MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

Simonas Nikartas
Baudžiamoji teisė ir kriminologija

KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖ VEIKLA

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė -
Prof. Dr. G. Babachinaitė

Vilnius, 2007

TURINYS

ĮVADAS..... 4

I. RELIGIJOS PREVENCINIS POVEIKIS NUSIKALSTAMUMUI..... 10

1. Religijos kaip socialinio reiškinio bendra prevencinio poveikio nusikalstamumui charakteristika……..... 10

1.1. Religijos prevencinis poveikis visuomenės lygiu……..…..... 12

1.2. Religijos prevencinis poveikis socialinės makro ir mikroaplinkos santykio kontekste .....……..... 12

1.3. Religijos prevencinis poveikis šeimos aplinkos kontekste .....… 13

1.4. Religijos prevencinio poveikio priklausomumas nuo teisės pažeidimo pobūdžio ir amžiaus..…….……..... 14

2. Individualusis religingumas. Jo turinys ir vaidmuo socialinėje kontrolėje…….... 16

3. Religijos, kaip kryptingos prevencinės veiklos, poveikis asmenybei..... 18

II. KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ, ATLIEKANČIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ LIETUVOJE, BENDRA CHARAKTERISTIKA ……..……..... 23

1. Katalikiškos pakraipos NVO samprata ir specifiniai bruožai…..... 23

2. Katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos bendri kiekybiniai rodikliai..… 25

III. KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NVO TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖ VEIKLA NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SAMPRATOS KONTEKSTE …….……..... 29

IV. KRIKŠČIONIŠKŲ VERTYBIŲ VAIDMUO KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖJE VEIKLOJE… ……..…...…..... 46

1. Krikščioniškos vertybės kaip pagrindiniai katalikiškos pakraipos NVO

veiklos principai ir jų įtaka teisės pažeidimų prevencinių priemonių pobūdžiui… 46
2. Katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos efektyvumo aspektai…….. 49

IŠVADOS……..... 55
SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS……..... 56
LITERATŪROS SĄRAŠAS……..... 58
SANTRAUKA……... 64
SUMMARY……... 65
PRIEDAI……..... 66

ĮVADAS

Temos aktualumas. Teisės pažeidimai – tai viena didžiausių visuomenės problemų, stabdančių valstybės ekonominį, socialinį, kultūrinį, moralinį vystymąsi. Valstybė ir jos institucijos ne visada yra pajėgios vienos pačios spręsti šias problemas. Todėl ypač aktuali yra kitų visuomenės struktūrų pagalba. Vienos iš jų – nevyriausybinės organizacijos, kurios atstovaudamos pilietinę visuomenę, užima ypatingą vietą šių problemų sprendime ir būdamos lankstesnės, pigesnės, mobilesnės, besiremiančios savanorišku darbu bei arčiau visuomenės esančios struktūros dažnai įrodo valstybei, kad yra lygiavertis partneris socialinių problemų sprendime[1].

Tarp Lietuvoje veikiančių NVO savo specifiškumu išsiskiria katalikiškosios pakraipos nevyriausybinės organizacijos (toliau KNVO). Pagrindiniai šių organizacijų veiklos principai atsiremia į krikščioniškas vertybes. Mokslininkai[2], tiriantys krikščioniškas vertybes bei jų įtaką asmenybei, priėjo išvados, kad katalikiškumas turi didelį vaidmenį asmenybės doroviniam, dvasiniam ir socialiniam ugdymui.

Paskutiniais dešimtmečiais Katalikų Bažnyčioje ypač pabrėžiama socialinės katalikiškosios veiklos reikšmė[3]. Ypač akcentuojama pagalba vargšams, kurie katalikiškoje socialinėje doktrinoje suvokiami dviem prasmėm: 1) Asmenys, kenčiantys materialinį nepriteklių; 2) Dvasios vargšai – dvasiškai, psichologiškai ir moraliai pažeisti asmenys, tarp kurių ir teisės pažeidimus darantys asmenys. Kita, paskutiniu metu katalikiškoje veikloje, ypač skatinama sritis – darbas su vaikais, jaunimu ir šeima, kaip esminiais, visuomenės gerovę ir ateitį, lemiančiais visuomenės elementais.

Ypatinga šių socialinių grupių svarba pabrėžiama ir teisės pažeidimų prevencijos srityje. Pagrindiniai kriminologinėje literatūroje bei valstybinėse nusikaltimų prevencijos programose nurodomi nusikalstamumą lemiantys veiksniai yra būtent skurdo, socialinės atskirties, šeimos bei vaikų ir jaunimo, neužimtumo problemos[4]. Taigi Bažnyčios interesai socialinėje srityje sutampa su

[1] Dromantienė Ž. NVO vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą. // Socialinis darbas, 2003, Nr. 2 (4). P. 17

[2] Pavyzdžiui, Advilonienė Ž. Katalikiškasis religinis tapatumas Lietuvoje: daktaro disertacija, Kaunas, 2006; Hoffner J. Krikščioniškasis socialinis mokymas, Vilnius, 1996; Mačianskas F. Žmogus be epitetų. Antropocentrizmas katalikų socialiniame moksle, Vilnius, 2000; Matakaitė S. Religingumas kintančioje Lietuvos visuomenėje: daktaro disertacija, Vilnius, 2002; Gebernytė E. Katalikiškasis modernizmas Lietuvoje: daktaro disertacija.

[3] Žiūrėti: Benediktas XVI Enciklika „Deus Caritas est“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25; Compendio della Dottrina sociale della Chiesa // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_it.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25; Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/lumen-gentium.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25; Majka J. Socialinė problema ir bandymai ją spręsti // Logos, 1991, Nr. 3.

[4] Pavyzdžiui, Kriminologija – Vilnius, 1994; Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004; Babachinaitė G. Nepilnamečių nusikalstamumo priežastys // Filosofija, sociologija, 1993. Nr. 1(10). P. 44-46; Babachinaitė G.

kriminologų pabrėžiamomis nusikaltimų prevencijos kryptimis.

Nuo septintojo dešimtmečio vidurio, po Antrojo Vatikano susirinkimo, ypač sustiprėjo pasauliečių vaidmuo Bažnyčioje. Bažnyčia savo dokumentuose[5] skatina pasauliečius aktyviai veikti visuomenėje, ypač socialinėje srityje. Todėl paskutiniaisiais dešimtmečiais išplito katalikiškos pakraipos nevyriausybinės organizacijos, kurios veikia pagal katalikiškąją socialinę doktriną, akcentuodamos pagalbą vargšams ir socialinės rizikos asmenims, darbą su vaikais, jaunimu ir šeimomis.

Atsižvelgiant į tai, kad Katalikų Bažnyčia yra didžiausia religinė institucija Lietuvoje, leidžia daryti prielaidą, jog Lietuvos katalikiškosios pakraipos NVO taip pat aktyviai dalyvauja teisės pažeidimų prevencijos srityje.

Mokslinis naujumas. Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla Lietuvoje yra visiškai nenagrinėta. Nėra tirtas ir apskritai nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teisės pažeidimų prevencijoje. NVO bendrąja prasme veiklos aspektus nagrinėja R. Šimašius, G. Vadapalas, D. Jočienė. L. Dromantienė, B. Vėsaitė, I. Matonytė, A. M. Juozaitis, R. Vilimienė ir kt.

Katalikų Bažnyčią ir katalikiškumą socialiniu ir istoriniu aspektais nagrinėjo Ž. Advilionienė, E. Gerbenytė, F. Mačianskas, V. Žaltauskaitė, V. Pruskus. Šių autorių atlikti tyrimai atskleidžia katalikiškumo istorinę ir socialinę raidą, jo vaidmenį visuomenėje bei įtaką asmenybei. Tačiau pažymėtina, kad jų darbuose daugiau dėmesio skiriama katalikiškumui kaip socialiniam reiškiniui arba Bažnyčiai kaip institucijai. Labai mažai nagrinėjama katalikiškų bendruomenių bei organizacijų socialinė veikla. Beveik visiškai nepaliečiamas Bažnyčios bei jos organizacijų vaidmuo teisės pažeidimų prevencijoje.

Labai mažai ši sritis yra tirta ir tarp užsienio mokslininkų. Religinio turinio programų įkalinimo įstaigose prevencinį poveikį recidyviniam nusikalstamumui tyrė B. R. Johnson, M. Sumter, D. B. Larson, T. G. Pitts.

Nemažai užsienio, o ypač JAV mokslininkų, tiria religijos kaip socialinio reiškinio prevencinį poveikį nusikalstamumui. Šiuose tyrimuose didelis dėmesys skiriamas religijos kaip socialinės kontrolės veiksniui.

Tačiau nepavyko rasti nė vieno konkretaus užsienio tyrimo apie katalikiškų organizacijų

Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija: mokslo darbai, 2000. Nr. 15(7). P. 128-136.

[5] Benediktas XVI Enciklika „Deus Caritas est“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25; Compendio della Dottrina sociale della Chiesa // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_it.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25; Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/lumen-gentium.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25

prevencinę veiklą.

Teorinė ir praktinė reikšmė. Teoriniu požiūriu tyrimas yra reikšmingas tuo, kad ištirti įvairūs anksčiau visiškai nenagrinėti Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos aspektai Lietuvoje, taip pat religijos prevencinis poveikis asmenybei, paremtas tiek teorinės užsienio autorių literatūros, tiek empirinio tyrimo duomenų analize. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis parengtos rekomendacijos tolimesniems tokio pobūdžio tyrimams.

Tyrimo rezultatai suteikia naujų žinių apie katalikiškų organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos specifiką ir aktualiausias joms problemas. Todėl šie duomenys gali būti naudingi stiprinant bendradarbiavimą su valstybės institucijomis ir kitomis organizacijomis, taip pat tobulinant NVO socialinę-prevencinę veiklą reglamentuojančią teisinę bazę.

Tyrimo problema: prieštaravimas tarp didelio informacijos apie katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinę veiklą poreikio ir mokslinių tyrimų šiuo klausimu trūkumo.

Informacijos apie katalikiškų organizacijų teisės pažeidimų prevencinę veiklą poreikį pagrindžia didelis teisės pažeidimų problemos aktualumas, reikalaujantis kuo daugiau žinių apie teisės pažeidimų prevenciją, kurios vienas iš subjektų yra ir katalikiškos NVO. Informacijos trūkumas apie šių organizacijų įgyvendinamą prevenciją gali sukelti įvairių praktinių problemų siekiant bendrų teisės pažeidimų prevencijos tikslų, pavyzdžiui – bendradarbiavimo, teisinio reglamentavimo ir pan.

Tyrimo objektas: Katalikiškos pakraipos nevyriausybinių organizacijų teisės pažeidimų prevencinė veikla Lietuvoje.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti katalikiškos pakraipos nevyriausybinių organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos požymius bei nustatyti krikščioniškų vertybių prevencinį poveikį asmenybei.

Tyrimo uždaviniai:

1. Remiantis užsienio mokslininkų tyrimų analize, išnagrinėti religijos prevencinį poveikį nusikalstamumui.
2. Aptarti bendrą Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos charakteristiką.
3. Išnagrinėti ir nustatyti kiek ir kaip Lietuvos katalikiškos pakraipos nevyriausybinių organizacijų prevencinė veikla atitinka teorinės nusikaltimų prevencijos sampratos požymius.
4. Aptarti probleminius Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos aspektus.

5. Ištirti krikščioniškų vertybių vaidmenį Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO prevencinėje veikloje bei jų prevencinį poveikį asmenybei.
6. Pateikti siūlymus ir rekomendacijas tolimesniems katalikiškos pakraipos ir kitų nevyriausybinių organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos tyrimams bei katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos gerinimui, bendradarbiavimo ir teisinio reglamentavimo trūkumų šalinimui.

Tyrimo hipotezės

1. Egzistuoja atvirkštinio proporcingumo santykis tarp religijos ir nusikalstamo elgesio.
2. Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla yra reikšminga prisidedant prie teisės pažeidimų prevencijos įgyvendinimo.
3. Pagrindinė Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos kryptis – individualioji prevencija, pasireiškianti priemonėmis, nukreiptomis į asmenybės socializaciją arba resocializaciją.
4. Krikščioniškos vertybės atlieka svarbų vaidmenį Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO veikloje bei turi prevencinį poveikį asmenims, į kuriuos ji nukreipta.

Tyrimo metodai

Darbe buvo panaudoti teorinės literatūros analizės, duomenų analizės, lyginimo ir apibendrinimo teoriniai metodai bei trys vienas kitą papildantys empiriniai tyrimo metodai: kiekybinio tyrimo - anketinės apklausos, kokybinio tyrimo - giluminio interviu, dokumentų analizės.

Anketinės apklausos metodas pasirinktas atsižvelgiant į tai, kad ši sritis yra labai mažai tirta[6]. Šis metodas leido išsiaiškinti pagrindines tiriamų organizacijų prevencinės veiklos charakteristikas: organizacijų pasiskirstymą pagal teisinį statusą, steigimo metus, veiklos apimtį, teisės pažeidimų prevencines priemones bei asmenų grupes, į kurias jos nukreiptos. Kita anketos klausimų grupė skirta labiau kokybiniams aspektams - teisės pažeidimų prevencijos suvokimui bei požiūriui į ją, išsiaiškinti.

Nesant tikslinės ir specifinės teisės pažeidimų prevencija užsiimančių Lietuvos organizacijų duomenų bazės, buvo naudotasi 2007 metų Katalikų žinyno duomenimis, kuriame pateikiamas Lietuvos katalikiškų organizacijų sąrašas. Reikia pabrėžti, kad, kaip vėliau patvirtino tyrimo rezultatai, ne visos katalikiškos organizacijos užsiimančios prevencine veikla, oficialiai nurodo

[6] Mokslinės metodologijos literatūroje pažymima, jog tokio pobūdžio tyrimai paprastai atliekami, kai problema dar nėra tirta. Šie tyrimai nepateikia konkrečių atsakymų į tiriamuosius klausimus. Jie yra naudingi, nes padeda geriau suvokti tiriamo problemą, sunkumus, su kuriais susiduriama ją tiriant, bei padeda pagrindą būsimiems tyrimams (Rubin A., Babbie E. Research methods for social work. – California: Brooks/Cole publishing company, 1993.).

teisės pažeidimų prevencijos tikslą. Todėl šios atrankos specifika pasireiškė tuo, jog respondentų ratas buvo sudarytas numatant, kad šios organizacijos gali užsiimti teisės pažeidimų prevencija. Pagrindinis kriterijus atrenkant organizacijas buvo jų nurodyto veiklos pobūdžio ir tikslų artimumas teoriniam teisės pažeidimų prevencinės veiklos turiniui[7]. Anketinė apklausa buvo atlikta 2007 m. rugsėjo – spalio mėnesiais. Anketos buvo siunčiamos minėtu būdu atrinktų Lietuvos KNVO vadovams arba už konkrečius prevencinius projektus atsakingiems asmenims, preziumuojant, jog jie turi daugiausia informacijos apie organizacijų teisės pažeidimų prevencinę veiklą. Daugelis anketų buvo išsiųstos elektroniniu paštu. Užtikrinti kuo didesnį anketų grįžtamumą siekta siunčiant anketas keturis kartus. Kita, mažesnė dalis anketų buvo surinkta susitikus su respondentu, - tai buvo kai kurių Vilniuje veikiančių organizacijų atstovai.

Iš viso anketų išsiųsta 79 – oms organizacijoms, iš kurių sugrįžo 37 – os. Taigi 42 organizacijos tyrime nedalyvavo. Tai paaiškintina tyrimo objekto specifiškumu – kai kurie tyrime nedalyvavusių organizacijų atstovai nurodė, jog jų veikla teisės pažeidimų prevencijos tikslų neapima. Didžiausia dalis tarp anketas neužpildžiusių organizacijų buvo vienuolijos, kurių daugelis savęs nelaiko nevyriausybinėmis organizacijomis.

Dar vienas metodas – kokybinis giluminis interviu. Jis pasirinktas atsižvelgiant į siekį įvairiapusiškai įsigilinti į katalikiškų organizacijų veiklos aspektus. Interviu metu būdavo užduodami tyrimui aktualūs klausimai, kuriais respondentai pasisakydavo laisva forma. Papildomi klausimai buvo užduodami siekiant pagilinti vieną ar kitą tyrėją dominantį aspektą. Inerviu atlikimo laikotarpis – 2007 m. spalio mėnuo.

Siekiant užtikrinti duomenų visapusiškumą, buvo pasirinktos dvi respondentų grupės:

- Katalikiškos pakraipos NVO darbuotojai.
- Asmenys, į kuriuos nukreipta teisės pažeidimų prevencinė veikla.

Buvo apklausta 10 darbuotojų atstovaujančių 10 katalikiškų organizacijų, užsiimančių teisės pažeidimų prevencine veikla. Pagrindinis respondentų atrankos kriterijus – darbo su socialinės rizikos asmenimis patirtis. Tarp apklaustųjų buvo 4 organizacijų vadovai, 3 asmenys atsakingi už prevencinius projektus, 3 darbuotojai ir viena labai ilgą tokio darbo patirtį turinti savanorė. Vidutinis interviu laikas – 48 min.

Ši respondentų grupė – pagrindinis kokybinio tyrimo šaltinis, kadangi remdamiesi savo darbo patirtimi bei išsamiomis žiniomis apie katalikiškų organizacijų veiklą suteikė daug tyrimui

[7] Pavyzdžiui organizacijos, dirbančios su socialinės rizikos, grupėmis, vaikais, jaunimu ir šeimomis, vykdančios ugdomąją ir šviečiamąją veiklą.

naudingos informacijos.

Buvo apklausti 6 asmenys, į kuriuos nukreipta katalikiškos pakraipos NVO veikla. Iš jų viena paauglė, du jaunuoliai bei trys asmenys, grįžę iš įkalinimo įstaigų. Vidutinis interviu laikas: 26 min.

Šio interviu tikslas – papildyti darbuotojų interviu metu gautus duomenis. Didelis dėmesys skirtas katalikiškų organizacijų veiklos prevenciniam poveikiui jų asmenybei nustatyti.

Dokumentų analizės metodas.

Šiuo tyrimo metodu buvo analizuojama dvylika trumpų vienoje iš katalikiškų bendruomenių reabilitaciją nuo priklausomybių atliekančių asmenų užrašytų istorijų. Šis metodas pasirinktas siekiant papildyti kokybiniais interviu surinktus duomenis. Jo pagrindinis uždavinys atskleisti religijos prevencinį poveikį asmenybei.

I. RELIGIJOS PREVENCINIS POVEIKIS NUSIKALSTAMUMUI

1. Religijos kaip socialinio reiškinio bendra prevencinio poveikio nusikalstamumui charakteristika

Santykis tarp religijos ir nusikalstamumo jau ilgą laiką yra sociologų, kriminologų ir bažnyčios atstovų interesų objektas. Nemaža dalis jų argumentuoja religiją kaip veiksnį, skatinantį socialinę kontrolę, moralinių vertybių ugdymą ir socialinių normų bei vertybių laikymąsi[8].

Religijos poveikis yra keleriopas:

- Religijos kaip socialinio reiškinio bendras prevencinis poveikis nusikalstamumui.
- Individualaus religingumo turinio ir prevencinio poveikio asmenybei santykis.
- Religijos, kaip kryptingos prevencinės veiklos poveikis asmenybei.

Buvo atlikti įvairūs tyrimai, skirti religijos kaip socialinio reiškinio veiksnio poveikiui asmenų nusikalstamam elgesiui nustatyti. Tačiau jų rezultatai yra gana prieštaringi: vienuose teigiama, kad egzistuoja stiprus religijos prevencinis poveikis nusikalstamumui[9], kituose tokio poveikio nebuvo atrasta[10], trečiuose[11] – poveikis egzsituoja, bet tas ryšys yra labai silpnas, arba jis nėra tiesioginis, t.y. religija daro įtaką asmenų elgesiui per kitus institutus: šeimą, mokyklą, draugus ir pan.

Pateikiama daug paaiškinimų tokiems skirtingams tyrimų rezultatams. Pavyzdžiui, kai kurie autoriai[12] pabrėžia skirtingą metodologiją, atranką ir pan. Tačiau išanalizavus daugelį iš šių tyrimų, galima daryti išvadą, kad religijos poveikio egzistavimas bei jo efektyvumas priklauso nuo keletos tarpusavyje susijusių pagrindinių veiksnių:

- religijos multidimensiškumo,

---

[8] Davis K. Human society. - New York: Macmillan, 1948. P 371-373; Erickson K. T. Wayward Puritans: A study in the Sociology of Deviance. - New York, 1966: 3-9; Fitzpattrick J. P. The role of religion in programs for the prevention and correction of crime and delinquency // Juvenile Delinquency and Youth Crime. – Washington: Government Printing Office, 1967. P. 315-330;

[9] Pavyzdžiui: Elifson K. W., Petersen D. M., Hadaway C. K. Religiosity and Delinquency // Criminology, 1983 Nr. 1 (21).P. 505 – 526; Johnson, B.R. (2002). Assessing the impact of religious programs and primon industry on recidivism: An exploratory study, Texas Journal of Corrections, 28, 7-11; Benda B. B., Corwyn R. F. Religion and Delinquency: The relationship after considering family and peer influence // Journal of the Scientific study of Religion. 1997, Nr. 36 (1). P. 81-92;

[10] Pavyzdžiui: Hirchi T., Stark R. Hellfire and delinquency // Social Problems. 1969, Nr. 17. P. 202 – 213;

[11] Pavyzdžiui: Cretacci M. A. Religion and Social control: an application of a modified social bond on violence //Criminal Justice Review. 2003, Nr. 2 (28). P. 254 – 276; Pearce L. D., Haynie D. L. Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency // Social Forces. 2004, Nr.4 (82). P. 1553 – 1572;

[12] Pavyzdžiui: Knudten R., Knudten M. Juvenile delinquency, crime and religion // Rewiew of Religious research. 1971, Nr. 2. P. 130 – 152; Higins P. C., Albrecht G. L. Hellfire and Delinquency Revisited // Social Forces. 1977, Nr. 4 (55). P. 952 – 958.

- socialinio-kultūrinio konteksto,
- teisės pažeidimo pobūdžio ir asmens amžiaus,
- individualaus religingumo turinio.

Religijų yra daug ir jos labai skiriasi viena nuo kitos. Aišku, skirsis ir kiekvienos religijos ar konfesijos poveikis asmenybei ar visuomenei, kultūrai, socialiniam gyvenimui, taip pat ir nusikaltstamumui. Be to ir kiekviena atskira religija savo viduje yra daugialypė (multidimensinė). Štai krikščionybė, kuriai daugiausia dėmesio skiriama tyrimuose turi daugiau nei 300 konfesijų. XX a. pabaigoje atliktais tyrimais[13] buvo nustatytas religijos poveikio bei jo efektyvumo priklausomybė nuo skirtingų religinių denominacijų. Daugelis iš šių tyrimų rezultatų parodė, kad religija didesnį vaidmenį užkertant kelią nepageidautinam elgesiui turi konservatyvesnėse konfesijose ar religijose[14], pavyzdžiui ortodoksų, musulmonų ir pan. Tačiau, kaip pamatysime toliau, pačių religinių vertybių skirtumai nebuvo laikomi esminiu veiksniu lemiančiu nevienodą religijos poveikį. Buvo nustatyta, jog religijos poveikis, iš esmės priklauso nuo socialinio-kultūrinio konteksto bei religijos integruotumo visuomenėje arba atskiroje socialinėje grupėje laipsnio[15].

Pirmiausiai, socialinės kontrolės teorijose[16] didelis dėmesys skiriamas socialinei integracijai, socialinių ryšių glaudumui bei jų santykiui su nusikalstamu elgesiu. Šie aspektai pabrėžiami ir nagrinėjant religijos vaidmenį socialinės aplinkos kontekste. Religijos poveikis analizuojamas tiek makrolygiu, apimančiu visuomenę, tiek mikrolygiu, apimančiu artimiausią asmens socialinę aplinką: šeimą, draugus ir pan.

---

[13] Bock E., Wilbur, John K., Cochran, Beeghley L. Moral messages: The relative influence of denomination on the religiosity-alcohol relationship // The sociological Quarterly. 1987, Nr. 28. P. 89 – 103; Cochran, John K. The effect of religiosity on secular and ascetic deviance // Sociological Focus. 1988, Nr. 21. P. 293 – 306; Hadaway C., Elifson K. W., Petersen D. M. Religious involvement and drug use among urban adolescents // Journal for the Scientific Study of Religion. 1984, Nr. 23. P. 109 – 128; Nelsen H. M., Rooney J. R. Fire and Brimstone, lager and pot: Religious involvement and substance use // Sociological Analysis. 1982, Nr. 43. P. 247 – 256;

[14] Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., & Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 197

[15] Stark R., Kent L., Doyle D. P. Religion and Delinquency: The Ecology of a „Lost" Relationship // Journal of research in Crime and delinquency. 1982, Nr. 19; Tittle, C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 672; Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33; Jang S. J., Johnson B. R. Neighborhood disorder, individual religiosity, and adolescent use of illicit drugs: A test of multilevel fypotheses // Criminology. Nr. 1, 2001.

[16] Durkheim, Hirchi, Merton, Stark, Tittle, Welch socialinės kontrolės teorijos.

1.1. Religijos prevencinis poveikis visuomenės lygiu (makrolygiu).

Vienas iš pirmųjų religijos poveikį asmenų elgesiui tyrusių mokslininkų buvo žymus sociologas E. Durkheimas. Pagal Durkheimo socialinės kontrolės teoriją religija gali atlikti reikšmingą vaidmenį užkertant kelią deviacijoms[17], tačiau tik tada, kai veikia per integruotas religines bendruomenes, kurių nariai remiasi kolektyviniu jausmu paremtomis religinėmis vertybėmis.

Šias Durkheimo idėjas vystė Stark. Jo teigimu, ryšys tarp religingumo ir nusikalstamumo priklauso nuo trečiojo kintamojo – religinio klimato. Šis klimatas apibrėžiamas tuo kiek religingumas integruotas į visuomenės socialinę struktūrą[18]. Atsižvelgdamas į tai, Stark išskiria du visuomenių tipus: sekuliarią ir moralinę. Sekuliarios visuomenės nariai susieti jų religiniais įsitikinimais, kurie tokiose visuomenėse yra privatus dalykas. Moralinėse bendruomenėse, „socialinės grupės, kuriose religinių normų sistema pasireiškia kasdieniame gyvenime, polinkis nusikalsti yra prevenciškai veikiamas įsipareigojimo šioms normoms“[19]. Tuo tarpu sekuliariose visuomenėse, kur religinių normų sistema nėra tokia integruota, individualaus religinio įsipareigojimo prevencinis poveikis yra užslopintas ir sumažintas[20].

1.2. Religijos prevencinis poveikis socialinės makro ir mikroaplinkos santykio kontekste

Kiti tyrimai parodė, jog religijos prevencinis poveikis yra efektyvus, tada, kai ji veikia asmens socialinėje mikroaplinkoje, o socialinė makroaplinka yra dezorganizuota.

Mokslininkų Tittle ir Welch teigimu - atvirkštinio proporcingumo santykis tarp religijos ir nusikalstamumo pasireiškia tik mažai socialiai integruotame kontekste[21]. Pagrindinė jų tyrimo išvada, jog religinis dalyvavimas gali tapti nusikalstamumą (arba deviacijas) mažinančiu veiksniu, tik tada, kai subordinaciją skatinantys mechanizmai būdingi religinėms bendruomenėms, nepasireiškia plačiojoje visuomenėje. Vadinasi, religinių draudimų bendruomenėje įtaka išauga, kai pasaulietinės socialinės kontrolės nėra arba ji yra silpna[22]. Taigi visuomenėse, kurioms būdinga socialinė dezorganizacija ir sekuliarizacija, religijos poveikis yra stipresnis, kai tuo tarpu

[17] Deviacijas Durkheimas tyrinėja savižudybės pagrindu.
[18] Stark R., Kent L., Doyle D. P. Religion and Delinquency: The Ecology of a „Lost“ Relationship // Journal of research in Crime and delinquency. 1982, Nr. 19. P. 7
[19] Ten pat.
[20] Ten pat
[21] Tittle, C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 676
[22] Ten pat. P. 653

visuomenėse, pasižyminčiose aukštu integracijos ir religingumo laipsniu, ryšys tarp religingumo ir nusikalstamumo yra silpnesnis[23]. Tai lemia kelios priežastys:

1. Asmenų įsitraukimas į vietines religines bendruomenes kompensuoja potencialų pripažinimo ir socialinio palaikymo iš plačiosios visuomenės pusės trūkumą[24]

2. Nevisavertė socio-emocinė aplinka, vyraujanti sekuliarizuotame kontkeste stiprina egzistuojančius socialinius ryšius su religinėmis bendruomenėmis, tuo būdu pakeliant potencialią kainą kiekvieno pažeidimo, kuris sugriautų šiuos ryšius. Sociologiniuose tyrimuose taip pat patvirtinama dalyvavimo vietinėse religinėse bendruomenėse reikšmė bei pabrėžiama, jog šis prisirišimas užtikrina prieglobstį nuo plačiosios visuomenės anonimiškumo ir impersonalizmo[25].

3. Religinės bendruomenės vieningumas. Pasaulietinė visuomenė lyginant su religinėmis bendruomenėmis yra pliurali. Religinėse bendruomenėse tikimasi tam tikro laipsnio ideologinių ir religinių nuomonių konsensuso bei atitinkamo elgesio[26].

Religingumo poveikį paauglių elgesiui aukštu nusikalstamumo lygiu pasižyminčioje aplinkoje tyrė mokslininkai Jang ir Johnson[27]. Jie nustatė, jog religinės bendruomenės socialiniai ryšiai – esminis veiksnys stiprinantis joms priklausančių paauglių religingumą, kuris savo ruožtu turi stiprų atvirkštinio proporcingumo santykį su nusikalstamumu[28]. Tyrime prieita išvados, jog ten, kur nėra visuomenės ar valstybinės socialinės kontrolės, arba ji labai silpna, pavyzdžiui varginguose kvartaluose, kur vyrauja aukštas nusikalstamumo lygis, religinės institucijos atlieka svarbų vaidmenį savo socialine kontrole užpildydamos tą tuščią terpę[29]. Šio tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad religija socialiai dezorganizuotos, dideliu nusikalstamumu pasižyminčios makroaplinkos kontekste turi reikšmingą poveikį formuojant pozityvią asmens mikroaplinką per ryšius su religinės bendruomenės nariais.

1.3. Religijos prevencinis poveikis šeimos aplinkos kontekste

Remiantis tuo, kas išdėstyta, galima teigti, jog viena iš svarbiausių sąlygų, religijos

[23] Ten pat.
[24] Ten pat. P. 673
[25] Roof W. C. Community and Commitment. – New York: Elsevier, 1978. P. 40
[26] Junger M., Polder W. Religiosity, Religious Climate, and Delinquency among Ethnic Groups in the Netherlands // Brit. J. Criminology. 1993, Nr. 3 (33) P. 431
[27] Jang S. J., Johnson B. R. Neighborhood disorder, individual religiosity, and adolescent use of illicit drugs: A test of multilevel fypotheses // Criminology. Nr. 1, 2001. P. 135
[28] Tyrime nustatyta, jog individualusis paauglių religingumas 71 proc. sumažina lengvų narkotikų (marihuanos) bei 70 proc. sunkių narokitikų vartojimo tikimybę. 70 proc. šio poveikio tiesiogiai susiję su socialinių ryšių glaudumu religinės bendruomenės viduje (Jang, Johnson. P. 131)

poveikio efektyvumui atsirasti – visuomenės (makroaplinkos) arba bendruomenės (mikroaplinkos) homonogeniškumas (vieningumas), pasireiškiantis socialinių ryšių glaudumu, religinių ir ideologiniu nuomonių, bei elgesio taisyklių konsensusu. Šis aspektas buvo tirtas ir šeimos lygmenyje. Mokslininkės Pearse ir Haynie savo tyrime[30] bandė atsakyti į klausimą, koks yra santykis tarp religinio šeimos homonogeniškumo (vieningumo) ar heterogeniškumo (skirtingumo) ir nusikalstamo paauglių elgesio. Tyrimu nustatyta, kad atvirkštinio proporcingumo santykis tarp religingumo ir nusikalstamo elgesio egzistuoja tais atvejais, kai motinos ir vaiko įsitikinimai religijos atžvilgiu sutampa, kitaip tariant šeimoje vyrauja religinio homonogeniškumo (vieningumo) klimatas. Ir priešingai – motinos ir vaiko religinių įsitikinimų skirtumai lemia didesnę paauglio nusikalstamo elgesio tikimybę.

Kitų tyrimų[31] rezultatai parodė, kad religinių įsitikinimų vieningumas tarp sutuoktinių – veiksnys užkertantis kelią smurtui šeimoje.

Taigi, kalbant apie šeimos lygmenį, religijos kaip socialinės kontrolės veiksnio poveikis užkertant kelią nusikalstamam elgesiui, bus efektyvus tik religinių šeimos narių įsitikinimų vieningumo kontekste.

1.4. Religijos prevencinio poveikio priklausomumas nuo teisės pažeidimo pobūdžio ir amžiaus

Didžioji dalis tyrimų rezultatų[32] parodė, kad religija turi prevencinį poveikį tik tam tikrų pažeidimų atžvilgiu. Tai taip vadinamieji nusikaltimai be aukos („victimless crimes“), kaip korupcija, prostitucija, narkotikų vartojimas ir kt.. Kai kurių autorių[33] šie nusikaltimai įvardijami

---

[29] Johnson B.R., Larson D.B., Li S.D., Jang, S.J. Escaping from the crime of inner cities: Church attendance and religious salience among disadvantaged youth // Justice Quarterly. 2000. Nr. 17. P. 388.

[30] Pearce L. D., Haynie D. L. Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency // Social Forces. 2004, Nr. 82 (4). P. 1553 – 1572

[31] Ellison C. G, Bartkowski J. P., Anderson K. L. Are There Religious Variations in Domestic Violence? // Journal of Family issues. 1999, Nr. 20. P. 87 – 113; Lehrer E. L., Chiswick C. U. „Religion as a Determinant of Marital Stability // Demography. 1993, Nr. 30. P. 385 – 404.

[32] Tittle, C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 672; Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 197; Higins P. C., Albrecht G. L. Hellfire and Delinquency Revisited // Social Forces. 1977, Nr. 4 (55). P. 953; Cretacci M. A. Religion and Social control: an application of a modified social bond on violence //Criminal Justice Review. 2003, Nr. 2 (28). P. 255; Elifson K. W., Petersen D. M., Hadaway C. K. Religiosity and Delinquency // Criminology, 1983 Nr. 1 (21).P.506 – 507; Pearce L. D., Haynie D. L. Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency // Social Forces. 2004, Nr. 82 (4). P. 1554; Burkett, S. R., White, M. Hellfire and delinquency: Another look // Journal for the Scientific Study of Religion. 1974, Nr. 16. P. 406.

[33] Pavyzdžiui, Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 197

kaip antiasketiniai, kadangi pažeidžia asketinius religinius draudimus[34], į kuriuos daug atlaidžiau žiūrima pasaulietinėje visuomenėje. Ypač pabrėžiamas ryškus atvirkštinio proporcingumo santykis tarp religingumo ir narkotikų bei alkoholio vartojimo[35].

Tokio santykio egzistavimas aiškinamas tuo, kad ryšys tarp religijos ir nusikalstamumo yra stipresnis tais atvejais, kai neteisėti veiksmai tradiciškai smerkiami bažnyčių, bet toleruojami visų kitų pasaulietinės visuomenės nuomonės segmentų[36]. Todėl čia itin svarbus vaidmuo atitenka religinėms vertybėms, kurių sistema, mokslininkų teigimu[37], kinta daug lėčiau nei pasaulietinės vertybės[38]. Religija išlikdama stabiliu visuomenės institutu palaiko aiškias elgesio normas ir draudimus, taip neutralizuodamos vertybių bivalentiškumą ir užkertant kelią plačiojoje (sekuliaroje, pasaulietinėje) visuomenėje labiau toleruojamiems pažeidimams. Čia pabrėžiamas religinio autoriteto veiksnys, kuris laikomas reikšmingu ne tik religinių normų reikalavimams, bet ir pagarbai pasaulietiniam autoritetui užtikrinti. Kaip teigia, Sutherland, žmonės savo elgesį pervadina, kad jį pateisintų. Teisę atskirdami nuo kitų socialinių normų, tvirtindami, jog kiti dalykai (kaip pvz., ekonominis gerbuvis) yra svarbiau[39]. Tuo tarpu Bažnyčia daugeliu atvejų stipriai skatina pagarbą teisei, kadangi teisės normos pažeidimas sutampa su religinės normos pažeidimu.

Daugelis tyrimų (apie 90 proc.) skirta religijos ir paauglių nusikalstamo elgesio santykiui tirti. Toks pasirinkimas turbūt aiškintinas tuo, kad paaugliams dar nėra visiškai susiformavusios vertybės, todėl religijos veiksnio poveikį lengviau išskirti iš kitų paauglio asmenybę veikiančių faktorių konteksto.

Suaugusiųjų atveju kur kas sunkiau atskirti, ar religingo asmens tam tikrą elgesį lemia religiniai įsitikinimai, ar kiti veiksniai, nulėmę jo asmenybės formavimąsi. Tačiau mokslininkai, kurie tyrė suaugusių nusikalstamumo ir religingumo santykį, priėjo išvadų panašių, kaip ir paauglių atvejais – religijos įtaka veiksminga, esant aukštai religinės bendruomenės integracijai bei aukštam religinio aktyvumo laipsniui.

---

[34]Pavyzdžiui, praktiškai visos religijos draudžia narkotikų vartojimą, prostituciją, daugelis religijų draudžia ir alkoholio vartojimą.

[35] Higins P. C., Albrecht G. L. Hellfire and Delinquency Revisited // Social Forces. 1977, Nr. 4 (55). P. 953.

[36] Burkett, S. R., White, M. Hellfire and delinquency: Another look // Journal for the Scientific Study of Religion. 1974, Nr. 16. P. 406.

[37] Tittle, C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 673

[38] Tai, kad sparti visuomenės vertybių kaita lemia tam tikrų deviacijų paplitimą (pvz., prostitucijos) savo tyrimais parodė W. I. Thomas. Jo atlikti prostitucijos reiškinio tyrimai parodė kaip socialinės kontrolės reikalavimai keičiasi ir kodėl jie gali tapti veiksniais, skatinančiais žmones smerktinai elgtis. Jis atskleidė, kad iš tikrųjų didelę įtaką didėjančiam prostitucijos mastui turėjo kaip tik visuomenės reikalavimai, tiksliau jų pokyčiai (Justickis V. Kriminologija. - Vilnius, 2001. P. 156)

[39] Justickis V. Kriminologija. - Vilnius, 2001. P. 156

2. Individualusis religingumas. Jo turinys ir vaidmuo socialinėje kontrolėje

Palankus socialinis kontekstas yra labai svarbus efektyviam religijos poveikiui. Tai kaip patręšta dirva, kurioje šis poveikis gali duoti pozityvių vaisių asmenų elgesiui. Tačiau, kad ir kokia palanki būtų aplinka, turbūt mažai kas galės paneigti, kad religija veikia kiekvieną asmenį atskirai ir skirtingai.

Taigi, tiriant religijos ir nusikalstamo elgesio santykį, labai svarbu išsiaiškinti individualaus religingumo turinį – t.y. kokios religinės vertybės, kokie jų aspektai ir kokiu būdu veikia asmenų vienokį ar kitokį elgesį.

Individualaus religingumo turinį atspindi religinio tapatumo savoka. Religinis tapatumas – tai įvairiomis formomis besireiškiantis tapatinimasis su religija, religine bendruomene, kai daugiau ar mažiau pripažįstama religinė doktrina ir/ar praktikuojami religiniai įsitikinimai. Religinis tapatumas gali reikštis religiniais įsitikinimais ir išgyvenimais, tikėjimo praktika, religiniu žinojimu ir pan[40].

Priklausomai nuo religijos praktikavimo laipsnio, religinis tapatumas gali būti formalusis ir realusis.

Formalusis religinis tapatumas (religinio tapatumo nuostatų lygmuo) – formalus tapatinimasis su religija, kai ji praktikuojama minimaliai arba visai nepraktikuojama[41].

Realusis religinis tapatumas (religinio tapatumo elgesio lygmuo) – sąmoningas tapatinimasis su religija, religine bendruomene, kai tikėjimas praktikuojamas reguliariai (dalyvaujama religinėse apeigose, meldžiamasi, einama išpažinties, pasninkaujama, skaitoma religinė literatura ir pan.), dalyvaujama religinėje veikloje, o pasaulėžiūra ir vertybės grindžiamos religiniu mokymu[42] .

Realusis tapatumas apima religijos internalizacijos ir eksternalizacijos lygmenis.

Religijos internalizacija – religinės pasaulėžiūros, vertybių įsisavinimas ir vadovavimasis jomis bet kokiomis kasdienio gyvenimo aplinkybėmis. Ji suvokiama kaip vienas iš religinio tapatumo elementų, sąlyginė priešprieša formaliajam religiniam tapatumui[43].

Religijos eksternalizacija – religinių įsitikinimų išreiškimas kasdienėje socialinėje, religinėje veikloje, diskusijose, bendravime[44].

Toliau bus nagrinėjama, kokį poveikį šie religinio tapatumo elementai turi nusikalstamam

[40] Advilonienė Ž. Katalikiškasis religinis tapatumas Lietuvoje: daktaro disertacija, Kaunas, 2006 P. 12
[41] Ten pat. P. 13
[42] Ten pat. P. 14
[43] Ten pat.

asmenų elgesiui.

Įvairūs tyrimai[45] rodo, kad vaikai (paaugliai), kurie reguliariai lanko bažnyčią ir pasižymi aukštu religinio aktyvumo laipsniu, yra mažiau linkę nusikalsti nei jos nelankantys bei pasižymintys mažesniu religiniu akyvumu. Tai rodo, jog didelę įtaką čia turi būtent realusis religinis tapatumas.

Vienas iš tokių tyrimų pavyzdžių – aukščiau minėtas Jang ir Johnson tyrimas[46]. Šie mokslininkai tyrė individualiojo religingumo poveikį paauglių narkotikų vartojimui. Religingumo turiniui apibrėžti jie naudojo bažnyčios lankymo dažnumo (eksternalizacijos lygmuo) bei religijos reikšmės paauglio gyvenime (internalizacijos lygmuo) kintamuosius. Šių dviejų kintamųjų sąveika parodė realųjį paauglių religingumo laipsnį, kadangi atsižvelgiant į jų gyvenimo šeimoje socialinį kontekstą, vieno iš šių veiksnių buvimas, dar neįrodo realaus religinio tapatumo buvimo fakto. Vien Bažnyčios lankymo dažnumas dar nereiškia jog jį lemia vidinės religinės vertybės, nes, kaip teigia tyrimo autoriai, neretai vaikai lanko bažnyčią, kadangi yra verčiami savo tėvų[47]. Taip pat vien pareiškimas, jog religija yra svarbi gyvenime, nereiškia, jog paauglys turi aukštą religijos internalizacijos laipsnį. Jį patvirtinti gali tik išorinis religinis aktyvumas, t.y. religijos eksternalizacija. Tyrimo rezultatai parodė, jog esant aukštam paauglių religingumo laipsniui - kai yra tiek aukšta religijos eksternalizacija (bažnycios lankymo dažnumas), tiek internalizacija (religijos svarba asmeniui), lengvų narkotikų (pvz., marichuanos) varotojimo tikimybė sumažėja 71 proc., sunkių narkotikų – 70 proc[48].

Taigi, kalbant apie religijos poveikį paauglių nusikalstamam elgesiui, labai svarbu išskirti religijos eksternalizacijos ir internalizacijos lygmenų sąveiką. Pastebėtina, kad tyrimuose[49], kuriuose nustatyta, jog religijos poveikis nusikalstamumui yra nežymus arba jo iš viso nėra, šiam aspektui skirta mažiau demesio.

---

[44] Ten pat.

[45] Pavyzdžiui: Jang, S.J., Johnson, B.R. Neighborhood disorder, individual religiosity, and adolescent use of illicit drugs: A test of multilevel hypotheses // Criminology. 2001, Nr. 39. P. 109-144; Tittle, C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 653-682; Hadaway C., Elifson K. W., Petersen D. M. Religious involvement and drug use among urban adolescents // Journal for the Scientific Study of Religion. 1984, Nr. 23. P. 109 – 128; Higins P. C., Albrecht G. L. Hellfire and Delinquency Revisited // Social Forces. 1977, Nr. 4 (55). P. 952 – 958; Knudten R., Knudten M. Juvenile delinquency, crime and religion // Rewiew of Religious research. 1971, Nr. 2. P. 130 – 152.

[46] Jang, S.J., Johnson, B.R. Neighborhood disorder, individual religiosity, and adolescent use of illicit drugs: A test of multilevel hypotheses // Criminology. 2001, Nr. 39. P. 109-144.

[47] Ten pat. P. 122.

[48] Ten pat. P. 131

[49]Pavyzdžiui, Crettacci savo tyrime naudojo tik religinio dalyvavimo kintamaji, jis padare išvada, jog religini dalyvavima lemia šeima, o ne paciu paaugliu religingumas. Galbut būtent religijos internalizacijos lygmenį atitinkancio kintamojo trūkumas, galejo lemti butent tokius tyrimo rezultatus (Cretacci M. A. Religion and Social control: an application of a modified social bond on violence //Criminal Justice Review. 2003, Nr. 2 (28). P. 254 – 276).

Kalbant apie religijos poveikį suaugusių asmenų elgesiui, kur kas didesnę reikšmę įgyja religinis dalyvavimas arba religijos eksternalizacijos lygmuo. Štai Evans, Cullen ir Dunaway[50] tirdami individualaus religingumo poveikį suaugusiųjų nusikalstamumui išskyrė eksternalizacijos lygmenį atitinkantį religinio dalyvavimo kintamąjį ir religijos internalizacijos lygmenis atitinkančius religijos reikšmingumo kasdieniame gyvenime bei tikėjimo antgamtinėmis sankcijomis[51] kintamuosius. Kiekvieno iš šių veiksnių poveikis buvo tirtas atskirai. Buvo nustatyta, kad nuo kitų veiksnių nepriklausomą prevencinį poveikį suaugusių nusikalstamam elgesiui turi tik religinio aktyvumo kintamasis[52]. Tyrimo duomenimis aukštas religinis aktyvumas sumažina tikimybę nusikalsti 28 procentais[53].

Tai paaiškintina tuo, jog suaugusiųjų religijos eksternalizacija, pasireiškianti religinio dalyvavimo intensyvumu, yra kur kas labiau nepriklausoma nuo kitų veiksnių, bei jų pasirinkimus daug dažniau lemia asmeniniai sprendimai. Taip pat čia nebėra tokio stipraus šeimos įtakos veiksnio kaip paauglių atžvilgiu.

3. Religijos, kaip kryptingos prevencinės veiklos, poveikis asmenybei

Religijos poveikis gali pasireikšti ir kryptingos teisės pažeidimų prevencinės veiklos kontekste. Tokia religijos prevencinio poveikio forma realizuojasi aktyviu religinių vertybių perdavimu rizikos grupių asmenims, kryptingai siekiant užkirsti kelią tų asmenų deviacijoms ar nusikalstamumui. Ši forma mokslininkų[54] dar vadinama programinės – intencinės religijos poveikiu asmenybei.

Šiai formai priskirtina ir religinių organizacijų prevencinė veikla. Ši veikla konkrečiai pasireiškia įvairiomis prevencinėmis religinio pobūdžio programomis – dažniausiai – tai reabilitacinės asmenų, sergančių įvairiomis priklausomybės ligomis programos bei kalinių korekcijos programos.

Intencinės religijos poveikis gali pasireikšti šiomis formomis:

---

[50] Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 195-224.

[51] Antgamtinių sankcijų termino aiškinimas gana paprastas – tai tikėjimas, jog elgesys vertinamas ne tik šiame pasaulyje. Tai, ko nepastebi šio pasaulio autoritetai, mato „stebėtojai“ iš kito pasaulio (Hirchi T., Stark R. Hellfire and delinquency // Social Problems. 1969, Nr. 17. P 208). Antgamtinių sankcijų baimė ir tikėjimas neišvengiamumu svarbus tuo, jog papildo pasaulietines bausmės baimę. Tai leidžia hipotetiškai tvirtinti, jog šis veiksnys sumažina tikimybę nusikalsti.

[52] Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 207 – 208.

[53] Ten pat. P. 209.

[54] Johnson B. R Religious programs and recidivism among former inmates in primon fellowship programs: a long - term follow – up study // Justice Quarterly. 2004, Nr. 2 (21). P. 329 – 354.

- Tiesioginiu poveikiu, pasireiškančiu religijos internalizacija ir (arba) eksternalizacija – kai asmuo, į kurį nukreipta religinė veikla, perima religines vertybes ir jomis vadovaujasi savo elgsenoje.
- Netiesioginiu poveikiu – kai nėra internalizacijos ir eksternalizacijo elementų, bet religijos poveikis pasireiškia skatinant bendražmogiškų vertybių ugdymą. Šiuo atveju religinė veikla pasireiškia kaip priemonė, kurios pagrindinis tikslas yra ne tiek religinių vertybių perdavimas (internalizacija), kiek apskritai pozityvus poveikis asmenybei.

Tyrimų apie intencinės-programinės religijos prevencinį poveikį nusikalstamam elgesiui nebuvo atlikta daug. Didžioji jų dauguma skirta įkalinimo įstaigose įgyvendinamų religinių programų poveikiui recidyviniam nusikalstamumui. Visų šių programų tikslas – kalinių religingumo skatinimas bei stiprinimas, daugiausia per Biblijos studijų kursus. Taigi šiose programose siekiama religinių vertybių perėmimo, kaip tiesioginio religijos poveikio[55].

M. Sumter (2000) tyrė 321 kalinius iš 12 JAV valstijų ir nustatė, jog kaliniai, kurie pasižymėjo aukštu aktyvumo (religijos eksternalizacijos) laipsniu religinėse programose bei dideliu tikėjimu antgamtiniais dalykais (religijos internalizcija) buvo mažiau pakartotinai suimti nepaisant to, ar jie buvo įvardijami „religingais“ ar „nereligingais“[56]. Kitame, Clear ir Sumter tyrime[57], prieita išvados, jog egzistuoja ryšys tarp aukšto kalinių religingumo laipsnio ir geresnio psichologinio prisitaikymo prie kalėjimo aplinkos ir mažesnio disciplinos pažeidinėjimo.

Johnson, Larson ir Pitts[58] tyrė religinio pobūdžio programų įtaką instituciniam pataisymui ir recidyvizmui keturiuose Niu Jorko vyrų kalėjimuose. Buvo atrinktos dvi kalinių grupės: viena – grupė dalyvavo religinėse programose, kita – ne. Tyrimo rezultatai parodė, kad kaliniai, kurie buvo aktyviausi Biblijos studijose, per vienerių metų laikotarpį nuo jų paleidimo į laisvę, buvo žymiai rečiau suimti: tik 14 proc., tuo tarpu nedalyvavusių religinėse programose – 41 proc[59].

Pagrindinis šių tyrimų trūkumas – tai, jog vienerių metų laikotarpis po paleidimo nėra

---

[55] Reikia pažymėti, kad nebuvo rasta tyrimų, kurie tirtų netiesioginį religijos poveikį asmenybei. Ši poveikio forma, ir jos reikšmė katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinėje veikloje, remiantis kokybinio interviu duomenų analize nagrinėjama kitoje šio darbo dalyje – „Krikščioniškų vertybių vaidmuo katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinėje veikloje“.

[56] Sumter, M. Religiousness and post-release community adjustment. Doctoral dissertation, Florida State University. 2000.

[57] Clear T., Sumter M. Prisoners, prison and religion: Religion and adjustment to prison // Journal of Offender rehabilitation. 2002, Nr. 35. P. 127 – 159.

[58] Johnson, B.R., Larson, D.B., Pitts, T.G. Religious programming, institutional adjustment and recidivism among former inmates in Prison Fellowship programs // Justice Quarterly. 1997, Nr. 14. P. 145-166.

pakankamas tam, kad būtų galima patikimai nustatyti realią religinių programų įtaką recidyviniam nusikalstamumui[60].

Kur kas patikimesi kito B. Johnsono 2004 m. atlikto tyrimo rezultatai. Tyrimo imtis – 201 kalinys iš keturių Niu Jorko valstijos kalėjimų. Recidyvinio nusikalstamumo rodikliai tirti 8 metų laikotarpyje po paleidimo į laisvę. Naudoti šie papildomi (lyginant su ankstesniais tyrimais) kintamieji: kalinių dalyvavimo programose aktyvumo laipsnis bei du recidyvinio nusikalstamumo elementai: pakartotinis suėmimas ir pakartotinis įkalinimas per 8 metų laikotarpį po paleidimo į laisvę[61].

Šiame tyrime buvo tiriamas dviejų skirtingų religinių programų poveikis. Vienos tikslas – religinis ugdymas stiprinant religines vertybes, paverčiant juos brandžiais krikščionimis[62]. Kita programa – Biblijos studijos, skirtos labiau pažinti Šv. Raštą ir augti dvasiškai[63].

Kaip matome, šių programų turinio skirtumai nežymūs. Nebent galėtume kalbėti apie Biblijos studijas kaip konkretesnio pobūdžio programą, tačiau abi jos nukreiptos į kalinių religinių vertybių internalizaciją. Pagrindinis skirtumas tarp šių dviejų programų – intensyvumo laipsnis. Pirmoji programa buvo organizuojama dažniau nei antroji.

Tyrimo rezultatai parodė, kad egzistuoja gana stiprus koreliacinis ryšys tarp aktyvaus dalyvavimo programose ir recidyvinio nusikalstamumo.

Vidutinis laikas iki pirmojo pakartotinio suėmimo asmenims aktyviai dalyvavusiems programose buvo kur kas ilgesnis nei jose nedalyvavusiems – 3.8 m. ir 2.3 m[64]. Religinių programų poveikis ypač stiprus per pirmuosius 2 metus po paleidimo į laisvę: tik 27 proc. aktyviai dalyvavusių buvo vėl suimti, tuo tarpu nedidelio aktyvumo grupei priklausančių – 46 proc. Po trijų metų šis skirtumas mažesnis – 41 ir 56 proc[65].

Panašūs ir pakartotinio įkalinimo rodikliai: per 2 metų laikotarpį pakartotinai laisvės atėmimo bausmė buvo skirta 9 proc. aktyviai Biblijos kursuose dalyvavusių asmenų, tuo tarpu nedidelio aktyvumo grupėje – 18 proc. Toks skirtumas išliko ir po trijų metų – 14 ir 26 proc[66].

Remiantis šiais rodikliais, galima daryti išvadą, jog ryškus religinių programų prevencinis

---

[59] Ten pat. P. 162.
[60] Byron R. Johnson Religious programs and recidivism among former inmates in prison fellowship programs: a long term follow up study, 2004. P. 334.
[61] Ten pat. P. 351.
[62] Ten pat. P. 338
[63] Ten pat.
[64] Ten pat. P 343
[65] Ten pat.
[66] Ten pat. P. 348

poveikis recidyviniam nusikalstamumui egzistuoja per pirmuosius tris metus nuo išėjimo į laisvę. Vėliau, kaip teigia tyrimo autorius, šis poveikis per likusius metus žymiai sumažėja ir recidyvizmo lygis po 8 metų tarp šių dviejų grupių beveik nesiskiria: pakartotinai suimti: 67.7 ir 72.6 proc[67]. ir pakartotinai įkalinti: 39.8 ir 42.3 proc.[68]. Tokį religinio poveikio susilpnėjimą galima paaiškinti tuo, jog kaip parodė tyrimo rezultatai, jo prevencinis efektyvumas priklauso nuo dalyvavimo programose aktyvumo laipsnio. O tai leidžia daryti išvadą, kad efektyviam religijos poveikiui palaikyti būtinas aktyvus dalyvavimas. Išėjus į laisvę, šis dalyvavimas nutrūksta, todėl visiškai suprantama, kad jų efektyvumas bėgant metams žymiai susilpnėja. Tai parodo būtinumą tęsti tokio pobūdžio programas ir su asmenims išėjusiais į laisvę.

Nepaisant to, jog šiame tyrime naudota gana plati įvairovė kintamųjų, kurie padidina tyrimo rezultatų patikimumą, visgi išlieka kai kurių abejonių dėl koreliacinių ryšių egzistavimo tarp religijos ir mažesnio recidyvinio nusikalstamumo.

Šias abejones sukelia to paties autoriaus atliktas tyrimas, kurio tikslas buvo nustatyti religingumo ir kalėjimo režimo pažeidimų ryšį. Nors šiame tyrime apklausti kaliniai, kurie prisipažino esą religingi ir buvo mažiau linkę į pažeidimus, tačiau buvo nustatyta, kad tiek mažesnį taisyklių pažeidinėjimą, tiek patį religingumą lėmė kiti veiksniai: užimtumas, nuolaidų iš įkalinimo įstaigos administracijos ir greitesnio paleidimo į laisvę už gerą elgesį siekimas[69]. Taigi religingumas šiuo atveju – priklausomas kintamasis, neturintis tiesioginio prevencinio poveikio[70] teisės pažeidimams kalėjimo viduje. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, jog neretai pati religinių kursų lankymo motyvacija gali būti visai nereliginė. Tačiau svarbu pažymėti, kad išėjus į laisvę minėtų veiksnių poveikio nebelieka. Taigi religinėse programose dalyvavusių asmenų mažesnis nusikalstamumas išėjus į laisvę parodo, kad šiuo atveju visgi galima kalbėti apie koreliacinius ryšius tarp religijos ir jų elgesio.

Vienintelis klausimas, kuris, atsižvelgiant į minėtų tyrimų rezultatus, išlieka neatsakytas – kiek apskritai religinių kursų lankymas, ir vėliau - mažesnis recidyvas susijęs su asmenybės charakteristikomis? Pavyzdžiui, galima užduoti klausimą – ar kalinių, kurie lanko religinio pobūdžio kursus ar programas, asmeninės charakteristikos apskritai nėra pozityvesnės nei jų nelankančių

[67] Ten pat. P. 342
[68] Ten pat. P. 343
[69] Johnson B. R. Religiosity and institutional deviance: the impact of religious variables upon inmate adjustement // Criminal Justice review. P. 24.
[70] Tyrime nustatyta, jog dalyvavimas religinėse veiklose (programose) turi netiesioginį poveikį per užimtumo skatinimą (Johnson B. R. Religiosity and institutional deviance: the impact of religious variables upon inmate adjustement // Criminal Justice review. P. 23).

kalinių? Atsakymo į šį klausimą analizuotuose tyrimuose nepavyko rasti. Mūsų nuomone, sustiprinant tokio pobūdžio tyrimų rezultatų patikimumą, tikslinga įvesti papildomus nepriklausomus kintamuosius, atspindinčius asmens savybes, pavyzdžiui, ankstesnių pažeidimų skaičių, asmenybės vertinimą iš pareigūnų pusės ir kitus reikšmingus duomenis.

Vis dėlto, napaisant kai kurių čia išreikštų abejonių, apžvelgtų tyrimų rezultatai laidžia daryti išvadą jog kryptinga religinė veikla, turi pakankamai stiprų prevencinį poveikį nusikalstamam elgesiui. Šio poveikio efektyvumą sureikšmina ir tas faktas, jog jis pasireiškia jau nusikaltusių asmenų atžvilgiu, t.y. jau pasižyminčiais tam tikromis neigiamomis savybėmis, sąlygojančioms padidintą nusikaltimo riziką. O ši aplinkybė paprastai mažina į recidyvinį nusikalstamumą nukreiptų prevencinių priemonių veiksmingumą.

Religijos poveikis, jo efektyvumas socialinės rizikos asmenims priklauso ir nuo su jais dirbančių organizacijų veiklos kokybės. Todėl čia pabrėžtinas aukštas organizacijų religinės internalizacijos bei eksternalizacijos lygis, o tai skatina didesnę motyvaciją. Apie didesnės religinių organizacijų darbuotojų motyvacijos ir efektyvesnio religinių organizacijų programų poveikio recidyviniam nusikalstamumui ryšio egzistavimą kalba ir kai kurie JAV mokslininkai. Štai minėtasis B. R. Johnson teigia, kad būtent savanorių dirbančių religinėse programose su kaliniais, motyvacija gali būti vienas iš esminių faktorių sąlygojančių didesnį tokių programų efektyvumą lyginant su nereliginėmis organizacijomis[71].

[71]Johnson B. R. Religious programs and recidivism among former inmates in prison fellowship programs: a long term follow up study, 2004. P. 362.

II. KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ, ATLIEKANČIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJĄ LIETUVOJE, BENDRA CHARAKTERISTIKA

1. Katalikiškos pakraipos NVO samprata ir specifiniai bruožai

Plačiąja prasme terminas „nevyriausybinė organizacija“ (*Non-Governmental Organization, NGO*) reiškia grupę asmenų, savo valia ir visiems nariams sutikus susivienijusių į savanoriškai sukurtą formalią arba neformalią organizaciją, kurios narius vienija bendri interesai ir poreikiai. Jie gali būti labai įvairūs: socialiniai (neįgalių žmonių globa, parama skurstančioms šeimoms), kultūriniai, ekonominiai, politiniai ir pan[72].

Siauresnė sąvoka pateikiama Praktiniame Lietuvos NVO vadove: nevyriausybinė organizacija – tai laisva piliečių valia įkurta (demokratinė) organizacija, kuri siekia tarnauti visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ir tiesioginio dalyvavimo, valdant valstybę[73].

Įvairioje literatūroje[74] išskiriami šie esminiai NVO požymiai:

- prigimtinė nepriklausomybė nuo valdžios ir valdymo institucijų;
- savanoriškumas;
- savivaldumas;
- pelno neskirstymas ir jo naudojimas tik savo tikslų pasiekimui (ne pelno siekianti organizacija);
- tarnavimas visuomenės labui.

Katalikiškosios pakraipos NVO organizacijos bendrame nevyriausybinio sektoriaus kontekste išsiskiria savo veiklos principų specifiškumu – jos savo veikloje vadovaujasi krikščioniškomis vertybėmis bei veikia glaudžiame santykyje su Katalikų Bažnyčia.

Taigi katalikiškos pakraipos nevyriausybines organizacijas galima apibrėžti kaip katalikiškas vertybes išpažįstančių piliečių laisva valia įkurtas organizacijas, kurios siekia tarnauti visuomenės ar jos grupių labui, nesiekia pelno ir tiesioginio dalyvavimo valdant valstybę, palaiko glaudžius santykius su Katalikų Bažnyčia bei savo veikloje vadovaujasi krikščioniškomis

---

[72] Dromantienė L. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą. P.15
[73] Praktinis vadovas Lietuvos NVO. – Vilnius: NIPC, 1998. P. 3.
[74] Šimašius R. Ne pelno organizacijos: reglamentavimas Lietuvoje ir Vakarų patirtis. – Vilnius: NIPC, 1999; Praktinis vadovas Lietuvos NVO. – Vilnius: NIPC, 1998; Colozzi I., Bassi A. Da terzo settore a imprese sociali. – Roma: Carocci Faber, 2003; Rivellini F. L‘esercizio di attivita‘ economica degli enti non-profit con la conseguente applicazione dello statuto dell‘imprenditore comerciale, in particolare l‘assoggettabilita‘ al fallimento e le conseguenze dello stepso nei confronti dei membri // http://www.diritto.it/materiali/comerciale/rivellini1.html - prisijungimo laikas: 2006 12 12

vertybėmis.

Kai kurios katalikiškos organizacijos savo požymiais ne visiškai atitinka šią sąvoką. Pavyzdžiui, dalis jų yra įsteigtos Katalikų Bažnyčios hierarchijos ir nuo jos tiesiogiai priklauso: tai, pavyzdžiui, šalia Bažnyčios institucinių ir teritorinių struktūrų veikiančios organizacijos kaip Caritas, Šeimos, Jaunimo ir Katechetikos centrai. Tačiau, išskyrus steigimo subjektą, jos atitinka visus kitus NVO požymius: daugumą jų narių ir darbuotojų (taip pat ir vadovaujančių) sudaro pasauliečiai, dalyvavimas jose paremtas savanoriškumo principu, jos turi savivaldą, yra nepriklausomos nuo valdžios institucijų, jos tarnauja visuomenės labui, teikdamos paslaugas visiems asmenims, nepriklausomai nuo jų religinių įsitikinimų. Magistranto tyrimas apėmė ir kelias vienuolijas bei vieną parapiją, kurioms mažiau būdingi išvardyti NVO požymiai. Jos yra tiesiogiai priklausomos nuo Bažnyčios institucijos, o vienuolijų nariais gali tapti tik pašvęstojo gyvenimo formą pasirinkę asmenys. Tačiau šios religinės bendruomenės kaip nevalstybinės struktūros, tarnaujančios visuomenės labui, atitinka nevyriausybinių organizacijų plačiąja prasme sąvoką.

Daugeliui katalikiškos pakraipos NVO yra būdingas specifinis, Katalikų Bažnyčios teritorinę struktūrą atitinkantis teritorinis veiklos pasiskirstymas pagal vyskupijai, dekanatui ar parapijai priskirtą teritoriją. Tokia teritorinės veiklos apimtimi vėlgi pasižymi organizacijos, įkurtos šalia šių teritorinių Bažnyčios struktūrų: Caritas vyskupijų, dekanatų ir parapijų padaliniai, taip pat Šeimos, Jaunimo ir Katechetikos centrai.

Kitas specifinis katalikiškų organizacijų bruožas, jog daugelis jų turi religinės bendruomenės arba bendrijos statusą. Šis statusas suteikia palankesnę padėtį lyginant su pasaulietinėmis organizacijomis, kadangi nesant jokių rimtesnių įstatyminių apribojimų, naudojasi plačiausiomis iš visų ne pelno organizacijų teisėmis ir lengvatomis (joms net neprivalomas kitiems taikomas apskaitos reglamentavimas, neapmokestinamos kai kurios šių organizacijų darbuotojų pajamos)[75]. Tačiau nemaža dalis katalikiškos pakraipos NVO turi pasaulietinėm organizacijom būdingą viešosios įstaigos ar asociacijos statusą[76].

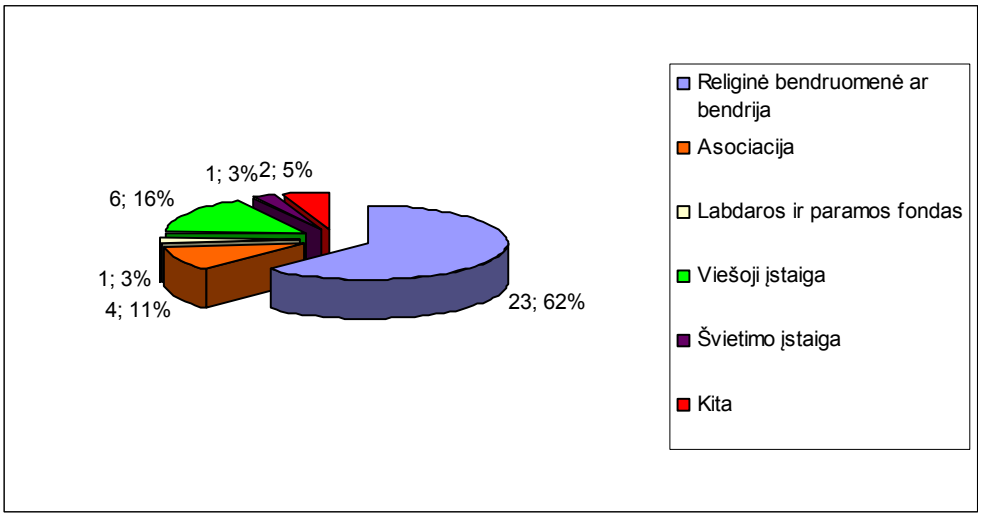
---

[75] Šimašius R. Ne pelno organizacijos: reglamentavimas Lietuvoje ir Vakarų patirtis. – Vilnius: NIPC, 1999.

[76] Tai tiek įvairūs jaunimo susibūrimai, veikiantys prie parapijų, tiek labai senas tradicijas turinčios nacionalinio lygio organizacijos, pavyzdžiui, Ateitininkų federacija (Šimašius R. Ne pelno organizacijos: reglamentavimas Lietuvoje ir Vakarų patirtis. – Vilnius: NIPC, 1999.) Kai kurios socialines paslaugas rizikos asmenims teikiančios organizacijos veikia pagal viešosios įstaigos statusą, pavydžiui, Kauno „Kartų namai“, Všį „Rafaelis“ir kt.

2. Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos bendri kiekybiniai rodikliai

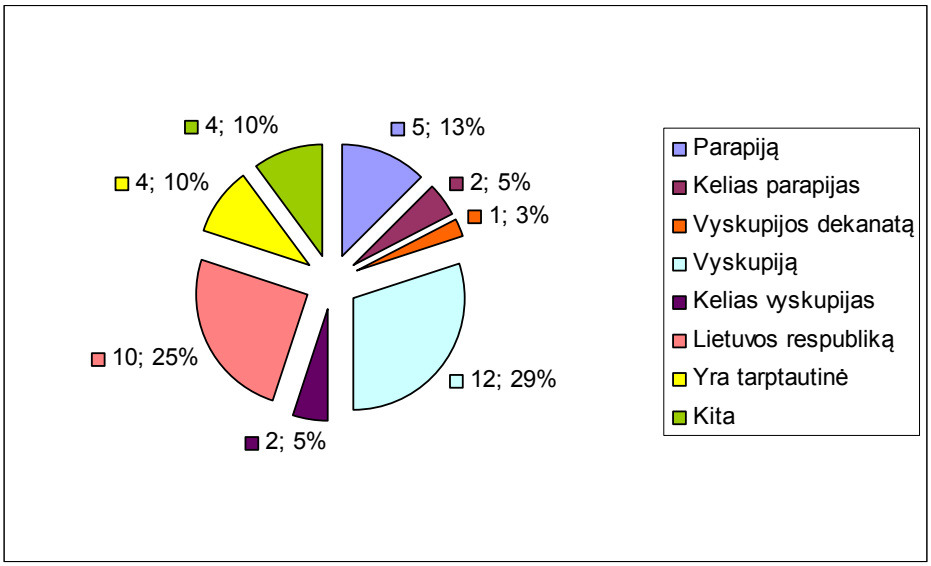
Anketinės apklausos rezultatai parodė tokį katalikiškos pakraipos organizacijų pasiskirstymą pagal teisinį statusą: 23 (62 proc.) religinės bendruomenės, 6 viešosios įstaigos (16 proc.), 4 asociacijos (11 proc.), po vieną švietimo įstaigą ir labdaros fondą (žr. 1 paveiksle.).

1 paveikslas: Organizacijų juridinis statusas (skaičiais; proc.)

Tyrimo metu apklaustų 37 katalikiškos pakraipos NVO pasiskirstymas pagal įsteigimo metus pateikiamas 1 priedo 1 paveiksle. Statistika pateikiama procentais ir skaičiais. Trys organizacijos nenurodė savo steigimo metų. Taip pat trys (12 proc.) savo steigimo metus nurodė 1918, 1924 ir 1954 m. Pažymėtina, kad pirmosios dvi – tai moterų vienuolijos, įsikūrusios Lietuvoje prieškario laikotarpiu. Trečioji – tarptautinis katalikiškas judėjimas įsikūręs Italijoje. Kitų visų organizacijų įsteigimo metai – 1988 – 2005 m. Didžioji dalis (15; 55 proc.) NVO įsisteigė 1988-1995 m. Tai parodo, jog vertinant bendrai visų NVO kontekste, katalikiškosios pakraipos NVO yra tarp pirmiausiai įsikūrusių NVO Lietuvoje. Gausų katalikiškos pakraipos NVO įsikūrimą Sąjūdžio ir pirmaisiais nepriklausomybės metais galima paaiškinti Katalikų Bažnyčios pripažinimu ir laisvės katalikiškąjai veiklai suteikimu. Taip pat tokių organizacijų kūrimąsi skatino visuomenės socialinės-ekonominės pertvarkos sukeltų problemų diktuojami poreikiai. 1996-2005 m. laikotarpyje įsisteigė 9 organizacijos (28 proc.).

Daugelis apklaustų organizacijų veikia pagal Bažnyčios teritorines ribas: 12-os (29 proc.) veikla apima Vyskupiją, 5-ų (13 proc.) – parapiją. 10 (25 proc.) organizacijų veikla apima Lietuvos respubliką, 3 –miestą (dvi – Kauną, viena – Vilnių) (žr. 2 pav.).

2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal teritorinę veiklos apimtį (skaičiais; proc.)

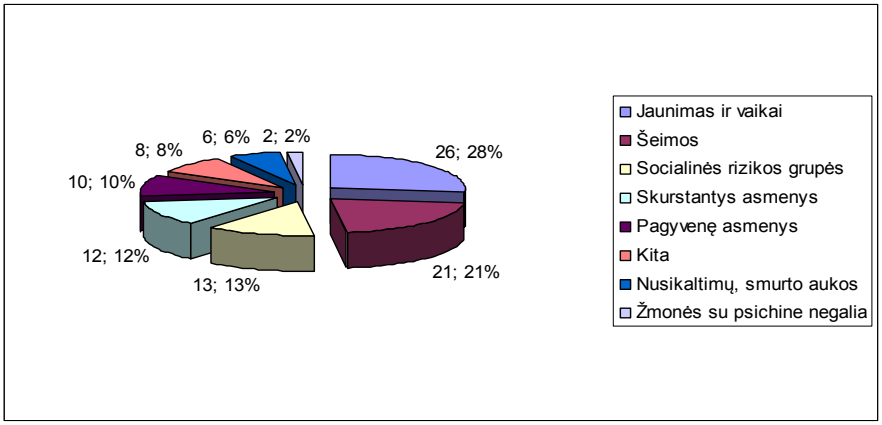
Vieno iš anketos klausimų tikslas – nustatyti kokiose vietovėse, kaimo ar miesto, yra labiau paplitusi KNVO socialinė ir prevencinė veikla. Gauti duomenys (žr. 1 pried. 2 pav.) parodė, jog mieste KNVO veikla, kur kas labiau paplitusi nei kaime: 9 organizacijų veikla apima tik miestą, 11-os – labiau miestą, negu kaimą. Vienodai ir miestą ir kaimą – apima 10 organizacijų veikla. Tik kaimą apima 1-os iš visų apklaustų organizacijų veikla. Šie skaičiai kalba apie tam tikras katalikiškų organizacijų pasyvumo provincijoje tendencijas, atsižvelgiant dar ir į tai, kad didesnė parapijų dalis yra būtent kaimo vietovėse. Taip pat reikia pažymėti, jog tik viena iš 37 tyrime dalyvavusių organizacijų yra įsikūrusi kaime. Dauguma organizacijų veikia didmiesčiuose. Manytina, jog tai ir lemia kur kas didesnį veiklos paplitimą mieste.

Katalikiškos pakraipos NVO materialinių išteklių šaltiniai yra labai įvairūs (žr. 1 pried. 3 pav.) Dažniausiai minimi šie: individualios fizinių asmenų aukos (26), fondai (18), užsienio katalikiškos organizacijos (17), savivaldybės (16), Bažnyčia (15), tarptautiniai fondai (14), privačių įmonių parama (12), vyriausybė (11) ir kt. Daugiau negu pusė organizacijų (21) paminėjo 2 proc. asmenų pajamų mokestį, tačiau jis paprastai sudaro itin mažą organizacijos finansinių pajamų dalį[77]. Pastebima tendencija, kad Bažnyčios finansuojamos labiau yra su jos institucine – hierarchine struktūra susijusios organizacijos, kaip Caritas ar Vyskupijų Šeimos centrai. Kaip paaiškėjo kokybinio interviu metu, didžiausias finansinis šaltinis - parama teikiama fondų, bei valstybės ir

[77]Apklaustųjų Organizacijų nurodytų pajamų, gaunamų iš 2 proc. asmenų pajamų mokesčio, vidurkis yra apie 2 proc. visų jų finansinių išteklių.

Europos Sąjungos remiamų projektų finansavimas.

Katalikiškos pakraipos NVO veiklos kryptingumo pagal atskiras socialines grupes pasiskirstymas pateikiamas 3 paveiksle. Daugelio apklaustųjų KNVO veikla nukreipta į visus gyventojus (44 proc.). Kiek mažiau – į kelias socialines grupes (32 proc.) bei vieną specifinę socialinę grupę (24 proc.). Daugiausia organizacijų dirba su jaunimu ir vaikais (28 proc.) bei šeimomis (21 proc.). Kiek mažiau – su socialinės rizikos grupėmis (12 proc.) ir skurstančiaisiais (13 proc.).

3 pav. Organizacijų veiklos kryptingumas pagal atskiras socialines grupes (skaičiais; proc.)

Savo narių skaičių nurodė 13 iš 37 (35 proc.) anketas užpildžiusių organizacijų. Tai paaiškintina tuo, kad dalyvavimas narystės pagrindu yra ne visose organizacijose. Dažniausiai narystės neturi organizacijos, teikiančios profesionalią socialinę pagalbą (pavyzdžiui Caritas ir jo padaliniai, vaikų dienos centrai) arba viešųjų įstaigų statusą turinčios organizacijos, pavyzdžiui Kauno Kartų namai, „Rafaelis“ ir kt. Iš viso nurodyti 1109 nariai[78]. Tai reiškia, kad vidutiniškai kiekvienai organizacijai tenka 85 nariai. Tačiau beveik pusė (6) jų turi tik iki 10 narių. Nuo 10 iki 100 narių turi 4 organizacijos. Tik trys organizacijos turi daugiau negu 100 narių (150; 300; 400).

Turinčios etatinių darbuotojų nurodė 27 organizacijos (73 proc.). Iš viso jose dirba 393 darbuotojai. Didesnė dalis (20; 74 proc.) turi iki 10 darbuotojų, nuo 10 iki 30 turi 5 organizacijos (18,5 proc.).

23 (62 proc.) katalikiškos pakraipos NVO pažymėjo turinčios 2191 savanorį. Šis skaičius svyruoja nuo 2 iki 2000. Net 2000 savanorių turi Lietuvos Caritas organizacija apimant visus jos

[78] Į šį skaičių nebuvo įtraukti dviejų organizacijų pateikti skaičiai: viena nurodė 2500 narius – visus seniūnijos, į kurią nukreipta jos veikla gyventojus; kita pažymėjo 40 000 narių – parapijos, kurios veikla apima gyventojus.

padalinius, todėl atskirai jos padalinių nurodytų savanorių skaičius nebuvo skaičiuotas kartu. Taigi visos kitos turi 191, kurių didžioji dalis (14) turi iki 30 savanorių.

13 organizacijų (35 proc.) nurodė turinčios 89 praktiką atliekančius studentus, dauguma jų (10) turi iki 10 praktikantų.

Taigi galima teigti, jog iš viso aktyviai apklaustųjų KNVO veikloje dalyvaujančių bei dirbančių asmenų yra 3782.

Vertinant organizacijų veiklos mastą, svarbu nustatyti ir asmenų skaičių, į kuriuos yra nukreipta jų veikla. Iš viso šiuos skaičius nurodė 30 organizacijų (81 proc.). Jų veikla nukreipta į 330 020 asmenų, iš jų nuolat dirbama su 132563 asmenimis, nenuolat (neperiodiškai) – su 186 080. Taigi šie skaičiai gana įspūdingi – gyventojai, kuriems tyrime dalyvavusios organizacijos teikia pagalbą, sudaro apie 10 proc. visų Lietuvos gyventojų. Tačiau reikia pabrėžti, kad net 260 000 tokių asmenų nurodė Lietuvos Caritas, iš jų 90 000 teikiama nuolatinė pagalba. Taigi kitų organizacijų veikla apima apie 70 000 (nuolat dirbama su 42 563 asmenimis). Tai irgi nemaži skaičiai turint galvoje, kad buvo apklausta tik dalis visų katalikiškos pakraipos NVO, veikiančių socialinėje srityje.

Didžiausią dalį organizacijų veikloje užima religinis ugdymas (24) ir švietimas (20), užimtumo ir laisvalaikio organizavimas (21). 18 organizacijų nurodė teikiančios psichologinę pagalbą, 16 vykdo nusikalstamumo prevenciją. Taip pat 16 teikia materialinę pagalbą. Kur kas mažiau organizacijų nurodė teikiančios teisinę pagalbą (5), taip pat veikiančios žmogaus teisių apsaugos, gamtos apsaugos srityse. Dvi organizacijos nurodė įgyvendinančios sportinę veiklą, tačiau tokia veikla vertintina tik kaip papildomo pobūdžio, kadangi tiesiogiai sportinio ugdymo tikslų nė viena apklausta organizacija nenumato. Viena organizacija pažymėjo teikianti medicinines paslaugas (žr. 1 pried. 4 pav.).

III. KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NVO TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖ VEIKLA NUSIKALTIMŲ PREVENCIJOS SAMPRATOS KONTEKSTE

Tam, kad konkrečią veiklą galėtumėme vadinti prevencine, ji turi atitikti nusikaltimų prevencijos teorinės sąvokos požymius. Taigi šioje darbo dalyje bus nagrinėjama kiek katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla atitinka teorinę nusikaltimų prevencijos sampratą.

Teorinė nusikaltimų prevencijos samprata pasižymi savo įvairove. Vieni autoriai, kaip V. Justickis ją apibrėžia gana trumpai ir paprastai: nusikaltimų prevencija paprastai apima viską, ka galima padaryti arba jau daroma, kad nusikaltimų iš viso nebūtų arba kad jų būtų kuo mažiau.

Kiti, kaip J. Bluvšteinas (Kriminologijos vadovėlyje), labiau detalizuoja prevencijos sąvoką įtraukdami bendrosios ir individualiosios nusikaltimų prevencijos požymius: nusikaltimų prevencija – tai ypatinga valdymo rūšis, kurios tikslas – užtikrinti svarbiausių socialinių vertybių apsaugą. Jos esmė – nusikaltimų priežasčių ir salygų šalinimas sudarant atitinkamu priemonių sistemą, taip pat poveikis asmenims, linkusiems daryti nusikaltimus[79].

Atsižvelgiant į šio darbo uždavinį – palyginti praktinę katalikišų NVO prevencinę veiklą su teoriniais nusikaltimų prevencijos požymiais, tikslingiausia naudoti išsamią, įvairius nusikaltimų prevencijos elementus atspindinčią sąvoką.

Autoriaus nuomone, detaliausia ir labiausiai įvairiose sąvokose pateikiamus prevencijos požymius atspindinti yra A. Kiškio suformuluota nusikaltimų prevencijos sąvoka:

nusikaltimų prevencija:

- tai individų, jų grupių, visuomeninių asociacijų, bendruomenės ar savivaldos, visos visuomenės ar valstybės veikla,

- pasireiškianti nusikalstamumą sukeliančių veiksnių šalinimu, papildomų neutralizatorių jiems sukūrimu, poveikiu konkretiems asmenims ar asmenų grupėms, socialinėms ar valstybinėms institucijoms,

- siekiant teigiamų socialinių pokyčių ar tokių asmenų ir institucijų elgesio pasikeitimų, kurie sumažintų nusikalstamumą ar kitaip pozityviai jį veiktų[80].

Atsižvelgiant į sąvokos turinį, galima išskirti tris pagrindinius nusikaltimų prevencijos struktūrinius elementus:

[79] Kriminologija. – Vilnius: Pradai, 1994. P. 154

- Prevencinė veikla – prevencinių priemonių visuma.
- Prevencijos subjektas – tai, kas vykdo prevencinę veiklą.
- Prevencijos objektas – tai, į ką yra nukreipta prevencinė veikla.

Šie elementai yra teorinės nusikaltimų prevencijos sistemos pagrindas. Todėl jais vadovaujantis šiame skyriuje remiantis anketinės apklausos duomenimis bus bandoma aptarti kiek ir kaip katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos požymiai atitinka teorinę nusikaltimų prevencijos sampratą.

Pagal prevencijos paskirtį subjektų prevencinė veikla skirstoma į (1) bendrą - kai subjektas vykdo nusikaltimų prevenciją, bet tai nėra jo tiesioginė paskirtis, o tik viena iš daugelio jo atliekamų socialinių funkcijų; ir specialią – kai prevenciją vykdantis subjektas yra sukurtas, atsiradęs specialiai prevencijos tikslu[81]. Anketinės apklausos rezultatai parodė, kad iš 37 apklaustų organizacijų 27 nurodė, jog jų veikla apima ir teisės pažeidimų prevenciją, ir tik viena iš jų pažymėjo, jog prevencija yra pagrindinė jos veiklos kryptis. Tai organizacija, kurios prevencinės priemonės apima darbą su asmenimis grįžusiais iš įkalinimo įstaigų.

Kokybinio interviu metodo pagalba bandyta išsiaiškinti tokių rezultatų priežastis. Paaiškėjo, jog, visų pirma, didžiosios dalies organizacijų prevencinė veikla yra vykdoma bendrame socialinės pagalbos kontekste, - nėra siekiama tik teisės pažeidimų prevencijos tikslo, bet ir įvairiapusės pagalbos asmeniui. Antra, dažniausiai organizacijų veikla teikiama įvairioms socialinėms grupėms pagal kiekvienos iš jų specifiką ir poreikius. Pavyzdžiui, dalis organizacijų dirba tiek su socialinės rizikos grupėmis, kurių atžvilgiu įgyvendinama prevencinė veikla, tiek su pagyvenusiais asmenimis, kurių atžvilgiu prevenciniai tikslai pasireiškia daug mažiau.

Teisės pažeidimų prevencinės veiklos objektas – teisės pažeidimus sukeliantys veiksniai. Šie veiksniai gali būti bendro pobūdžio socialiniai-ekonominiai reiškiniai, tam tikri visuomenėje vykstantys procesai, sąlygojantys nusikalstamumą. Tačiau teisės pažeidimus padaro konkretūs asmenys, todėl jų padarymą lemia ir tam tikros asmenybės savybės.

Atsižvelgiant į šias dvi veiksnių grupes ir jų pobūdį, yra išskiriama bendroji ir individualioji prevencija. Pagal J. Bluvšteiną bendroji prevencija – tai priemonių visuma, kurių tikslas – išaiškinti ir pašalinti nusikaltimų priežastis bei sąlygas[82]. Šios prevencijos rūšies esmė, jog ji neturi konkretaus „adresato“, - domisi objektyviais faktoriais, o ne individualių savybių turinčiu

---

[80] A. Kiškio Kriminologijos paskaitos // http://www3.mruni.lt/~akiskis/paskaitos/kriminologijos-paskaitos.html Prisijungimo laikas 2007 06 11

[81] Ten pat. – Prisijungimo laikas 2007 06 10

[82] Kriminologija, Vilnius, 1994. P. 153

žmogumi[83].

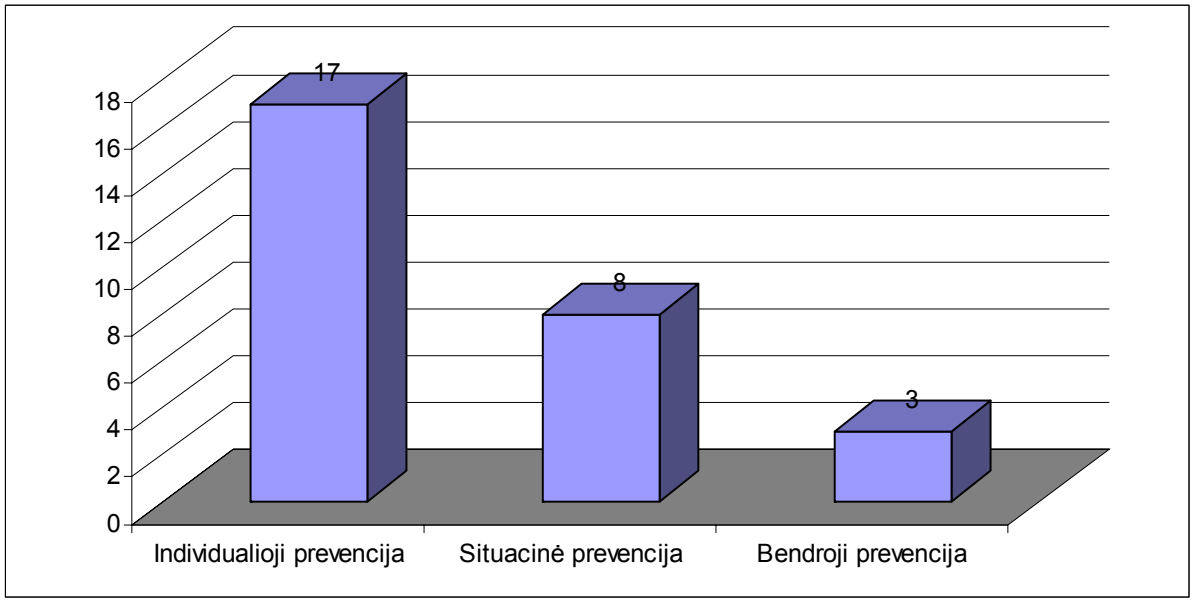
Individualiosios prevencijos esmė – jog ji nukreipta į asmenis, linkusius daryti nusikaltimus[84].

Dar viena prevencijos rūšis – situacinė prevencija, kurios esmė – išorinių, aplinkos sąlygų, trukdančių daryti teisės pažeidimus sudarymas. Pagal V. Justickį situacinė prevencija – tai priemonės, kurių imamasi, kad nesusidarytų situacija, kurioje individas gali padaryti tam tikrą nusikaltimą[85]. Taigi čia prevencijos objektas – konkreti nusikaltimo padarymo riziką sukelianti situacija.

Anketinės apklausos rezultatai (žr. 4 pav.) rodo, kad daugiau negu pusė organizacijų pažymėjo, jog jų prevencinė veikla nukreipta į asmenis ar jų grupes (17), t.y. atitinka individualiosios prevencijos požymius. 3 organizacijos pažymėjo, jog jų veikla nėra nukreipta į konkrečius asmenis ar jų grupes, o į teisės pažeidimų darymo priežasčių ir sąlygų šalinimą. Tai reiškia, kad jos suvokia savo veiklą kaip bendrąją prevenciją. Taip pat, įdomu, jog 8 organizacijos savo prevencinę veiklą tapatina su situacine prevencija. Situacinė prevencija čia greičiau turėtų būti vertinama kaip papildoma prevencijos rūšis KNVO veikloje, tuo labiau, kad keturios iš aštuonių šią prevencijos rūšį įvardijusių organizacijų taip pat atsakė, jog jų veikla nukreipta ir į asmenis ir jų grupes. Toks organizacijų situacinės prevencijos suvokimas yra artimas V. Justickio pateikiamai šios prevencijos rūšies sampratai[86], kurią jis sieja su užimtumu, kaip prevencine priemone[87]. Šios situacinės prevencijos sampratos kontekste galima kalbėti apie katalikiškos pakraipos NVO veiklą ir kaip veiksnį mažinantį riziką atsidurti nusikalstamą elgesį skatinančioje situacijoje, kadangi tuo laikotarpiu, kol asmuo yra santykyje su KNVO, veikia socialinė kontrolė ir taip sumažinama teisės pažeidimo padarymo rizika. Situacinė prevencija yra reikšminga tiek organizuojant vaikų užimtumą po pamokų ir tokiu būdu sumažinant tikimybę patekti į teisės pažeidimus skatinančias situacijas, tiek suaugusių socialinės rizikos asmenų atžvilgiu, kadangi turint mažesnes galimybes paveikti jų jau susiformavusias asmenybės savybes, svarų prevencinį poveikį turi būtent nusikaltimo situacijos rizikos mažinimas. Kaip užimtumo organizavimo pavyzdį galima pateikti vieno asmens, dalyvaujančio buvusių kalinių integracijos programoje dienotvarkę:

[83] Ten pat
[84] Ten pat
[85] Justickis V. Kriminologija (IId.), 2004. P. 35
[86] V. Justickio teigimu, situacinė prevencija – tai priemonės, kurių imamasi, kad nesusidarytų situacija, kurioje individas gali padaryti tam tikrą nusikaltimą. (Justickis V. Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004.)
[87] Turimas galvoje V. Justickio vadovėlyje pateikiamas situacinės prevencijos pavyzdys „Vidurnakčio krepšinis“ (Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004 P. 35.)

"Atsikeliu, aišku, rytinis tualetas, prausykla, atsigeriu kavos. Ir nuo 8 išeinu iš čia ir tada ateinu į centrą. Centre papusryčiauju, jeigu yra darbo, einu pas savo meistrą. Tenai padirbu iki kokių pietų. Pavalgau pietus, einu pas, į pamokas staliaus. Staliaus baigiu, einu anglų kalbą. Jeigu nėra mokytojo, serga ar ką, einu į kompiuterius. Pabūnu, nueinu pažiūriu centre televizorių, žinias ir viską, na ir po viso to atėjau čia su jumis pakalbėt. Ir visa diena praėjo blaiviai ir protingai".

4 Pav. Respondentų savo vykdomos teisės pažeidimų prevencinės veiklos suvokimas atsižvelgiant į prevencijos rūšį (skaičiais).

Atsižvelgiant į tai, kad katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla praktiškai nukreipta į asmenis ir jų grupes, toliau tikslinga jų prevencinę veiklą analizuoti individualiosios prevencijos kontekste.

Individualiojoje prevencijoje išskiriami du lygmenys:

a) ankstyvoji prevencija, skirta asmenims, priklausantiems tam tikram kontingentui, kuriam būdingas padidėjęs kriminogeniškumas.
b) ir tiesioginė prevencija[88], skirta asmenims, kurie anksčiau elgėsi nusikalstamai arba darė administracinius ar kitokius rimtus teisės pažeidimus[89].

Aptariant ankstyvąją prevenciją reikia pabrėžti, kad ji gali būti nukreipta į šias dvi asmenų

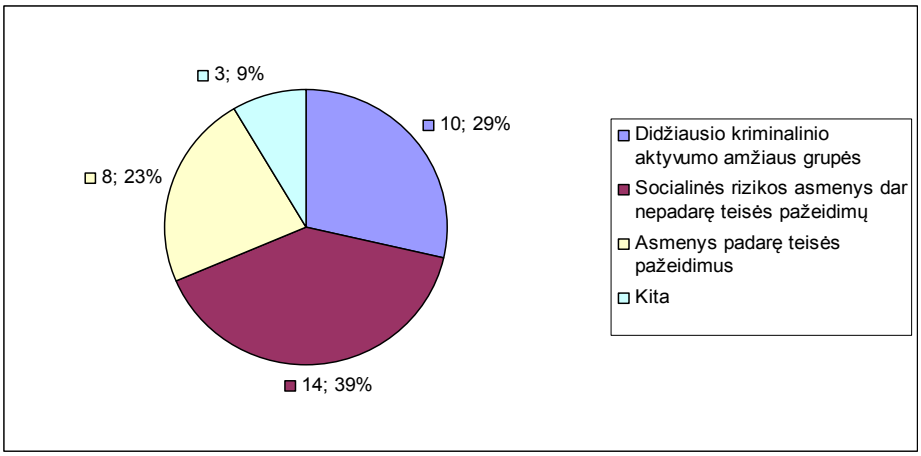
[88] Kriminologinėje literatūroje dar įvardijama kaip recidyvo bei antrine arba tretine prevencija.
[89] Jatkevičius A. Nepilnamečių smurtinio nusikalstamumo prevencija. Daktaro disertacija (socialiniai mokslai, teisė), - Vilnius: Vilniaus universitetas, 2003. P. 80

grupes: (a) socialinės rizikos asmenis ir (b) didžiausio kriminalinio aktyvumo amžiaus asmenų grupes.

Socialinės rizikos grupei priklauso žmonės, kuriems būdingi negatyvūs asmenybės bruožai ir kurie yra patekę arba linkę patekti į kriminogeninę situaciją. Galima išskirti šias rizikos asmenų grupes: rizikos vaikai, socialinės rizikos šeimos, priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų turintys asmenys, benamiai ir pan.

Didžiausio kriminalinio aktyvumo amžiaus grupėms paprastai priskiriami jaunimas ir paaugliai. Ši socialinė grupė nebūtinai turi turėti socialinės rizikos požymių, tačiau, kaip teigia A. Dapšys, negalima pamiršti ir nepilnamečių amžiaus tarpsniams priklausančių psichologijos bruožų, kurie tarytum pagreitina kriminogeninių faktorių veikimą[90].

Vienas iš anketavimo metodo uždavinių buvo išsiaiškinti kiek ir kaip KNVO prevencinė veikla apima šiuos įvardytus individualiosios prevencijos lygmenis (žr. 5 pav.). Daugiausia organizacijų – 14 (39 proc.), nurodė, jog jų veikla nukreipta į socialinės rizikos asmenis, dar nepadariusius teisės pažeidimų, 10 - ies (29 proc.) – į didžiausio kriminalinio aktyvumo amžiaus grupes ir 8 (23 proc.) organizacijų veikla nukreipta į asmenis, padariusius teisės pažeidimus (tiesioginė (antrinė) teisės pažeidimų prevencija). Taigi šie rezultatai parodo, kad labiausiai KNVO veikla apima ankstyvąją prevenciją: tokį veiklos kryptingumą nurodė iš viso 24 organizacijos (68 proc.).

5 Pav. Respondentų teisės pažeidimų prevencinės veiklos pasiskirstymas pagal teisės

[90] Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas. Vilnius, 1984. P. 17.
A. Dapšys išryškina šiuos kriminologiškai reikšmingus nepilnamečio asmenybės psichologinius bruožus:
1. Prieštaravimas tarp nepilnamečio globotinio statuso šeimoje, socialinėje aplinkoje apskritai ir jo siekimo būti savarankišku, išreikšti bei „įtvirtinti“ save.
2. Nepakankamas patyrimas vertinant sudėtingas ir dinamiškas gyvenimo situacijas.
3. Prieštaravimas tarp greito fizinio vystimosi ir lėto socialinio brendimo.

pažeidimų prevencijos lygmenis (skaičiais; proc.)

Aišku, reikia pastebėti, jog katalikiškų organizacijų skirstymas į atliekančias ankstyvąją ar tiesioginę prevenciją yra sąlyginis, kadangi konkrečiai socialinės rizikos asmenų grupei, su kuria dirbama, gali priklausyti tiek žmonės anksčiau padarę teisės pažeidimus, tiek jų nepadarę. Pavyzdžiui tarp socialinės rizikos paauglių, su kuriais organizacijos dirba, yra tiek teisės pažeidimus padariusių, tiek jų nepadariusių. Galima išskirti tik kelias organizacijas, kurių veikla apima tik tiesioginę prevenciją – tai organizacijos dirbančios su asmenimis grįžusiais iš įkalinimo įstaigų[91].

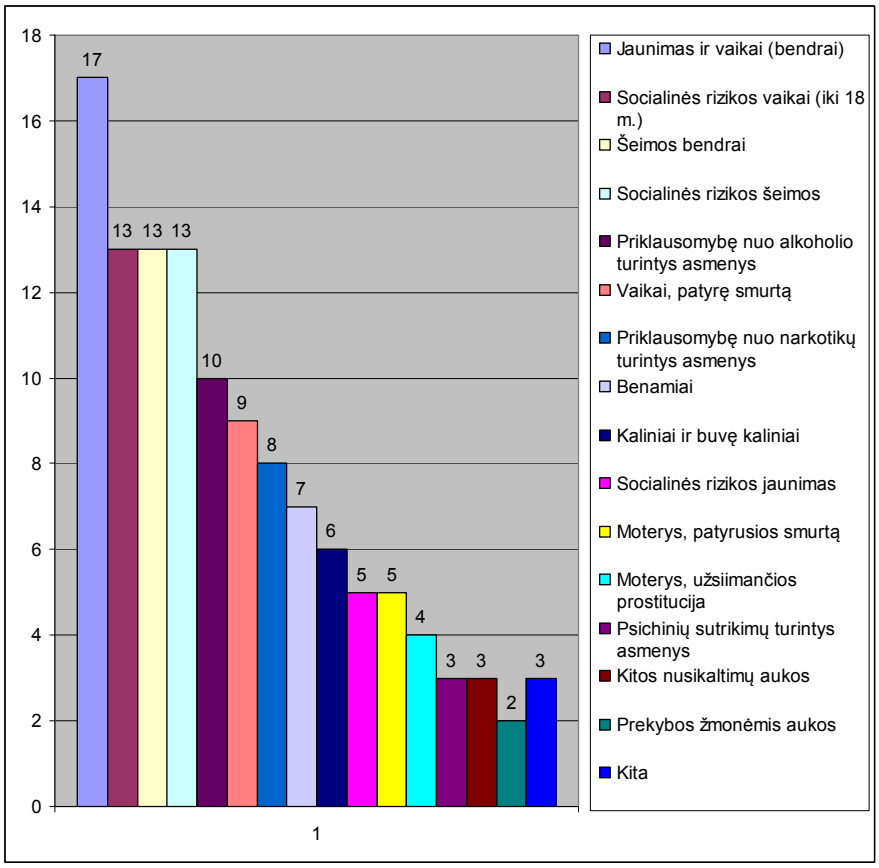
27 iš 37 teisės pažeidimų prevencine veikla užsiimančių organizacijų prevencinės veiklos kryptingumas pagal atskiras socialines grupes pateikiamas 6 paveiksle.

Labiausiai paplitusi socialinė grupė, į kurią nukreipta katalikiškos pakraipos NVO prevencinė veikla – jaunimas ir vaikai. Apskritai Lietuvoje su jaunimu ir vaikais dirba mažiausiai 60 katalikiškos pakraipos NVO ir bendruomenių[92]. Anketinės apklausos duomenys rodo, jog 17 organizacijų prevencinė veikla nukreipta į jaunimą ir vaikus bendrai. Kiek mažiau, 13 – į socialinės rizikos vaikus ir paauglius (iki 18 m.), su socialinės rizikos jaunimu (nuo 18 iki 29 m.) dirba tik 5 organizacijos (žr. 1 pried. 5 pav.) Atskira anketose pateiktų duomenų analizė parodė, jog organizacijos, įvardijusios savo veiklos kryptingumą į vaikus ir jaunimą, taip pat pažymėjo atsakymus, apibūdinančius jų veiklą ankstyvosios prevencijos prasme. Taigi, tai leidžia daryti išvadą, jog didžiąja dalimi katalikiškos pakraipos NVO prevencinė veikla apima nepilnamečių nusikalstamumo ankstyvąją prevenciją.

(Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas. Vilnius, 1984. P. 18)

[91] Pavyzdžiui: Labdaros ir paramos fondas „Tėvo namai“, Lietuvos Caritas projektas „Kalinių globa ir integracija“, Vilniaus Caritas Nakvynės namų ir Kalinių globos draugijos bendras projektas „Laisvai gyventi laisvėje“.

[92] Pagrindinis duomenų šaltinis 2007 m. Katalikų žinynas, tačiau nebuvo įmanoma pateikti tikslaus skaičiaus, kadangi, visų pirma, žinyne nėra nurodomi visų katalikiškos pakraipos NVO duomenys (pvz., nėra tokių teisės pažeidimų prevencijos prasme svarbių organizacijų, kaip Pal. J. Matulaičio Socialinio centro arba Všį „Rafaelis“). Ir antra, ne visos organizacijos nurodo savo veiklos kryptingumą.

6 Pav. Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos kryptingumas pagal atskiras socialines grupes (skaičiais)

Kriminologų plačiai pripažįstama, jog vienas iš esminių veiksnių, lemiančių asmenų nusikalstamumą – dezorganizuota šeimos aplinka[93]. Todėl prevencinis darbas su šeimomis ypatingai reikšmingas ankstyvosios prevencijos prasme. Pagal tyrimo rezultatus, 13-os organizacijų prevencinė veikla nukreipta į socialinės rizikos šeimas, tiek pat (13) organizacijų ir į šeimas bendrai. Aptariant šią socialinę grupę, reikia pastebėti, jog daugeliu atvejų organizacijos (pvz., Vyskupijų šeimos centrai) dirba tiek su socialinės rizikos tiek su šiai grupei nepriklausančioms šeimoms. Taip pat svarbu pažymėti, kad nemažai organizacijų[94] atlieka kompleksinį prevencinį darbą nukreiptą tiek į vaikus ir paauglius, tiek į jų šeimas.

[93] Kriminologija, Vilnius, 1994; Čepas A. Nepilnamečių nusikalstamumas ir jo priežastys. Vilnius, 1982.; Babachinaitė G. Nepilnamečių nusikalstamumo priežastys // Filosofija, sociologija, 1993. Nr. 1(10). P. 44-46. G. Babachinaitė. Nepilnamečių smurtas Lietuvoje: raiška, priežastys ir prevencija. //Jurisprudencija:LTU mokslo darbai. T. 27(19). – Vilnius, 2002.

[94] Tai dažniausiai vaikų dienos centrai, pvz., Vilties angelas, Rafaelis, Palaimintojo J. Matulaičio socialinis centras, Senamiesčio vaikų dienos centras ir kt.

18 organizacijų pažymėjo jog jų pevencinė veikla nukreipta į priklausomybę nuo alkoholio (10) ir narkotikų (8) turinčius asmenis (1 pried. 6 pav.). Pastebėta, jog tai organizacijos, dirbančios su socialinės rizikos šeimomis, iš laisvės atėmimo vietų grįžusiais ir kitais suaugusiais rizikos asmenimis (pvz., benamiais), kurių daugeliui būdinga priklausomybių problema.

Viena iš teisės pažeidimų prevencijos rūšių galima įvardyti ir viktimologinę prevenciją. Ji apibrėžiama kaip vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų arba pavienių asmenų specifinė veikla, kuria siekiama šalinti arba sumažinti viktimogeninius veiksnius bei jų keliamus padarinius[95]. Panašiai kaip ir nusikalstamumo prevencija, viktimologinė prevencija yra skirstoma į bendrąją[96], specialiąją („grupinę“)[97] ir individualiąją[98] prevencijos rūšis. Tarp apklaustųjų, 9 organizacijos nurodė dirbančios su vaikais patyrusiais smurtą, 5 – su moterimis patyrusiomis smurtą, 2 organizacijos teikia pagalbą prekybos žmonėmis aukoms ir 4 – prostitucijos aukoms (žr. 1 pried. 7 pav.). Taigi tai parodo, jog jų naudojamos prevencinės priemonės yra individualizuojamos, o tai leidžia daryti išvadą, jog šių organizacijų veikla priskirtina individualiosios viktimologinės prevencijos sąvokai.

Apibendrinant galima teigti jog katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos objektas yra asmenys ir jų grupės, o tiksliau tariant – jų savybės sąlygojančios padidintą riziką nusikalsti. Tai leidžia daryti išvadą, jog katalikiškų NVO veikloje vyrauja individualioji nusikalstamumo (teisės pažeidimų) prevencija.

Pagal J. Bluvšteiną individualioji prevencija turi tris etapus: a) informacinių priemonių etapas; b) poveikio priemonių etapas; c) kontrolės priemonių etapas[99]. Mūsų nuomone, katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos priemones tikslinga nagrinėti poveikio priemonių etapo kontekste, kadangi kaip teigia, pats minėtasis autorius, poveikio priemonės yra individualiosios prevencijos branduolys[100]. Jos labiausiai pastebimos ir nagrinėjamų organizacijų prevencinėje veikloje. Individualiosios prevencijos poveikio priemonės dar yra skirstomos į šias rūšis:

---

[95] Uscila R. Viktimologijos pagrindai. - Vilnius, 2005. P. 175

[96] Tai prevencinė veikla, kuri įgyvendinama makrolygiu. Prevencinės priemonės nukreipiamos į bendrus viktimogeninius veiksnius, turinčius įtakos viktimizacijos procesų gausėjimui, bei atitinkančias viktimiškumo apraiškas.(Uscila R. Viktimologijos pagrindai. - Vilnius, 2005. P. 176)

[97] Tai prevencinė veikla , kai atitinkamos priemonės nukreipiamos į konkrečias apibrėžtas aukų rūšis. Aukos gali būti išskiriamos pagal įvairius kriterijus (pagrindus), pavyzdžiui, smurtinių arba turtinių nusikaltimų aukos ar pan. Tai priemonės taikomos apibrėžtai specialiai kategorijai aukų, tačiau neindividualizuojamos. (Uscila R. Viktimologijos pagrindai. - Vilnius, 2005. P. 177)

[98] Tai prevencinė veikla , tiesiogiai į konkretų asmenį ar sąlyginai nedidelę aukų grupę.(Uscila R. Viktimologijos pagrindai. - Vilnius, 2005. P. 177)

[99] Kriminologija, Vilnius, 1994.

[100] Ten pat.

- **įtikinimo** (įstatymų, numatytų bausmių aiškinimas; veikų pavojingumo, žalingumo atskleidimas; nusikalstamų veikų nenaudingumo pačiam nusikaltimo subjektui aiškinimas.);
- **prievartos** - taikomos, kai yra nustatyti teisės pažeidimai (administracinės nuobaudos, nepilnamečių išsiuntimas į mokymo-auklėjimo įstaigą, įpareigojimas neišvykti iš nurodytos vietos.);
- **pagalbos** (minimalių darbo ir buities sąlygų sutvarkymas, moralinė-psichologinė pagalba, neigiamos nuomonės apie save sugriovimas, teigiamo elgesio skatinimas, neigiamos mikroaplinkos pakeitimas)[101].

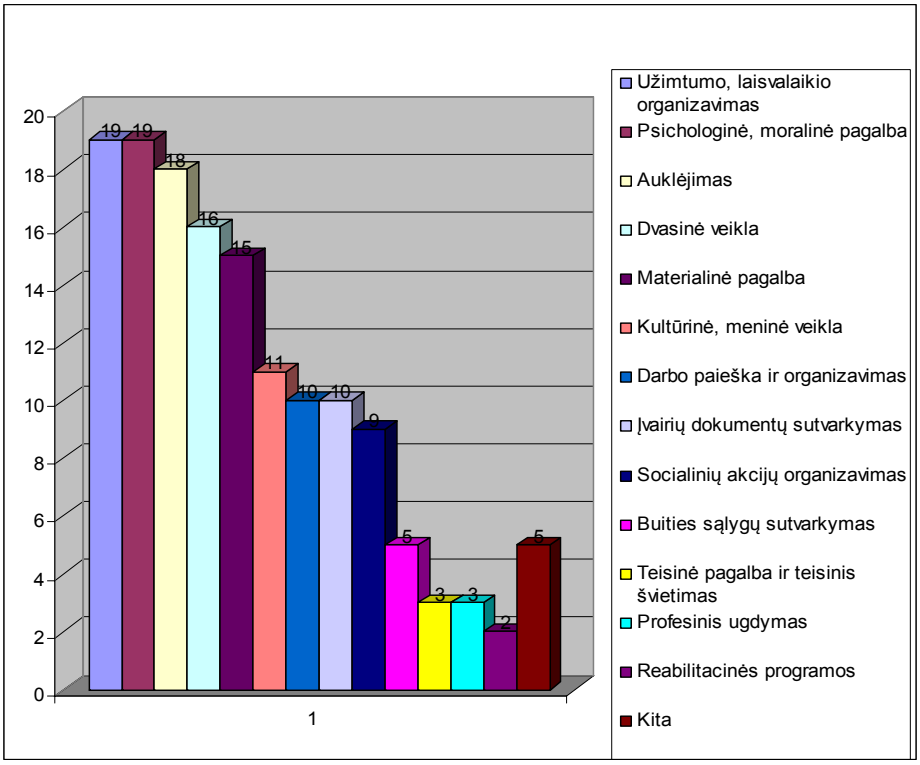
Pirmosios dvi priemonių rūšys labiau būdingos yra valstybės ir teisėsaugos institucijoms. Pagalbos priemonių įgyvendinimas – tai sritis, kurioje vien valstybė įgyvendinti šios funkcijos nepajėgia, todėl būtinas ir visuomenės organizacijų įnašas. Vienos iš jų – katalikiškos organizacijos, kurių prevencinė veikla visų pirma pasireiškia socialinės, moralinės, psichologinės, dvasinės ar panašaus pobūdžio pagalbos teikimu, teigiamo elgesio skatinimu. Tai patvirtina ir tyrimo rezultatai (žr. 7 pav.): labiausiai katalikiškos pakraipos NVO veikloje paplitusios priemonės – užimtumo ir laisvalaikio organizavimas (19), psichologinė – moralinė pagalba (19), auklėjimas (18), dvasinė veikla (16) bei materialinė pagalba (15). Kiek mažiau tarp prevencinių priemonių buvo paminėtos kultūrinė – meninė veikla (11), darbo paieška ir organizavimas,(10) įvairių dokumentų sutvarkymas, socialinių akcijų organizavimas (9) bei buities sąlygų sutvarkymas (5). Mažiausiai taikomos prevencijos priemonės yra teisinė pagalba ir teisinis švietimas (3), profesinis ugdymas (3) ir reabilitacinės programos(2).

Tokių priemonių, kaip užimtumo organizavimas ir psichologinė-moralinė pagalba, taikymo dažnumą, galima paaiškinti jų universaliu pobūdžiu: tai priemonės, tinkamos dirbant praktiškai su visoms socialinėms grupėms priklausantiems asmenims. Auklėjimo priemonės dažnumas aiškintinas tuo, kad didelė organizacijų dalis įgyvendina nepilnamečių teisės pažeidimų prevenciją, kurioje ši priemonė yra viena iš esminių. Kokybinio interviu rezultatai parodė, jog krikščioniški principai[102] sudaro KNVO prevencinės veiklos pagrindą, todėl logiška, kad ir dvasinė veikla – viena iš dažniausiai taikomų priemonių.

---

[101] A. Kiškio Kriminologijos paskaitos // http://www3.mruni.lt/~akiskis/paskaitos/kriminologijos-paskaitos.html Prisijungimo laikas 2007 06 11

[102] Apie krikščioniškų principų vaidmuo katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinėje veikloje plačiau nagrinėjamas kitame skyriuje.

7 Pav. Organizacijų teisės pažeidimų prevencinės priemonės (skaičiais)

Materialinės pagalbos, darbo paieškos, dokumentų bei buities sąlygų sutvarkymo priemonės taip pat yra svarbios organizacijų prevencinėje veikloje, nes dažnai susiduriama su skurdo problemos kamuojamais žmonėmis. O kaip teigia J. Bluvšteinas, jokie prašymai tinkamai elgtis neturės asmeniui, kuris negali sąžiningu darbu užsidirbti duonos, neturi kur prisiglausti[103].

Kultūrinė-meninė veikla kaip prevencinė priemonė dažniau taikoma organizacijų dirbančių su vaikais ir paaugliais. Ir tai logiška, nes meninė veikla - labai reikšminga asmenybės ugdymo procese. Kai kuriose organizacijose meninė veikla yra netgi pagrindinė prevencinė priemonė[104].

Palyginus, labai mažai paplitusios yra teisinės pagalbos, profesinio ugdymo ir reabilitacijos priemonės. Tai paaiškintina tuo, jog paprastai šias priemones įgyvendina specializuotos institucijos, kuriose dirba kvalifikuoti specialistai. Viena iš dažniausiai paminėtų katalikiškos pakraipos NVO problemų – finansavimo ir darbuotojų bei savanorių stoka, todėl manytina, kad šios problemos apriboja organizacijų galimybes teikti profesionalią teisinę pagalbą ar profesinį ugdymą.

Mažas skaičius reabilitacinių priemonių katalikiškos pakraipos NVO veikloje, iš pirmo žvilgsnio prieštarauja faktui, jog nemažai organizacijų (žr. 9 pav.) nurodė, jog jų veikla nukreipta į priklausomybes turinčius asmenis. Tačiau reikia paminėti, kad daugelio šių organizacijų veikloje

[103] Kriminologija, Vilnius, 1994. P. 153

pagrindinės tikslinės grupės yra socialinės rizikos šeimos ir asmenys išėję iš laisvės atėmimo vietų. Daugelis iš jų susiduria ir su alkoholio ar narkotikų vartojimo problemomis. Taigi tokiais atvejais siekiama įtikinti šiuos asmenis dalyvauti reabilitacinėse programose, kurias įgyvendina kitos institucijos ar organizacijos.

Tarp kitų prevencijos priemonių anketoje buvo įvardytos šios:

- socialinių ir asmeninių kompetencijų ugdymas;
- įtraukimas į aktyvesnę bendruomenės veiklą pagal įvairaus amžiaus grupių interesus;
- pagalbos tinklo kūrimas;
- supažindinimas su pagrindinėmis vertybėmis ir pagalba išliekant tikėjime;
- religinis švietimas.

Kriminologinėje literatūroje[105] tarp svarbiausių individualiosios prevencijos priemonių yra išskiriamas ir poveikis asmens socialinei aplinkai. J. Bluvšteino teigimu, daugelio linkusių nusikalsti asmenų mikroaplinka yra dezorganizuota[106]. Neigiama socialinė aplinka – vienas iš esminių faktorių, lemiančių nepilnamečių nusikalstamumą[107]. Įkalinimo įstaigų aplinka, pasireiškianti nusikalstama subkultūra – taip pat vienas iš pagrindinių veiksnių sąlygojančių recidyvinį nusikalstamumą[108]. Taigi pozityvus poveikis socialinei aplinkai yra itin reikšminga prevencinė priemonė.

Interviu rezultatai parodė, jog tiek katalikiškų NVO darbuotojai tiek asmenys, į kuriuos nukreipta jų veikla, pabrėžė asmens įsitraukimo į bendruomenę svarbą. Tai gali būti organizacijos bendruomenė, taip pat katalikų bažnyčios bendruomenė, pavyzdžiui, parapija, kurioje organizacija veikia. Bendruomenės poveikis yra ypatingai svarbus, nes tarp jai priklausančių žmonių susiformuoja teigiami socialiniai-emociniai ryšiai, kurie mokslininkų[109] teigimu daug stipriau veikia asmenybę. Bendruomenės sukurta aplinka tampa alternatyva ankstesnei dezorganizuotai asmens aplinkai. Interviu duomenys parodė, jog asmenys, kurių atžvilgiu įgyvendinama prevencinė veikla,

---

[104] Všį „Rafaelis“ prevenciniame darbe su vaikais iš socialinės rizikos šeimų taiko dailės terapiją

[105] Pavyzdžiui, Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas. Vilnius, 1984; Petkus A. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui. // Jurisprudencija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001, Nr.20(12). P. 93-99. Kriminologija.Vilnius, 1994.; Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Vilnius, 2000.

[106] Kriminologija. - Vilnius, 1994

[107] Socialinės aplinkos poveikį nepilnamečio teisės pažeidėjo asmenybei detaliai nagrinėja A. Dapšys (Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas. Vilnius, 1984. P. 19-23.)

[108] Negiamos įkalinimo įstaigose vyraujančios subklutūros poveikį asmenybei nagrinėja A. Petkus (Petkus A. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui. // Jurisprudencija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001)

[109] Pvz., J. Bluvšteinas, Tittle, Welch.

bendruomenę vadina šeima. Tai išryškina bendruomeninių ryšių stiprumą bei jų teigiamą socialinės kontrolės poveikį asmenybei. Bendruomeniškumo skatinimas kaip prevencinė priemonė bus plačiau nagrinėjama kitame skyriuje.

Prevencinei veiklai yra svarbus ir profesionalumo požymis[110]. Tai ypač svarbu užtikrinant prevencinių priemonių įgyvendinimo kokybę ir veiksmingumą. Katalikiškų organizacijų prevencinės veiklos aktyvumą ir profesionalumą parodo ir dalyvavimo valstybiniuose ir kituose teisės pažeidimų prevencijos projektuose lygis.

Organizacijoms buvo užduotas vienas klausimas apie jų vykdytus prevencinius projektus, ir kitas - apie kitus socialinio pobūdžio projektus. Toks klausimų paskirstymas buvo pasirinktas atsižvelgiant į hipotezę, jog ir kiti socialiniai projektai savo turiniu gali būti prevenciniai, nors tokie tikslai tiesiogiai ir nėra įvardyti.

Iš 27 organizacijų, kurios nurodė, jog užsiima teisės pažeidimų prevencine veikla, 12 dalyvavo teisės pažeidimų prevencijos projektuose. Iš viso įvardyti 26 projektai. Penkios organizacijos įgyvendino po vieną projektą, trys organizacijos po du, ir keturios – tris ir daugiau projektų. 11 projektų įgyvendinama šiuo metu. Kiti 15 - nuo 2000 m. vykdyti teisės pažeidimų prevencijos projektai. Reikia pažymėti, jog daugelis organizacijų nurodė pastaraisiais metais vykdytus projektus, todėl čia mažiau figūruoja tie, kurie buvo įgyvendinti prieš keletą metų.

Pusė visų prevencinių projektų (13) nukreipta į jaunimą ir vaikus. Šie duomenys atitinka aukščiau minėtą tendenciją, jog katalikiškų organizacijų veikla daugiausiai apima ankstyvąją nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją. Šeši prevenciniai projektai skirti kaliniams bei buvusiems kaliniams, 4 projektai – socialinės rizikos suaugusiems asmenims (benamiai, apleisti, vieniši asmenys, bedarbiai). Po vieną projektą yra skirta priklausomybes turinčių asmenų reabilitacijai, pagalbai prekybos moterimis ir prostitucijos aukoms bei šeimoms.

Pagal prevencinių priemonių pobūdį galima išskirti šias projektų grupes:

- užimtumo organizavimo;
- socialinio asmenybės ugdymo ir integracijos;
- integracijos į darbo rinką;
- materialinės pagalbos;
- psichologinės-moralinės pagalbos;

[110] Pavyzdžiui, V. Justickis profesonalumo lygį priskiria prie esminių nusikaltimų prevencijos elementų (Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004. P. 37).

- teisinės pagalbos;
- dvasinės sielovados.

Katalikiškos pakraipos NVO nurodė, jog jų projektuose dalyvavo 2096 asmenys. Tai neturėtų būti vertinamas kaip tikslus skaičius, kadangi kai kurios organizacijos pateikė apytikslius skaičius. Tačiau nors ir apytiksliai, šie skaičiai leidžia susidaryti vaizdą apie katalikiškos pakraipos NVO prevencinės-projektinės veiklos apimtis. Dauguma projektų dalyvių – vaikai ir paaugliai: apie 1500. Reikia taip pat pabrėžti, jog nurodytas asmenų, su kuriais dirbama, skaičius priklauso ir nuo projekto trukmės: pavyzdžiui, dviejų vienos organizacijos projektų, kurių pradžia 1995 m., bendras dalyvių skaičius – apie 1000 asmenų. Trumpesnės trukmės (nuo 1 iki 2 m.) projektuose dalyvaujančių asmenų skaičius kur kas mažesnis: nuo 12 iki 150.

Kitus socialinio pobūdžio projektus įgyvendino 14 iš 25 teisės pažeidimų prevencija užsiimančių organizacijų. Iš viso nurodyti 43 tokie projektai. Po vieną projektą įgyvendino keturios organizacijos, po du – 3, po tris ir daugiau – 8 organizacijos. Beveik pusė šių projektų (21) nukreipta į jaunimą ir vaikus, iš jų net 14 – į socialinės rizikos vaikus ir jaunuolius. Trys projektai nukreipti į socialinės rizikos šeimas, po vieną į benamius ir priklausomybes turinčius asmenis. Taigi net 26 projektai nukreipti į socialines grupes, savo požymiais atitinkančias individualiosios teisės pažeidimų prevencijos „adresatus“. Šiuose projektuose numatytos priemonės praktiškai sutampa su aukščiau aptartomis prevencinėmis priemonėmis kaip užimtumo organizavimas, psichologinė, materialinė pagalba, buities sąlygų sutvarkymas ir pan. Visa tai leidžia teigti, kad daugiau negu pusė KNVO nurodytų socialinio pobūdžio projektų savo turiniu atitinka individualiosios teisės pažeidimų prevencijos priemones.

Be to, katalikiškos pakraipos NVO įgyvendintų projektų analizė parodė, jog nemaža dalis organizacijų, įgyvendinančių teisės pažeidimų prevencijos priemonių turinį atitinkančius projektus, ne visada juos suvokia kaip prevencinius. Siekiant nustatyti teorinį teisės pažeidimų prevencijos suvokimo lygmenį tyrimo anketose buvo pateiktas atviras klausimas, organizacijų atstovų prašant parašyti kaip jie suvokia teisės pažeidimų prevenciją. Į šį klausimą atsakė 23 organizacijos (62 proc.). Atsakymų analizė parodė, kad daugelis organizacijų pakankamai gerai suvokia teisės pažeidimų prevencijos esmę. Trijų organizacijų pateiktas apibrėžimas atitinka kriminologinėje literatūroje pateikiamą prevencijos sąvoką[111]. 8 – os organizacijos teisės pažeidimų prevencijos

[111] Pvz., – *poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, nustatant ir pašalinant bendrąsias nusikaltimų priežastis bei sąlygas, taip pat individualiai veikiant asmenis, kurie linkę daryti nusikaltimus ar ateityje gali tapti nusikaltėliais arba nusikaltimų aukomis;*
žodis prevencija reiškia "užbėgti už akių, ateiti anksčiau, negu.." vadinasi teisės pažeidimų --prevencija turėtų reikšti

sąvoką tapatina su individualiosios prevencijos rūšim[112]. Toks jų suvokimas sietinas su jų pačių praktine prevencine veikla, kuri atitinka individualiosios prevencijos požymius. Kitos organizacijos teisės pažeidimų prevenciją tapatina su tam tikromis prevencinėmis priemonėmis ar jų grupėmis, pavyzdžiui: švietimu[113], asmenybės ugdymu, užimtumo, pozityvios veikos ir bendruomeniškumo skatinimu[114], teisiniu švietimu[115] ir pan. Tai taip pat atspindi praktinį organizacijų požiūrį į teisės pažeidimų prevenciją.

Svarbu pažymėti, kad katalikiškos organizacijos savo veikloje ne visada skiria teisės pažeidimų prevencijos tikslus nuo kitų socialinio pobūdžio tikslų, tačiau tuo pačiu pabrėžia, kad daugeliu atvejų pagrindinis tikslas – socialinė asmenybės integracija. Šio tikslo pasiekimas užtikrina ir efektyvų prevencinį poveikį. Taigi vertinant kriminologine prasme, galima teigti, jog katalikiškos pakraipos NVO tiesioginis prevencinio poveikio tikslas – asmenybės socialinė integracija arba užimtumas, o galutinis – teisės pažeidimų mažėjimas[116].

Aktualu aptarti probleminius KNVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos aspektus. Aktualios katalikiškoms organizacijoms problemos teisės pažeidimų prevencijos srityje praktiškai nesiskiria nuo viso nevyriausybinio sektoriaus veiklos problematikos[117].

Remiantis tyrimo rezultatais Katalikiškos pakraipos NVO problemas galima išskirti į dvi grupes:

1. Bendro pobūdžio problemos, aktualios visam NVO sektoriui.
2. Problemos tiesiogiai susijusios su tiriamų organizacijų teisės pažeidimų prevencine veikla.

---

priemones ir būdus, padedančius "užbėgti už akių" teisės pažeidimams; - įvairios priemonės, paslaugos, užkertančios kelią teisės pažeidimams.

[112] Kai kurie atsakymai:
tai darbas su dar nenusikaltusiais žmonėmis siekiant, kad jie nepradėtų daryti teisės pažeidimus;
prevencija - veikla skirta asmenims, esantiems socialinėje rizikoje ir kuri skatina pozityvinę veiklą;
tai yra priemonių visuma, padedanti sumažinti riziką, kad asmuo paklius į situaciją, kurioje pasirinktų nusikaltimą.

[113] Pvz.: *teises pažeidimų prevencija-tai kompleksas švietimo-ugdymo priemonių, įvairios akcijos ar projektai atkreipiantys dėmesį į teises pažeidimus.*

[114] Pvz.: *Mokymas žmonių gyventi ir sugyventi bendruomenėje;*
Sudominimas žmonių, labiausiai jaunimo ir vaikų sportu, menu, muzika, poezija ir etika, organizuojant atostogas "Su Dievu", piligrimines išvykas į Šv. vietas. Atsakingumo jausmo už šį pasaulį ir noro palikti jį geresniu busimiems kartoms ugdymas

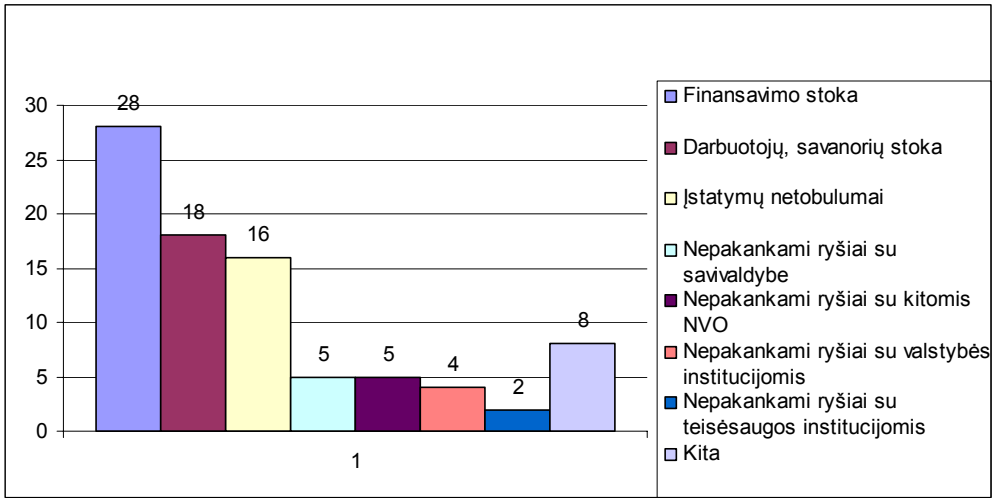
[115] Pvz.: *Mano manymu teisės pažeidimų prevencija yra žmonių, organizacijų bei bendruomenių informavimas, kokie galimi teisės pažeidimai, kokios sankcijos taikomos pažeidžiant Lietuvos Respublikos įstatymus ir pan.*
Jeigu prevencija – taip pirmiausia švietimas, konsultavimas apie žmonių teises ir pareigas. Toliau įvairios teisinės konsultacijos.

[116] Tokią prevencinio poveikio tikslų struktūrą pateikia V. Justickis (Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004. P. 47).

[117] Tapačias NVO sektoriaus problemas išryškino NVO tyrimai:. 50 Lietuvos NVO kokybinis tyrimas.Tyrimo ataskaita. – Vilnius: NIPC, 1998; Šiaudvytis A. Vilniaus NVO, dirbančių su rizikos grupės vaikais, veikla, stiprinant socialinę

Anketinės apklausos rezultatai (8 pav.) rodo, jog dažniausiai minima katalikiškos pakraipos NVO veiklos problema – finansavimo stoka (28). Taip pat tarp dažnai įvardijamų problemų – darbuotojų bei savanorių stoka ir įstatymo netobulumai. Tarp kitų anketose išvardintų problemų galima išskirti šias:

- *Valstybinių institucijų skirtingas požiūris į darbą su jaunimu;*
- *Projektinis finansavimas neleidžia užtikrinti veiklos tęstinumą;*
- *Didelė aktyvesnių žmonių emigracija į užsienį, dėl ko sunku paruošti lyderiui pamainą, neišspręstas atlygis ar paskatinimas, aktyviems žmonėms sudėtingos tarptautinių projektų ataskaitos, nėra lėšų finansininko išlaikymui ir kt.;*
- *Nemotyvuoti klientai;*
- *Biurokratizmas;*
- *Dažniausiai trūksta sistemos tarp skirtingų institucijų, o bendradarbiavimas dažnai suprantamas labai siaurai;*
- *Neigiama visuomonės ir ypač žiniasklaidos opinija dorovės ir tikėjimo klausimais.*

8 pav.Katalikiškos pakraipos NVO veiklos problemos (vienetais).

Panašios problemos buvo akcentuotos ir kokybinio interviu metu. Beveik kiekvienas respondentas paminėjo finansavimo trūkumą, ji vėlgi vertinama, kaip bendra visam NVO sektoriui. Šios problemos aktualumas pasireiškia tuo, kad jos sprendimas nuolat reikalauja daug pastangų, o tai trukdo koncentruoti pajėgas į organizacijų darbo kokybę.

Finansavimo problema siejama su kitomis problemomis, pavyzdžiui, visuomenės požiūrio į tam tikras socialines grupes ir mažesnio finansavimo santykiu.

---

sanglaudą: magistro baigiamasis darbas, Vilnius, 2005.

Pabrėžiamas trumpalaikio projektinės veiklos finansavimo problematiškumas: KNVO veikla paprastai pasižymi ilgalaikiu prevenciniu darbu, nukreiptu į rizikos asmenų socializaciją, o projekto finansavimo pabaiga neretai tampa pagrindine kliūtimi tęsti prevencinę veiklą bei pasiekti efektyvių rezultatų.

Tačiau taip pat pastebėta, kad daugelis apklaustų katalikiškų organizacijų atstovų pernelyg nesureikšmina finansavimo stokos problemos, labiau akcentuodami dvasinių vertybių svarbą veikloje.

Įstatymų netobulumo problema labiau siejama su jų įgyvendinimo mechanizmo nebuvimu, o pats formalusis reglamentavimas, kai kurių respondentų teigimu, yra pakankamas.

Tačiau reikia pažymėti, kad kai kurios, katalikiškos pakraipos NVO atstovų interviu metu išskirtos problemos, savo specifika labiau būdingos būtent krikščioniškom organizacijom. Jas galima apibrėžti kaip problemas, susijusias su krikščioniško tapatumo ir ideologijos, sudarančiais katalikiškų organizacijų veiklos pamatus, trūkumais.

Atlikdamos teisės pažeidimų prevencijos darbą KNVO bendradarbiauja su kitais valstybės ir visuomenės dariniais. Efektyvaus bendradarbiavimo tarp teisės pažeidimų prevenciją įgyvendinančių subjektų reikšmė ypač pabrėžiama Lietuvos nusikaltimų prevencinėse programose[118].

Daugelis organizacijų nurodė, kad bendradarbiauja su šiomis institucijomis: 26 organizacijos palaiko ryšius su savivaldybe, 25 – su švietimo ir mokymo institucijomis, 21 – su valstybinėmis institucijomis.

Kalbėdami apie bendradarbiavimą su valstybės ir teisėsaugos institucijomis katalikiškos pakraipos NVO atstovai didesnį dėmesį kreipė į kokybinius jų trūkumus, pavyzdžiui, nesusikalbėjimo, nežinojimo, teisinio reglamentavimo stoką, kai kuriais atvejais ir ignoravimo problemas. Interviu rezultatai parodė, jog dažnai bendradarbiavimas su valstybinėmis institucijomis yra neišvengiamas dėl to, kad katalikiškos pakraipos NVO yra dažnai finansuojamos valstybės ir savivaldos institucijų bei abi pusės susiduria su tomis pačiomis socialinėmis problemomis ir dirba su tai pačiai rizikos grupei priklausančiais asmenimis.

Katalikiškos pakraipos NVO pabrėžė pripažinimo ir paramos iš valstybės pusės augimą.

Interviu duomenys išryškino ir kai kurias bendradarbiavimo problemas su kitomis,

[118] Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo" (Valstybės žinios, 2003, Nr. 32-1318Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. vasario 20 d. nutarimas Nr. 264 “Dėl nepilnamečių užimtumo ir jų nusikalstamumo prevencijos gerinimo programos”. “Valstybės žinios”, 1995 m. Nr.17; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 6 d. Nr. 197 nutarimas “Dėl Vaikų ir paauglių

pasaulietinėmis NVO: pažymima neigiama konkurencinio santykių pobūdžio įtaka bendradarbiavimui. Tačiau apskritai bendradarbiavimas su pasaulietinėmis NVO yra vertinamas pozityviai, o ypač su tomis NVO, kurios susiduria su specifine problemine sritimi, pavyzdžiui – organizacijos teikiančios pagalbą prekybos moterimis aukoms arba dirbančios su asmenimis grįžusiais iš laisvės atėmimo vietų, priklausomybę turinčiais žmonėmis. Iš karto buvo įvardijami ir tokio bendradarbiavimo privalumai: pagalbos operatyvumas, pasiskirstymas taikomomis priemonėmis, asmens nukreipimas į organizaciją kitoje vietovėje, kurios organizacijos veikla neapima ir pan.

Interviu metu buvo paminėta ir geros bendradarbiavimo praktikos pavyzdžių: kai kurie katalikiškos pakraipos NVO, atliekančių prevencinį darbą, vadovai pažymėjo, jog tam tikru laikotarpiu tarp įvairių prevenciją atliekančių institucijų vykdavo periodiški susitikimai, kurie skatindavo tarpusavio supratimą bei tuo pačiu – didesnį bendradarbiavimo efektyvumą ir operatyvesnį teisės pažeidimų prevencijos problemų išsprendimą.

Tiek anketinės apklausos, tiek interviu rezultatai parodė, jog visgi glaudžiausias bendradarbiavimas vyksta tarp pačių katalikiškųjų (taip pat ir krikščioniškų nekatalikiškų) NVO. Tai, aišku, savaime suprantama, kadangi šias organizacijas vienija krikščioniška ideologija. Didelė dalis šių organizacijų yra priklausomos ir nuo Bažnyčios hierarchijos bei struktūros. Kai kurios katalikiškos organizacijos vienijasi ir į kolegialias bendradarbiavimo struktūras.

---

nusikalstamumo prevencijos nacionalinės programos". "Valstybės žinios", 1997 m. Nr. 21.

IV. KRIKŠČIONIŠKŲ VERTYBIŲ VAIDMUO KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖJE VEIKLOJE

1. Krikščioniškos vertybės kaip pagrindiniai katalikiškos pakraipos NVO veiklos principai ir jų įtaka teisės pažeidimų prevencinių priemonių pobūžiui.

Atlikti interviu parodė, jog katalikiškų organizacijų veikloje itin svarbios yra krikščioniškos vertybės, kurios sudaro pagrindinius veiklos principus. Kaip pamatinė krikščioniška vertybė pabrėžiamas žmogaus vertingumas, - žmogus kaip vertybė pati savaime, esanti aukščiau visų kitų dalykų.

Krikščioniškos vertybės daugelio apklaustų katalikiškų organizacijų veikloje – tai principai, įkvepiantys prevencines priemones, formuojančias jų įgyvendinimo pobūdį. Pats prevencinių priemonių turinys, savo esme nesiskiria nuo kitų organizacijų naudojamų socialinio darbo metodų, pasireiškiančių psichologine pagalba, socialinių ar profesinių įgūdžių ugdymu ir pan. Grynai krikščioniškos priemonės kaip religinis ugdymas (katechizacija) ar liturgija – tai daugiau socialinio darbo metodus papildančios bei krikščionišką aplinką sukuriančios priemonės, pavyzdžiui, mišios, malda prieš valgį, religiniai ženklai organizacijos aplinkoje ir pan. Vienose organizacijose krikščioniškos priemonės integruotos labiau, kitur mažiau. O tai, respondentų teigimu, labai priklauso nuo organizacijos darbuotojų.

Šio tyrimo rezultatai taip pat atskleidė didelę įtaką krikščioniškų vertybių darbuotojų asmenybei bei jų motyvacijai. Interviu metu, visų pirma buvo akcentuojamas stiprus krikščioniškų vertybių ir motyvacijos ryšys pasirenkant ir dirbant šį darbą. Pabrėžiama tai, kad nemažai katalikiškose NVO dirbančių asmenų yra aukštos kvalifikacijos ir darbas kitur jiems būtų kur kas labiau materialiai vertingesnis. Tačiau pagrindinis tokio darbo motyvas, jų teigimu, yra būtent krikščioniškos vertybės. Kai kurie respondentai, kalbėdami apie krikščioniškų vertybių įtaką motyvacijai, savo darbą įvardija kaip pašaukimą arba misiją.

Krikščioniškos vertybės pateikiamos ir kaip dvasinės atgaivos šaltinis sunkiame socialiniame darbe, kur dažnai gresia perdegimo sindromas. Čia Buvo pabrėžiama tiek asmeniškai išgyvenamų krikščioniskų vertybių, tiek rekolekcijų svarba dvasiniam palaikymui ir atsinaujinimui.

Kitas aspektas, kuriame, respondentų teigimu, krikščioniškos vertybės atlieka reikšmingą vaidmenį - darbuotojų bei savanorių tarpusavio santykiai. Čia vėlgi pažymimos asmens, tarnystės ir bendruomeniškumo vertybės.

Kaip matome, katalikiškų organizacijų darbuotojams (savanoriams) bei jų darbui

krikščioniškos vertybės yra labai svarbios. Todėl natūraliai iškyla klausimas, ar įmanomas šiose organizacijose buvimas darbuotojų, kurie neišpažįsta krikščioniško tikėjimo. Atlikti interviu parodė, jog tokių asmenų darbas įmanomas ir jis egzistuoja. Tačiau jie turi bent jau neprieštarauti organizacijoje deklaruojamoms vertybėms. Taip pat sunkiai įsivaizduojama, kad tokie asmenys galėtų užimti atsakingas, organizacinio, koordinacinio pobūdžio pareigas. Tai paaiškintina tuo, jog krikščioniškos vertybės yra integrali katalikiškų organizacijų veiklos dalis, sudaranti esminius veiklos principus. Todėl pabrėžiama ir tai, kad darbuotojai yra kviečiami ieškoti šių vertybių, nors tai nėra privaloma.

Interviu metodu gauti duomenys parodė, jog krikščioniškos vertybės katalikiškos pakraipos NVO darbe nėra tik deklaratyvaus pobūdžio – jos yra transformuojamos į konkrečią veiklą, bei stipriai sąlygoja prevencinių priemonių pobūdį. Visų priemonių centre yra žmogus. Pačioje praktinėje veikloje ypač pabrėžiama tarnystė, tačiau ši vertybė yra daugialypė ir pasireiškia per įvairovę kitų vertybių[119], pabrėžiančių vis kitą tarnystės (arba krikščioniškos meilės) aspektą. Tai, pavyzdžiui, gailestingumas, ištikimybė, kantrybė, iniciatyvumas, asmeninis krikščioniškasis santykis, dialogas, bendruomeniškumas ir t.t. Kai kurios iš krikščioniškų vertybių yra ypač matomos prevencinėje katalikiškų organizacijų veikloje. Krikščioniškos vertybės pasireiškia per:

- Gailestingumą, ištikimybę ir ilgalaikį prevencinės veiklos pobūdį.
- Asmeninio santykio ir dialogo prevencinį poveikį.
- Bendruomeniškumą ir jo skatinimą.

Gailestingumas - tai viena esminių ir labiausiai pabrėžiamų krikščioniškų vertybių. Ši vertybė ypač reikšminga dirbant su socialinės rizikos asmenimis, kuriems labai dažnai būdingi atkričiai[120]. Vadovavimasis gailestingumo vertybe padeda ne tik nesmerkti žmogaus, bet ir suformuoja principą, jog pagalba žmogui turi būti teikiama bet kokiu atveju ir bet kuriam žmogui, nepaisant jo praeities klaidų.

Kita vertybė, labai artima gailestingumui, - tai ištikimybė. Ši vertybė sąlygoja ilgalaikį darbo su asmeniu pobūdį. Vartojamas ir toks išsireiškimas kaip "užaugimas su žmogumi". Tai atspindi esminį priemonių tikslą – asmenybės ugdymą, kuris gali būti pasiektas tik per ilgą laikotarpį. Respondentai pabrėžė, jog reikia bent kelerių metų darbo, kad būtų pasiekta teigiamų asmenybės pokyčių. Pavyzdžiui, viename iš katalikiškų vaikų dienos centrų, su socialinės rizikos

[119] Pavyzdžiui, gailestingumas, ištikimybė, iniciatyvumas, asmeninis krikščioniškasis santykis, dialogas, bendruomeniškumas, romumas ir t.t.
[120] Pavyzdžiui, kai projektuose dalyvaujantys asmenys, vėl pradeda piktnaudžiauti alkoholiu, daryti teisės pažeidimus ir pan.

vaikais dirbama 10 metų ir daugiau – nuo ankstyvos vaikystės iki pilnametystės.

Dialogo, santykio su žmogumi vertybės yra ypač svarbios individualiam darbuotojo darbui su klientu. Interviu parodė, kad dėmesys žmogui per santykį ir dialogą gali turėti reikšmingą prevencinį poveikį, skatinantį kliento motyvaciją bei jo prisirišimą prie darbuotojo – tuo pačiu ir pozityvius asmenybės pokyčius.

Štai vienas iš konkrečių atvejų, kaip gailestingumo, ištikimybės, asmeninio santykio vertybės pasireiškia darbuotojo veikloje bei jo santykyje su klientu:

"Pavyzdžiui turėjom vieną žmogų, su kuriuo vienas iš mūsų darbuotojų, galima sakyti susibičiuliavo... Jis buvo praleidęs įkalinimo įstaigoje 25 m. Ir kai iš pradžių pradėjo čia gyventi, mes net neturėjom minties ir jis pats turbūt neturėjo minties, kad galėtų pradėti kažkur dirbti, kad galėtų kabintis į gyvenimą pats, kad galėtų nuomotis. Tai buvo neįsivaizduojami dalykai. Be to ilgo proceso metu (pvz., savivaldybės nakvynės namuose, jie spaudžiami laiko, ir jie nebegali to žmogaus laikyti. Tuo tarpu mes kaip NVO čia esame laisvi.) Tas žmogus pas mus praleido 7 m., - praktiškai nuo atidarymo. Ir šiandien jis įsidarbinęs, jis dirba. Būna atkričiai ir tie atkričiai būna sunkūs, ir atrodo, kad visi linkę vėl nuleisti rankas, bet galbūt tas krikščioniškas, tas tikėjimas asmeniu ir negalėjimas nusigręžti nuo jo, kai jis vėl prašo pagalbos padeda... Šiandien jis dirba ir turi realią viltį, kad galės išsinuomoti būstą ir gyventi savarankiškai. Bet jeigu ne krikščioniškas tikėjimas ir ne krikščioniškas gailestingumas šiuo atveju, tai mes daugybę kartų būtume galėję ir privalėję nutraukti tą sutartį su juo ir su juo daugiau nebedirbti. Bet tai, ką mes matom šiandien – mus ir stebina, ir glumina, ir džiugina žiūrint į jį."

Santykio su darbuotoju reikšmę įvardijo ir asmenys, į kuriuos nukreipta prevencinė veikla. Ypač pabrėžiama darbuotojų pagalba sunkesniais periodais. Taip pat pažymimas darbuotojų iniciatyvumas teikiant pagalbą, užmezgant kontaktą su žmonėmis. Viena iš esminių Katalikų Bažnyčios vertybių – bendruomeniškumas. Šis aspektas – taip pat labai svarbus katalikiškų organizacijų prevencinėje veikloje. Bendruomenės patirtis ypač svarbi savo socialine-prevencine reikšme: integravimasis į bendruomenę - tai didelis žingsnis į apskritai socialinę integraciją. Tai įrodo, ir socialinės kontrolės teorijos[121], kuriose ypač svarbus vaidmuo mažinant nusikalstamumą tenka būtent bendruomeniniams ryšiams (prisirišimui prie bendruomenės narių ir pan.) ir jų prevenciniam poveikiui asmenybei. Kriminologine-prevencine prasme – tai yra itin svarbus

[121] Pavyzdžiui., Durkheimo, Hirchi ir kt.

faktorius, kadangi tai padeda pakeisti asmeniui savo socialinę aplinką[122].

Katalikiškose organizacijose bendruomeninė patirtis glaudžiai susijusi su dvasine patirtimi. Bendruomeninis dvasingumas pabrėžiamas kaip stipri atrama socialinės rizikos žmonėms.

Ypatingai bendruomeniškumo svarba pabrėžiama sunkiausioje padėtyje esančių rizikos asmenų atžvilgiu, kadangi nebeveikiant vidinei asmenybės kontrolei, padėti ir palaikyti žmogų gali tik išorinė, iš bendruomenės ryšių kylanti socialinė kontrolė.

Bendruomeniškumo reikšmę ypač pabrėžė ir asmenys, į kuriuos nukreipta organizacijų prevencinė veikla. Organizacijos, kuri jiems teikia pagalbą, bendruomenę jie įvardija kaip šeimą arba antrais namais. Tai rodo stiprių socialinių-emocinių ryšių buvimą. Šie ryšiai, kaip parodė interviu, turi gana stiprų socialinės kontrolės poveikį, sulaikantį asmenis nuo teisės pažeidimų ar kitokių smerktinų poelgių. Taip pat, individualiosios teisės pažeidimų prevencijos prasme, sukuria itin svarbią alternatyvią pozityvią aplinką. Svarbu pabrėžti, jog socialinės kontrolės ryšiai egzistuoja ne tik tarp kliento ir darbuotojų, bet ir tarp žmonių, kuriems teikiama pagalba.

Kai kuriose katalikiškose organizacijose krikščioniškų vertybių ugdymas yra integrali pačių prevencinių priemonių dalis. Pavyzdžiui, viena su socialinės rizikos vaikais dirbanti organizacija taiko asmenybės ugdymo metodiką, vadinamą „vertikaliąja dimensija“, kurioje esminis elementas krikščioniškų vertybių, tikėjimo brandinimas asmenybėje.

Nors daugeliu atveju tiesiogiai prevencinėse priemonėse ir nepasireiškia, krikščioniškos vertybės, kaip minėta, yra esminiai katalikiškų organizacijų veiklos principai.

2. Katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos efektyvumo aspektai.

Turbūt daugeliui būtų įdomus atsakymas į klausimą – koks yra KNVO prevencinės veiklos efektyvumas? Tačiau iš dalies teks nuvilti, kadangi moksliškai pagrįsto ir visiškai patikimo atsakymo kol kas nėra įmanoma duoti, ypač jeigu kalbama apie kiekybinius efektyvumo rodiklius. Jiems nustatyti būtini specialūs moksliniai metodai, reikalaujantys nemažai žmogiškųjų ir finansinių išteklių. Todėl šiame tyrime nebuvo įmanoma atlikti išsamaus efektyvumo tyrimo, bent jau kiekybine prasme. Turimi tyrimo metodai leido pažvelgti į efektyvumą labiau kokybiniu aspektu, taip pat išryškinti problemas susijusias su efektyvumu bei jo nustatymu. Šio tyrimo rezultatai leidžia daryti tam tikras hipotezes ir apie realųjį ar kiekybinį efektyvumą, kurios gali būti naudingos atliekant platesnius ir gilesnius KNVO prevencinės veiklos efektyvumo tyrimus.

[122] Kriminologai (pvz., Bluvšteinas J,. Babachinatė G.) pabrėžia jog dezorganizuota socialinė aplinka - esminis veiksnys darantis neigiamą įtaką asmenybei ir taip ją priartinant prie kriminogeninės situacijos. Todėl labai svarbios prevencinės

Šiame tyrime KNVO prevencinio darbo efektyvumą bandėme nustatyti dvejopu būdu – apklausdami jų darbuotojus ir asmenis, į kuriuos nukreipta minėta veikla.

Interviu metu respondentai pabrėžė, jog susiduriama su efektyvumo nustatymo problema, ypač kalbant apie kiekybinius efektyvumo rodiklius, kuriuos yra labai sunku išmatuoti, nes dirbama su socialinės rizikos asmenimis, kurių kiekvienam prevencinė veikla turi skirtingą poveikį. Be to susiduriama su taip vadinama „atkričių“ problema, kai žmonės, kuriems suteikta pagalba, ir, kurie, atrodo, jau integravęsi į visuomenę, po kiek laiko vėl sugrįžta į asocialų gyvenimą. Todėl kiekybiškai efektyvumas gali atrodyti didelis, tačiau kokybine prasme, jis ne visada yra toks. Todėl KNVO veikloje labiau akcentuojama būtent kokybinių kriterijų svarba matuojant efektyvumą.

KNVO veiklos efektyvumas priklauso ir nuo to, su kuria socialine grupe dirbama. Atsižvelgiant į skirtingą asmenybės išsivystymo lygį, jis ypač priklauso nuo asmenų amžiaus. Todėl yra tikslinga yra išskirti KNVO prevencinės veiklos efektyvumą vaikų ir jaunimo atžvilgiu bei suaugusiųjų atžvilgiu.

Daugelis apklaustų darbuotojų pabrėžė, jog tiek kokybinis, tiek kiekybinis prevencinio darbo su vaikais ir paaugliais efektyvumas yra gana aukštas.

Paklausus apie kiekybinius efektyvumo rodiklius, daugelis respondentų, negalėjo jų nurodyti tiksliai, kadangi, kaip minėta, daugiau dėmesio skiriama kokybiniam efektyvumo aspektui. Tačiau kai kurie iš jų nurodė apytikslius rodiklius, remdamiesi savo darbo patirtimi. Atsižvelgiant į jų pateiktus duomenis, organizacijų prevencinės veiklos efektyvumas paauglių ir jaunimo atžvilgiu svyruoja maždaug nuo 30 iki 85 proc. Svarbu pažymėti, jog efektyvumo rodikliai gali priklausyti ir nuo tikslinės grupės, su kuria dirbama specifiškumu. Pavyzdžiui 85 proc. sėkmingų atvejų nurodžiusi katalikiškos pakraipos NVO dirba su vaikais ir paaugliais, turinčiais suicidinių tendencijų.

Efektyvumą vertinant pagal konkrečius atvejus, reikia pažymėti, kad susiduriama su kai kuriais pavyzdžiais, kai kokybine prasme efektyvumas yra labai aukštas: pavyzdžiui, padedama išbristi iš sunkių situacijų bei integruotis visuomenėje paaugliams, kuriems buvo būdinga aukšto laipsnio socialinė rizika.

Reikia pažymėti, kad daugelis respondentų pasižymėjo nuoširdumu ir nurodė, jog taip pat gana dažnai pasitaiko nesėkmingų atvejų, nepaisant to, kad buvo atliekamas ilgalaikis prevencinis darbas su asmeniu.

Prevencinės veiklos efektyvumas suaugusių atžvilgiu kiekybine prasme yra kur kas

---

priemonės yra tos, kurios nukreiptos į socialinės aplinkos keitimą.

mažesnis. Tokie atvejai skaičiuojami tik vienetais.

Apklaustosios NVO dažniausiai dirba su socialinės rizikos asmenimis, grįžusiais iš įkalinimo įstaigų, taip pat priklausomybę nuo alkoholio ar narkotikų turinčiais asmenimis. Atitinkamai žemo efektyvumo priežastimis įvardijami susiformavę neigiami asmenybės bruožai, kuriuos labai sunku pakeisti: tai ir priklausomybės ligos, probleminis gyvenimo būdas, neigiama įkalinimo įstaigose ir apskritai nusikaltėlių pasaulyje vyraujančios subkultūros įtaka asmenybei ir pan.

Tačiau nepaisant žemo kiekybinio efektyvumo suaugusių asmenų atžvilgiu, taip pat galima kalbėti apie efektyvumą kokybine prasme. Atskiri asmenys organicacijų pagalba išbrenda iš itin sunkių situacijų ir integruojasi į visuomenę.

Interviu metu asmenims[123], kuriems teikiama pagalba, pateikus klausimą kaip katalikiškų NVO veikla pakeitė jų gyvenimą, praktiškai visi pažymėjo, kad tai jiems turėjo stiprų pozityvų poveikį. Ypač buvo pabrėžiama, kad teigiami pokyčiai labai priklauso nuo paties žmogaus noro.

Pasitaiko atvejų, kai asmenys į kuriuos buvo nukreipta prevencinė veikla, vėliau patys tapo aktyviais organizacijų veiklos dalyviais, pavyzdžiui, savanoriais. Tokių atvejų nėra daug, tačiau kokybinio efektyvumo prasme jie yra labai reikšmingi, nes aktyvus vaidmuo organizacijoje dar labiau sustiprina asmens socialinę integraciją. Čia ryškų socialinės kontrolės vaidmenį atlieka ir asmens prisiimti įsipareigojimai. Taip pat per konkretų savo pavyzdį šie žmonės daro stiprią įtaką kitiems asmenims, su kuriais jie dirba, kadangi patys buvo susidūrę su tapačiomis problemomis.

Interviu metu norą tapti savanore išreiškė ir viena paauglė lankanti katalikišką vaikų ir paauglių dienos centrą, kurio prevencinė veikla nukreipta į socialinės rizikos vaikus ir paauglius:

"*Tai va bandysiu tapti savanore, na savanoriaut ir padėti vat kitiems neįgaliems. Čia yra neįgalių grupių. Noriu, žinau, kaip man padėjo ir aš noriu...*"

Aktualu aptarti katalikiškos pakraipos nevyriausybinių organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos efektyvumo ir krikščioniškų vertybių santykį.

Daugelis pirmajame šio darbo skyriuje aptartų tyrimų parodė atvirkštinio proporcingumo santykio tarp religijos ir nusikalstamo elgesio egzistavimą. Naudojant šį kokybinio interviu metodą bandyta išryškinti kiek ir kaip krikščioniškos vertybės lemia asmenų, į kuriuos nukreipta katalikiškų NVO prevencinė veikla, pozityvius elgesio pasikeitimus.

Pastebėta, kad santykis tarp prevencinės veiklos efektyvumo ir krikščioniškų vertybių įtakos pasireiškia dviem pagrindinėm formom:

1) Per religijos internalizaciją, pasireiškiančia tiesioginiu krikščioniškų vertybių perėmimu;

2) Netiesioginę krikščioniškų vertybių įtaką, pasireiškiančią per darbuotojo santykį su asmeniu. Šios įtakos rezultatas – bendražmogiškų vertybių įgijimas, sąlygojantis pozityvius asmenybės pokyčius bei jos socialinę integraciją. Šioje formoje nėra religijos internalizacijos elemento.

Pirmoji forma yra rečiau pasitaikanti. Tačiau, respondentų teigimu, krikščioniškų vertybių internalizacija sustiprina kokybinį prevencinio poveikio aspektą. Pastebima tendencija, kad krikščioniškų vertybių perėmimas turi stiprų prevencinį sudėtingose situacijose, stipriai pažeistų, dažniausiai suaugusių asmenų atžvilgiu.

Daugelyje katalikiškos pakraipos NVO, dirbančių su vaikais, paaugliais ir (ar) jaunimu, nėra labai akcentuojama religijos internalizacija, tačiau pastebima tendencija, jog krikščioniškų vertybių perėmimas sustiprina prevencinį poveikį vaiko ar paauglio asmenybei. Pavyzdžiui, vienos katalikišką dienos centrą lankančios paauglės interviu išryškino gana stiprų religijos internalizacijos proceso poveikį asmenybei.

„Man iš pradžių buvo taip, kad jaučiau, kad čia nenormalu giedoti prieš maistą. Man iš pradžių taip buvo. Na aš nu nesupratau. Na ir po to kai pas mane pasirodė vadovė vienuolė, mergaičių ten. Ten yra tokia atskira grupelė tik mergaičių. Na nežinau, kažkaip apie tai kalbėjom. Na nežinau, ir aš pradėjau suprasti, dėl ko mes taip darom, dėl ko giedojom ir viską, ir dėl ko į mišias vaikštom, juk ne šiaip sekmadienį sėdėt, kad greičiau baigtųsi. Šiaip dabar aš esu, jau pati nueinu į mišias – kas antrą dabar dieną. Man patinka, gera, vat išeini iš bažnyčios tokia lengva, laisva jautiesi. Toks kaip akmuo nukrenta nuo širdies. Didelį vaidmenį turi čia sudalyvaut, čia šitas centras. Na pakeitė viską mano gyvenime, ta prasme viską į gerąją pusę. Aš pradėjau suprasti žmones”.

Antroji santykio tarp krikščioniškų vertybių ir veiklos efektyvumo forma interviu metu buvo paminėta kur kas dažniau. Respondentai pabrėžė, kad asmenų elgesio pokyčius lemia krikščioniškų vertybių įtaka pasireiškianti per santykį su darbuotoju. Vertybės, kurias asmenys įgyja, nėra konkrečiai įvardijamos kaip krikščioniškos – jas galima vadinti labiau bendražmogiškomis.

Paaiškinti šį netiesioginį ryšį tarp krikščioniškų vertybių ir asmens elgesio pokyčių nėra paprasta, nes nelengva yra atskirti, ar krikščioniškos vertybės - lemiantis šiuos pokyčius veiksnys.

Netiesioginio ryšio buvimą galima būtų pagrįsti remiantis veiksnių grandinės principu.

[123] Tiek paaugliai, tiek suaugę.

Anksčiau buvo minėta, jog krikščioniškos vertybės sąlygoja prevencinių priemonių pobūdį bei darbuotojų santykį su klientu. Šie veiksniai gali būti įvardijami kaip tarpiniai, arba vaizdingiau tariant – krikščioniškų vertybių „laidininkai“ asmenims, į kuriuos nukreipta KNVO veikla. Taigi netiesioginiame krikščioniškų vertybių poveikyje - esminis elementas yra darbuotojo ir kliento santykis. Šiame santykyje vienas subjektas, darbuotojas, turi krikščioniškas vertybes ir jas įgyvendina savo darbe su asmeniu. Tai ką mato kitas šio santykio subjektas, klientas – yra konkretus darbuotojo elgesio pavyzdys, kurį įkvepia krikščioniškos vertybės, tačiau, kurios klientui nėra matomos. Remiantis Sutherlando diferencinės asociacijos teorija[124], galima teigti, jog šis asmuo per glaudų santykį su darbuotoju mokosi pastarojo elgesio. To pasekmė, pozityvūs asmenybės pokyčiai, įgyjant bendražmogiškas vertybes, tačiau kurios jau nebeturi religinio elemento būdingo krikščioniškoms vertybėms. Kitais žodžiais tariant, asmuo perima pozityvų elgesį, įkvėptą krikščioniškų vertybių, tačiau pačios šios vertybės nėra perimamos intelektualiame (suvokimo) lygmenyje.

Tačiau, reikia dar kartą reikia pažymėti, kad šį santykį nėra lengva nustatyti, - tai pabrėžė ir patys KNVO darbuotojai.

Didžioji dalis tyrime dalyvavusių organizacijų, užsiimančių prevencine veikla, priklauso socialinės pagalbos sektoriui. O katalikiškosios doktrinos prasme, jų veikla atitinka tarnystės principą, tarnystės, kurios esmė teikti pagalbą artimui, nesiekiant jo atsivertimo. Todėl pagrindinis šių organizacijų veiklos tikslas – profesionalios socialinės pagalbos teikimas. Manytina, kad socialinis šių katalikiškos pakraipos NVO veiklos pobūdis lemia tai, kad nėra akcentuojamas krikščioniškų vertybių perdavimas per evangelizaciją ar sielovadą.

Tačiau tyrimo metu pastebėta, kad organizacijose ir bendruomenėse, kuriose pagrindinės prevencinės veiklos priemonės – religinis ugdymas ir sielovada, pastebimas kur kas glaudesnis ryšys tarp religijos internalizacijos ir asmenybės pozityvių pokyčių. Tarp tokių organizacijų ypač išskirtinos katalikiškos bendruomenės, kurios teikia reabilitacinę pagalbą asmenims turintiems priklausomybes[125].

Štai viena iš jų, „Pilnų namų bendruomenė“, pateikia tokį savo veiklos tikslą:

---

[124] Pagrindinė diferentinės asociacijos teorijos hipotezė yra, kad kriminalinio elgesio mokomasi „asociacijoje“ (t.y. bendraujant) su tais, kas tokį elgesį vertina teigiamai, ir kartu būnant atskirtam nuo tų, kas jį vertina neigiamai. (Justickis V. Kriminologija, Vilnius, 2001. P. 157). JAV Mokslininkų Tittle ir Welch teigimu, kai Religija ir religinės grupės yra nukreipusios savo veiklą į moralaus (gero) elgesio skatinimą, ir kai daugelis socialinių (visuomenės normų) turi moralinius komponentus, to pasekmė – kad dalyvavimas religinėje veikloje išreiškia tiek oficialių tiek neformalų signalą, nukreiptą prieš nukrypimą nuo visuomenės normų. Tittle R. Ch., Welch M. R. Religiosity and deviance: Toward a Contingency Theory of Constraining Effects // Social Forces, 1983.. P. 657)

[125] Lietuvoje yra žinomos dvi tokios bendruomenės: Pakutuvėnų „Susitaikinimo sodyba“ ir „Pilnų namų bendruomenė“.

"*Pilnų namų bendruomenės misijos tikslas - kad turintis problemų žmogus, apsigyvenęs bendruomenėje, būtų evangelizuotas, priimtų tikėjimą, pradėtų vaduotis iš priklausomybių ir rengtųsi sugrįžti į savarankišką gyvenimą arba pasišvęstų mūsų atliekamai tarnystei*"[126].

Čia aiškiai matome dviejų tikslų sąveiką: (1) evangelizacijos ir religijos internalizacijos bei (2) teisės pažedimų prevencijos. Tai atspindi ir šios bendruomenės prevencinės priemonės, kurių didelė dalis yra religinio pobūdžio. Pavyzdžiui yra aktyviai praktikuojama malda gyvenimas, kasdienė liturgija, religinis ugdymas. Dvasinė veikla yra derinama su kitomis terapijos formomis: aktyvia darbine veikla, taip pat menine - kultūrine veikla[127]. Tai leido iškelti hipotezę, jog tokių bendruomenių prevencinėje veikloje egzistuoja stiprus efektyvumo ir religijos internalizacijos ryšys. Šią hipotezę patvirtina žmonių atliekančių reabilitaciją „Pilnų namų" bendruomenėje, istorijų[128] analizė. Iš viso išanalizuota 12 trumpų gyvenimo aprašymų, kuriuose apibūdinamos asmens praeities problemos bei įvardijami gyvenimo pokyčiai patekus į bendruomenę. Šių dokumentų analizės rezultatai parodė stiprų krikščioniškų vertybių prevencinį poveikį šių asmenų elgesiui. Ypač pastebima maldos ir dalyvavimo liturgijoje reikšmė pozityviems asmenybės pokyčiams. Taip pat ši analizė dar kartą patvirtino aukščiau minėtą tendenciją, jog religijos internalizacija atlieka reikšmingą vaidmenį sunkiausio rizikos laipsnio asmenų atžvilgiu: nemaža dalis žymius teigiamus pokyčius išgyvenusių bendruomenės narių pasižymėjo stipria priklausomybe bei sunkiais asmenybės sutrikimais.

Taigi šių organizacijų prevencinė veikla labiausiai atitinka pirmajame šio darbo skyriuje nagrinėtos programinės-intencinės religijos poveikio požymius. Svarbu pažymėti ir tai, jog šiose bendruomenėse yra sukuriama palanki tokiam poveikiui socialinė mikroaplinka. Visų pirma šios bendruomenės yra pakankamai izoliuotos nuo plačiosios visuomenės, kadangi yra įsikūrusios nuošaliose Lietuvos vietovėse[129], o tai neutralizuoja ankstesnės asmens dezorganizuotos aplinkos neigiamą įtaką. Ir antra, šiose bendruomenėse realizuojama stipri socialinė kontrolė per emocinius-socialinius joje gyvenančių asmenų tarpusavio ryšius bei griežtą kasdienio gyvenimo reguliavimą[130].

---

[126] "Pilnų namų bendruomenės interntetinis puslapis"http://www.pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=bendruomene. – Prisijungimo laikas: 2007 11 17

[127] Ten pat

[128] Tai trumpos reabilitaciją atliekančių asmenų istorijos, pavadintos „Laiškai iš pilnų namų bendruomenės" (Internetinis šaltinis: http://www.liapo.lt/reikia_zinoti4.htm - Prisijungimo laikas 2007 11 17.

[129] Pavyzdžiui, "Pilnų namų bendruomenė" yra įsikūrusi Varėnos rajone, „Pakutuvėnų susitaikinimo sodyba" – Plungės rajone.

[130]Pavyzdžiui „Pilnų namų" Bendruomenėje gyvenama vadovaujantis Įstatais, Nuostatomis, Dienotvarke ir Vidaus gyvenimo taisyklėmis. Keturis kartus dienoje kalbamos Dievo tautos liturginės valandos, visi dalyvauja šv. Mišiose, įvairiose dvasinėse pratybose, o taip pat dirba bei studijuoja. // http://www.pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=bendruomene. – Prisijungimo laikas: 2007 11 17

IŠVADOS

1. Religijos prevencinis poveikis nusikalstamumui pasireiškia šiomis pagrindinėmis formomis: religijos kaip socialinio reiškinio, individualaus religingumo ir kryptingos religinės veiklos prevenciniu poveikiu asmens nusikalstamam elgesiui. Religijos prevencinio poveikio stiprumas priklauso nuo socialinių ryšių glaudumo, religijos integruotumo į visuomenę ar atskirą socialinę grupę laipsnio, teisės pažeidimų pobūdžio, asmenų amžiaus bei individualaus religinio tapatumo lygmens.
2. Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO pasižymi savo požymių įvairove ir specifiškumu, kurį daugeliu atveju lemia religinis veiklos pobūdis bei glaudūs santykiai su institucine Katalikų Bažnyčia bei jos teritorine struktūra.
3. Tyrime dalyvavusių KNVO veikloje teisės pažeidimų prevencija yra vienas iš jų veiklos tikslų, kuris įgyvendinamas bendrame socialinės veiklos kontekste.
4. Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos turinys atitinka teorinės nusikaltimų prevencijos sampratą, o atsižvelgiant į jos veiklos kryptingumą, didžiąja dalimi sutampa su individualiosios nusikaltimų prevencijos rūšies požymiais.
5. Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinėje veikloje labiausiai susiduria su finansavimo, žmogiškųjų išteklių stokos, teisės aktų įgyvendinimo mechanizmo trūkumo bei bendradarbiavimo su valstybės ir teisėsaugos institucijomis problemomis. Taip pat išskiriama specifinė katalikiškos pakraipos NVO problema – darbuotojų ir savanorių krikščioniško tapatumo ir ideologijos, sudarančių katalikiškų organizacijų veiklos pamatus, trūkumai.
6. Krikščioniškos vertybės atlieka svarbų vaidmenį organizacijų veikloje. Jos sudaro pagrindinius veiklos principus ir sąlygoja kai kurių prevencinių priemonių pobūdį bei KNVO darbuotojų motyvaciją.
7. Kiekybinius katalikiškos pakraipos organizacijų efektyvumo rodiklius be atitinkamų tyrimo metodų yra sunku išmatuoti. NVO atstovai efektyvumą vertina daugiau kokybine prasme, kuris matuojamas remiantis asmens socialinės integracijos laipsniu. Prevencinės veiklos efektyvumas priklauso ir nuo asmenų, su kuriais dirbama, amžiaus.
8. Pastebėta, kad santykis tarp prevencinės veiklos efektyvumo ir krikščioniškų vertybių įtakos pasireiškia dviem pagrindinėm formom: (1) religijos internalizacija, pasireiškiančia tiesioginiu krikščioniškų vertybių perėmimu, bei (2) netiesiogine krikščioniškų vertybių

įtaka, pasireiškiančia per darbuotojo santykį su asmeniu. Daugelyje tyrime dalyvavusių katalikiškos pakraipos organizacijų nėra tiesiogiai siekiama krikščioniškų vertybių perėmimo (religijos internalizacijos), kadangi pagrindinis prevencinės veiklos tikslas - asmenybės socialinė integracija.

9. Organizacijose, kuriose pagrindinės prevencinės priemonės yra religinio turinio (siekiama asmenų religijos internalizacijos), vyrauja stiprus krikščioniškų vertybių ir veiklos efektyvumo santykis. Religijos prevenciniam poveikiui realizuotis sukuriama palanki aplinka, pasižyminti stipria socialine kontrole. Tai patvirtina teorinėje dalyje išnagrinėtų palankių socialinių sąlygų vaidmens reikšmę religijos prevencinio poveikio efektyvumui. Stiprus krikščioniškų vertybių internalizacijos ir pozityvių asmenybės pokyčių ryšys pastebėtas sunkiausio laipsnio rizikos asmenų atžvilgiu.

SIŪLYMAI IR REKOMENDACIJOS

1. Atsižvelgiant į tai, kad apskritai NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla labai mažai tirta, rekomenduotina atlikti ir kitų NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos kiekybinius ir kokybinius tyrimus. Atsižvelgiant į NVO veiklos įvairovę, tikslinga atlikti panašiais veiklos požymiais pasižyminčių organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos tyrimus, apimant atskiras prevencijos rūšis arba tam tikrą prevencinės veiklos aspektą, pavyzdžiui organizacijų įgyvendinančių nepilnamečių teisės pažeidimų prevenciją, recidyvo prevenciją arba organizacijų įgyvendinančių neužimtumo prevenciją ir pan.
2. Siekiant užtikrinti didesnį tyrimų, nukreiptų į religijos prevencinio poveikio recidyviniam nusikalstamumui patikimumą, rekomenduotina įtraukti nepriklausomus kintamuosius, atspindinčius dalyvaujančių ir nedalyvaujančių religinėse-prevencinėse programose asmenybės charakteristikos bruožus.
3. Remiantis tyrimo duomenimis, teisės pažeidimų prevencijos projektų finansavimo sistema nevisiškai atitinka katalikiškos pakraipos nevyriausybinėms organizacijoms būdingo ilgalaikio individualaus prevencinio darbo pobūdžio diktuojamų poreikių. Todėl siūlytina tobulinti nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo sistemą, orientuojantis į ilgalaikius prevencinius projektus.
4. Vadovaujantis tyrime atskleistais geros praktikos pavyzdžiais, organizuoti nevyriausybinių organizacijų ir valstybės institucijų bei švietimo įstaigų praktinio bendradarbiavimo teisės

pažeidimų prevencijos srityje formą – periodiškus šių institucijų atstovų susitikimus aktualiais bendradarbiavimo klausimais.

5. Tyrimo rezultatai parodė, kad kryptinga religinė veikla turi stiprų prevencinį poveikį aukštos socialinės rizikos asmenims, pavyzdžiui, priklausomybes turintiems bei laisvės atėmimo bausmę atliekantiems ar atlikusiems asmenims. Todėl siūlytina skatinti katalikiškų ar kitų religinės pakraipos organizacijų religinio pobūdžio prevencinę veiklą laisvės atėmimo vietose, reabilitacijos centruose, gydymo nuo priklausomybės ligų įstaigose bei kitose panašaus pobūdžio institucijose, kurių veikla nukreipta į aukštos socialinės rizikos asmenis.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. LR Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. – Vilnius, 2003.
2. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 25 – 745.
3. Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33 – 1014.
4. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25 – 752.
5. Lietuvos Respublikos ir Šventojo sosto sutartis dėl santykių tarp Katalikų Bažnyčios ir valstybės teisinių aspektų // Valstybės žinios. 2000, Nr. 67 – 2022.
6. Lietuvos respublikos ir Šventojo sosto sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityse // Valstybės žinios. 2000, Nr. 67 – 2024.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, patvirtintas 2000 m. rugsėjo 26 d. istatymu
8. Nr. VIII-1968 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. vasario 20 d. nutarimas Nr. 264 "Dėl nepilnamečių užimtumo ir jų nusikalstamumo prevencijos gerinimo programos". "Valstybės žinios", 1995 m. Nr.17.
10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. kovo 19 d. nutarimas Nr. 362 "Dėl šeimos politikos koncepcijos ir veiksmų krypčių". "Valstybės žinios", 1996 m. Nr.28.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. kovo 6 d. Nr. 197 nutarimas "Dėl Vaikų ir paauglių nusikalstamumo prevencijos nacionalinės programos". "Valstybės žinios", 1997 m. Nr. 21.

Specialioji literatūra

1. Advilonienė Ž. Katalikiškasis religinis tapatumas Lietuvoje: daktaro disertacija, Kaunas, 2006.
2. Babachinaitė G. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas. Teisinės valstybės link // Jurisprudencija. Mokslo darbai 15(7). – Lietuvos teisės akademija, Vilnius, 2000. P.128-135.
3. Babachinaitė G. Nepilnamečių nusikalstamumo priežastys // Filosofija, sociologija, 1993. Nr. 1 (10). P. 44-46.
4. Babachinaitė G., Kuklianskis S. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos // Jurisprudencija, 2003, t. 42(34); 101–108.

5. Benda B. B., Corwyn R. F. Religion and Delinquency: The relationship after considering familyn and peer influence // Journal of the Scientific study of Religion. 1997, Nr. 36 (1). P. 81-92;
6. Bock E., Wilbur, John K., Cochran, Beeghley L. Moral messages: The relative influence of denomination on the religiosity-alcohol relationship // The sociological Quarterly. 1987, Nr. 28. P. 89 – 103.
7. Burkett, S. R., White, M. Hellfire and delinquency: Another look // Journal for the Scientific Study of Religion. 1974, Nr. 16. P. 455 – 462.
8. Clear T., Sumter M. Prisoners, prison and religion: Religion and adjustment to prison // Journal of Offender rehabilitation. 2002, Nr. 35. P. 127 – 159.
9. Cochran, John K. The effect of religiosity on secular and ascetic deviance // Sociological Focus. 1988, Nr. 21. P. 293 – 306.
10. Cretacci M. A. Religion and Social control: an application of a modified social bond on violence //Criminal Justice Review. 2003, Nr. 2 (28). P. 254 – 276.
11. Čepas A. Nepilnamečių nusikalstamumas ir jo priežastys. - Vilnius, 1982.
12. Davis K. Human society. - New York: Macmillan, 1948. P. 371-373.
13. Dromantienė Ž. NVO vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą. // Socialinis darbas, 2003, Nr. 2 (4). P. 17 – 26.
14. Durkheim E. Savižudybė: ociologinis etiudas. - Vilnius: Pradai, 2002.
15. Elifson K. W., Petersen D. M., Hadaway C. K. Religiosity and Delinquency // Criminology, 1983 Nr. 1 (21).P. 505 – 526.
16. Erickson K. T. Wayward Puritans: A study in the Sociology of Deviance. - New York, 1966: 3-9
17. Ellison, Christopher G, Bartkowski J. P., Anderson K. L. Are There Religious Variations in Domestic Violence? // Journal of Family issues. 1999, Nr. 20. P. 87 – 113.
18. Evans, T.D., Cullen, F., Dunaway, R.G., Burton, V. Religion and crime reexamined: The impact of religion, secular controls, and social ecology on adult criminality // Criminology. 1995, Nr. 33. P. 195-224.
19. Fitzpattrick J. P. The role of religion in programs for the prevention and correction of crime and delinquency // Juvenile Delinquency and Youth Crime. – Washington: Government Printing Office, 1967. P. 315-330.
20. Gebernytė E. Katalikiškasis modernizmas Lietuvoje: daktaro disertacija.

21. Hadaway C., Elifson K. W., Petersen D. M. Religious involvement and drug use among urban adolescents // Journal for the Scientific Study of Religion. 1984, Nr. 23. P. 109 – 128.
22. Hirchi T., Stark R. Hellfire and delinquency // Social Problems. 1969, Nr. 17. P. 202 – 213.
23. Higins P. C., Albrecht G. L. Hellfire and Delinquency Revisited // Social Forces. 1977, Nr. 4 (55). P. 952 – 958.
24. Hoffner J. Krikščioniškasis socialinis mokymas, Vilnius, 1996.
25. Ilgius V. Svarbiausios NVO veiklos teisinės/politinės problemos ir galimi jų sprendimo būdai // NVO veiklos ypatumai nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje: Mokslinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Eugrimas, 2002, P. 10-14.
26. Jang, S.J., Johnson, B.R. Neighborhood disorder, individual religiosity, and adolescent use of illicit drugs: A test of multilevel hypotheses // Criminology. 2001, Nr. 39. P. 109-144.
27. Jočienė D. NVO teisinė padėtis ir veikla tarptautinėje teisėje // NVO veiklos ypatumai nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje: Mokslinės konferencijos medžiaga. – Vilnius: Eugrimas, 2002, P. 15-28.
28. Lietuvos Respublikos NVO Komentaras. – Vilnius: UNICEF, 2000.
29. Jensen G., Erickson, M.L. The religious factor and delinquency: Another look at the hellfire hypothesis. In R. Wuthnow (Ed.), The Religious Dimension. New York: Academic Press. 1979. P. 157-177.
30. Johnson B. R Religious programs and recidivism among former inmates in primon fellowship programs: a long - term follow – up study // Justice Quarterly. 2004, Nr. 2 (21). P. 329 – 354.
31. Johnson B.R.. Assessing the impact of religious programs and primon industry on recidivism: An exploratory study, Texas Journal of Corrections. 2002, Nr. 28. P. 7-11.
32. Johnson, B.R., Larson, D.B., Pitts, T.G. Religious programming, institutional adjustment and recidivism among former inmates in Prison Fellowship programs // Justice Quarterly. 1997, Nr. 14. P. 145-166.
33. Johnson B.R., Larson D.B., Li S.D., Jang, S.J. Escaping from the crime of inner cities: Church attendance and religious salience among disadvantaged youth // Justice Quarterly. 2000. Nr. 17. P. 377-391.
34. Jurgelaitienė G. Recidyvinio nusikalstamumo prevencija Lietuvos Respublikoje. Daktaro disertacija socialiniai mokslai, teisė. Vilnius. 2001 m.

35. Jurgelaitienė G. Antrinio (recidyvinio) nusikalstamumo prevencijos veiksmingumo prielaidos // Jurisprudencija, 2002, 34(26); 51–57.
36. Junger M., Polder W. Religiosity, Religious Climate, and Delinquency among Ethnic Groups in the Netherlands // Brit. J. Criminology. 1993, Nr. 3 (33). P. 416 – 435.
37. Justickis V. Kriminologija. I d., - Vilnius, 2001.
38. Justickis V. Kriminologija. II d., - Vilnius, 2004.
39. Katalikų žinynas. –Vilnius, 2006.
40. Knudten R., Knudten M. Juvenile delinquency, crime and religion // Rewiew of Religious research. 1971, Nr. 2. P. 130 – 152.
41. Kriminologija – Vilnius, 1994. P. 343.
42. Lehrer E. L., Chiswick C. U. „Religion as a Determinant of Marital Stability // Demography. 1993, Nr. 30. P. 385 – 404.
43. Mačianskas F. Žmogus be epitetų. Antropocentrizmas katalikų socialiniame moksle, Vilnius, 2000. P. 180.
44. Majka J. Socialinė problema ir bandymai ją spręsti // Logos, 1991, Nr. 3.
45. Matakaitė S. Religingumas kintančioje Lietuvos visuomenėje: daktaro disertacija, Vilnius, 2002.
46. Mclanghlin E., Munice J. The sage dictionary of criminolgy. – California, New Delhi: London Thousand Oaks, Sage, 2006. P. 85.
47. Nepilnamečio asmenybė ir nusikalstamumas. – Vilnius, 1984.
48. Pearce L. D., Haynie D. L. Intergenerational Religious Dynamics and Adolescent Delinquency // Social Forces. 2004, Nr. 82 (4). P. 1553 – 1572.
49. Petkus A. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui. // Jurisprudencija. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001, Nr.20(12), p. 93-99.
50. Praktinis vadovas Lietuvos NVO. – Vilnius: NIPC, 1998.
51. Pruskus V. Katalikų socialinė mintis Lietuvoje: (XIX a. antroji pusė – XIX a. pradžia): habilitacinio darbo santrauka, Vilnius, 1997.
52. Roof W. C. Community and Commitment. – New York: Elsevier, 1978.
53. Rubin A., Babbie E. Research methods for social work. – California: Brooks/Cole publishing company, 1993.
54. Stark R., Kent L., Doyle D. P. Religion and Delinquency: The Ecology of a „Lost“ Relationship // Journal of research in Crime and delinquency. 1982, Nr. 19. P. 4 – 24.

55. Sumter M. Religiousness and post-release community adjustment. Doctoral dissertation, Florida State University. 2000.
56. Šiaudvytis A. Vilniaus NVO, dirbančių su rizikos grupės vaikais, veikla, stiprinant socialinę sanglaudą: magistro baigiamasis darbas, Vilnius, 2005.
57. Šimašius R. Ne pelno organizacijos: reglamentavimas Lietuvoje ir Vakarų patirtis. – Vilnius: NIPC, 1999.
58. Tittle C., Welch, M. Religiosity and deviance: Toward a contingency theory of constraining effects // Social Forces. 1983, Nr. 61. P. 653-682.
59. Uscila R. Viktimologijos pagrindai. – Vilnius, 2005.
60. Vadapalas V., Jočienė D. NVO tarptautinėje ir ES teisėje. – Vilnius, Eugrimas, 2001.
61. Vėsaitė B. NVO ir savivaldybių santykiai // IV Lietuvos NVO forumas. – Vilnius, 1997.
62. Vietos valdžios ir NVO bendradarbiavimo skaidrumas, Tarptautinė aukštoji vadybos mokykla (ISM), 2004.
63. 50 Lietuvos NVO kokybinis tyrimas. Tyrimo ataskaita. – Vilnius: NIPC, 1998.

Šaltiniai internete

1. Kiškio Kriminologijos paskaitos // http://www3.mruni.lt/~akiskis/paskaitos/kriminologijos-paskaitos.html Prisijungimo laikas 2007 06 11
2. Benediktas XVI Enciklika „Deus Caritas est“ http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/deus-caritas-est.html
3. Compendio della Dottrina sociale della Chiesa // http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/justpeace/documents/rc_pc_justpeace_doc_20060526_compendio-dott-soc_it.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25
4. Dogminė konstitucija apie Bažnyčią „Lumen Gentium“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/lumen-gentium.html - Prisijungimo laikas: 2007 11 25
5. Lygtinai išleistų asmenų organizacijos internetinis puslapis // http://www.liapo.lt/reikia_zinoti4.htm - Prisijungimo laikas 2007 11 17
6. “Pilnų namų bendruomenės interntetinis puslapis” // http://www.pnb.lt/pnb_lt/content.php?page=bendruomene. – Prisijungimo laikas: 2007 11 17
7. Rivellini F. L‘esercizio di attivita‘ economica degli enti non-profit con la conseguente applicazione dello statuto dell‘imprenditore comerciale, in particolare l‘assoggettabilita‘ al

fallimento e le conseguenze dello stepso nei confronti dei membri // http://www.diritto.it/materiali/comerciale/rivellini1.html - prisijungimo laikas: 2006 12 12

8. Trečiojo sektoriaus institucijų situacija Lietuvoje. – Vilnius: 2005 // http://www.nisc.lt/doc/Treciojo_sektoriaus_instituciju_situacija_Lietuvoje1.pdf; prisijungimo laikas: 2007 02 02
9. Tarptautinė teologijos komisija. Bendrystė ir tarnystė: Žmogaus asmuo sukurtas pagal Dievo paveikslą (2000-2002) // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/bendryste-ir-tarnyste.html

SANTRAUKA

KATALIKIŠKOS PAKRAIPOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCINĖ VEIKLA

Pagrindinės sąvokos: *nevyriausybinė organizacija, katalikiškumas, religija, teisės pažeidimų prevencija, socialinė kontrolė.*

Darbe analizuojama Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla. Atsižvelgiant į katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos mažą ištyrimo lygį bei jų veiklos specifiškumą (religinį jų veiklos pobūdį), šiame tyrime buvo pasirinktos dvi pagrindinės kryptys: išanalizuoti Lietuvos katalikiškos pakraipos NVO prevencinės veiklos charakteristiką remiantis kiekybiniais rodikliais bei atskleisti religijos prevencinį poveikį asmenybei. Pirmojoje, teorinėje darbo dalyje, analizuojami užsienio autorių tyrimai apie religijos prevencinį poveikį nusikalstamumui, išskiriant religijos kaip socialinio reiškinio, individualaus religingumo bei kryptingos religinės veiklos prevencinio poveikio nusikalstamam elgesiui formas.

Antrojoje ir trečiojoje dalyse remiantis kiekybinio tyrimo (anketinės apklausos) bei jį papildančio, kokybinio interviu, duomenimis, nagrinėjama katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos charakteristika: bendrieji prevencinės veiklos bruožai, probleminiai veiklos aspektai (antrojoje dalyje) bei jų atliekamos teisės pažeidimų prevencijos požymiai teorinės nusikaltimų prevencijos sampratos kontekste (trečiojoje dalyje). Ketvirtojoje darbo dalyje, remiantis kokybinio interviu metodu gautais duomenimis, analizuojamas krikščioniškų vertybių vaidmuo Lietuvos KNVO prevencinėje veikloje, jų prevencinis poveikis asmenybei, taip pat paliečiami veiklos efektyvumo bei jo santykio su krikščioniškomis vertybėmis aspektai.

Tyrimo rezultatai leido padaryti išvadą jog katalikiškos pakraipos NVO veikla, paremta krikščioniškais principais, atlieka reikšmingą vaidmenį teisės pažeidimų prevencijoje.

SUMMARY

LOW VIOLATION PREVENTION ACTIVITIES OF CATHOLIC NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS

Keywords: *non-governmental organization, catholic, religion, prevention of law violation, social control.*

This work analysis Lithuanian catholical non-government organization (NGO) preventional activities of law violations. Due to the fact of low investigations level of catholical NGO preventional activities and the specific of their activities (religiuos tendency), this investigation has two aims: to make an analysis of characteristics of Lithuanian catholical NGO preventional activities based on quantative indexes; and to reveal a preventional influence of religion to person. In the first, theoretical, part of this work we analyse investigations of foreign authors on religion preventional influence to criminality, paying attention to forms of preventional influence to criminality of religion as a social phenomen, of individual religiosity, and of purposeful religiuos activities.

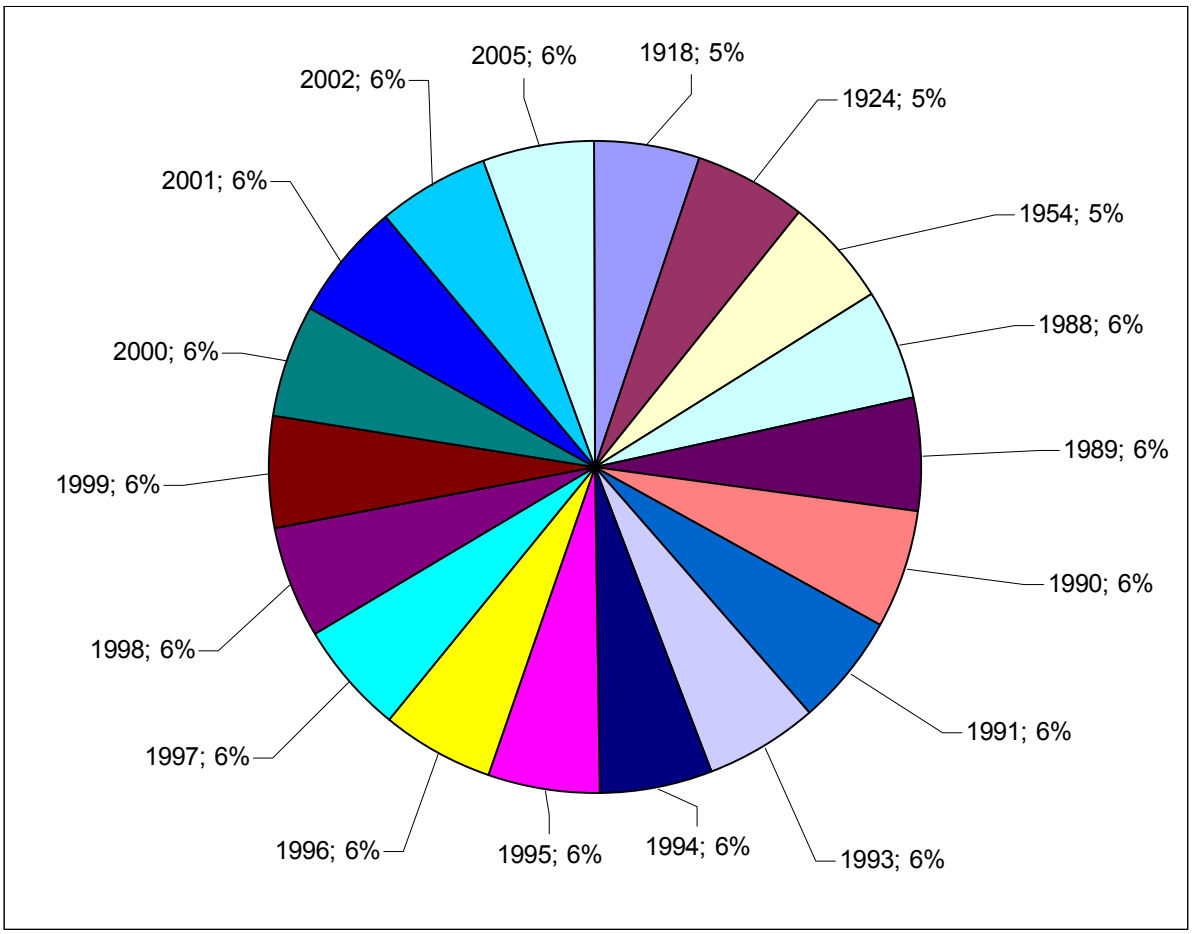
In the second and third parts we analise characteristics of catholical NGO law violation preventional activities: common preventional activities outline, problematic aspects of activities (second part); and indications of their law violation prevention in the context of theoretical crime prevention (third part), based on quantative analysis (questionnaire form) and qualitative interview.

The forth part of this paper is dedicated to the analysis of importance of christian values to the Lithuanian catholical NGO preventional activities, their preventional influence to person, based on the data acquired during qualitative interview. The efficiency of the activities and its intercourse with aspects of christian values are reviewed too.

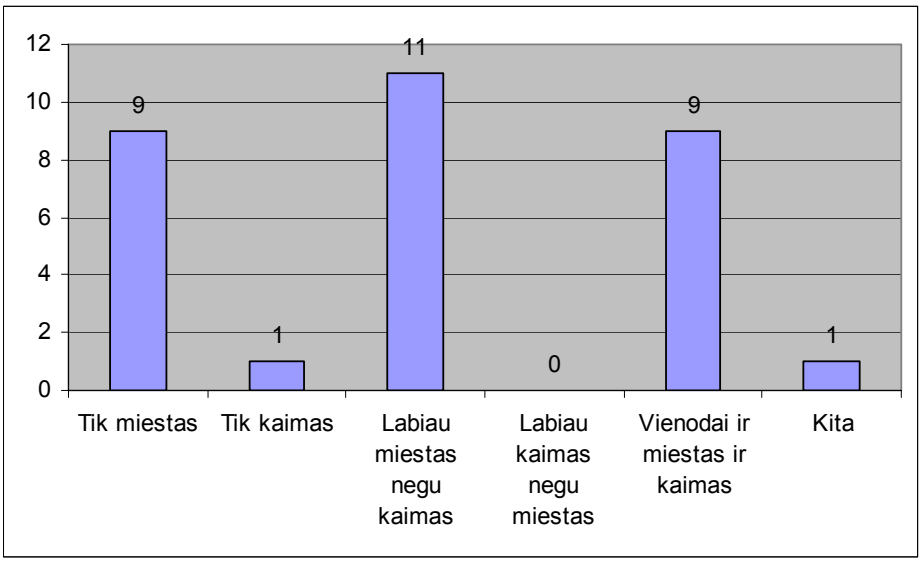
The results of the investigation lead to conclusion that catholical NGO activities, based on the principles of christianity, make a significant part in the law violation prevention.

1 PRIEDAS

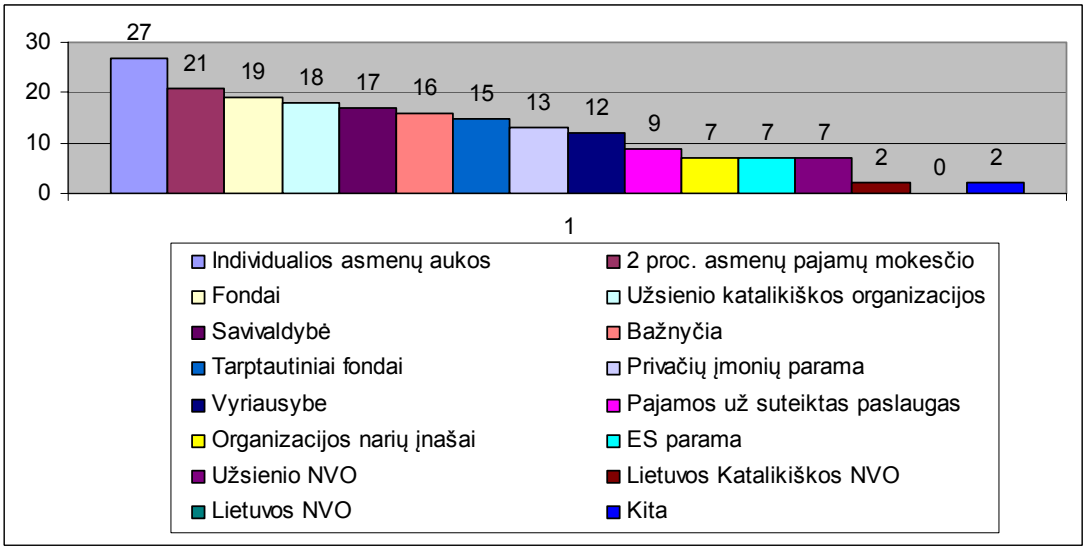
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įsteigimo metus (skaičiais; proc.)

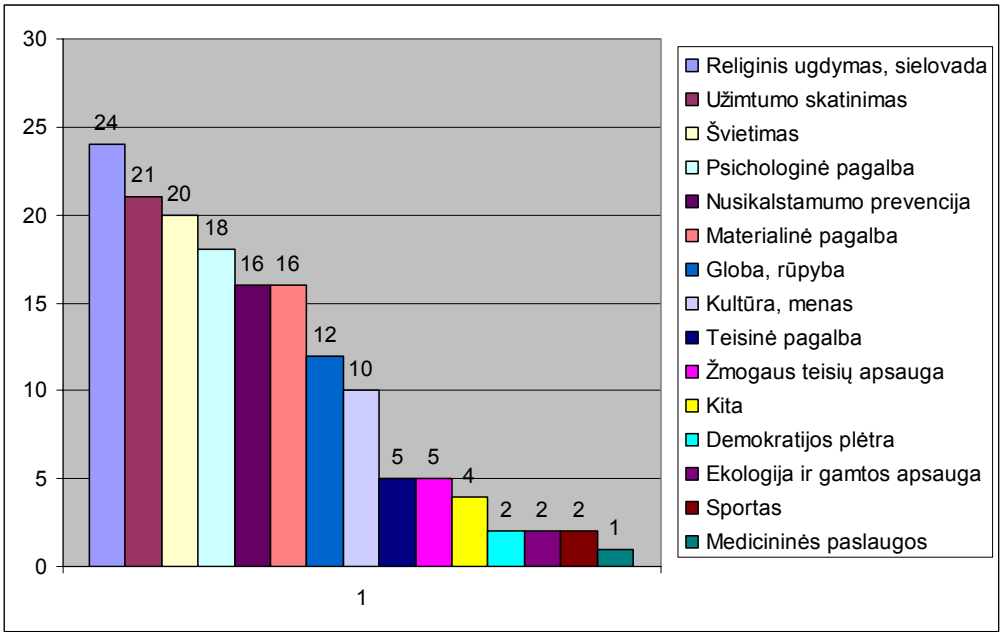
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos apimtį mieste ir kaime (skaičiais)

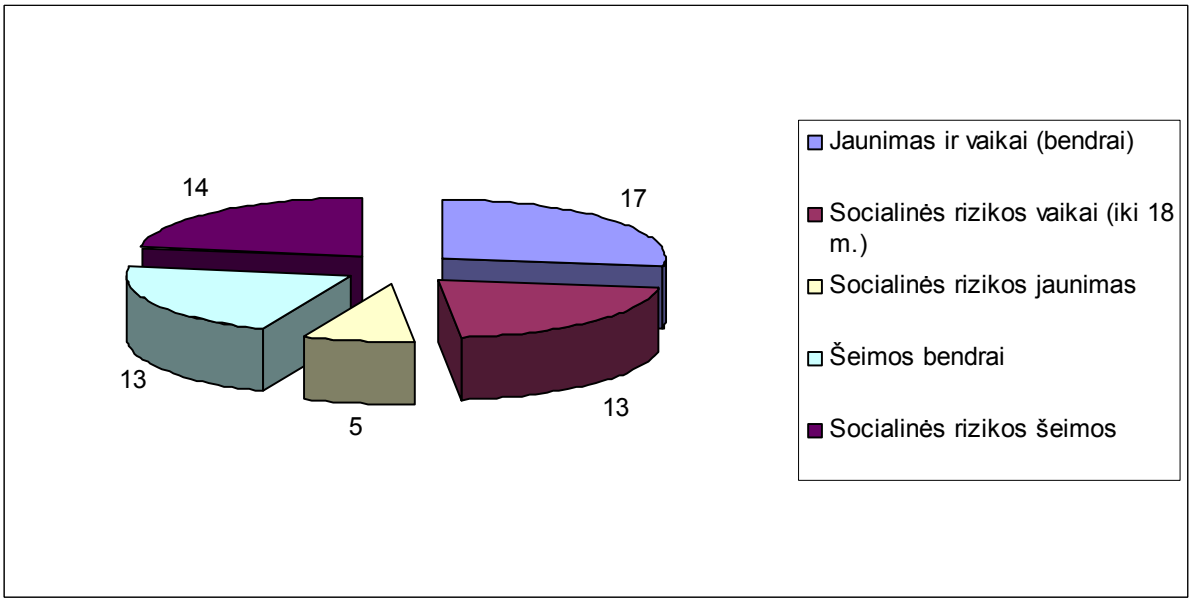
3 pav.Katalikiškos pakraipos NVO materialinių išteklių šaltiniai (skaičiais)

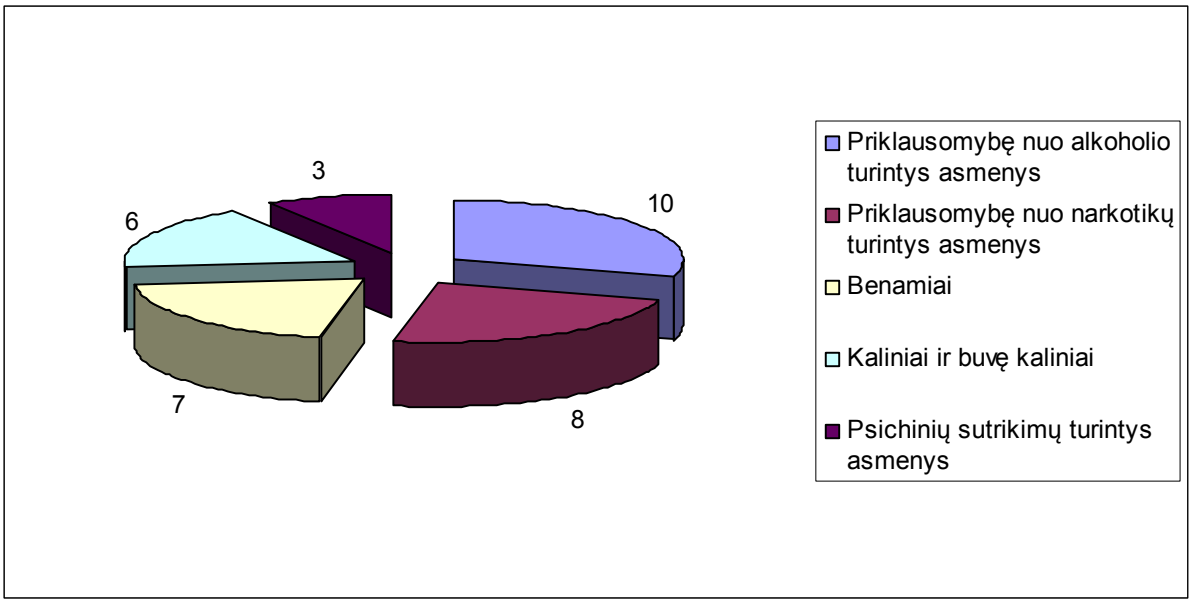
4 pav. Katalikiškos pakraipos NVO veiklos pobūdis (skaičiais)

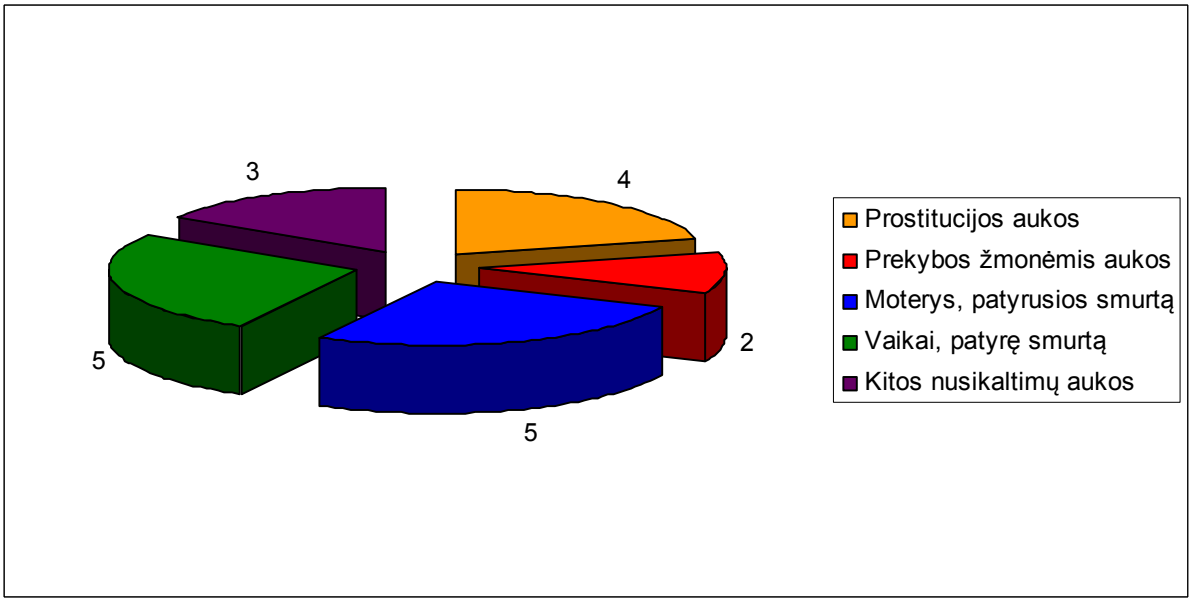
5 pav. Organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos kryptingumas pagal vaikų, jaunimo ir šeimų socialines grupes (skaičiais)

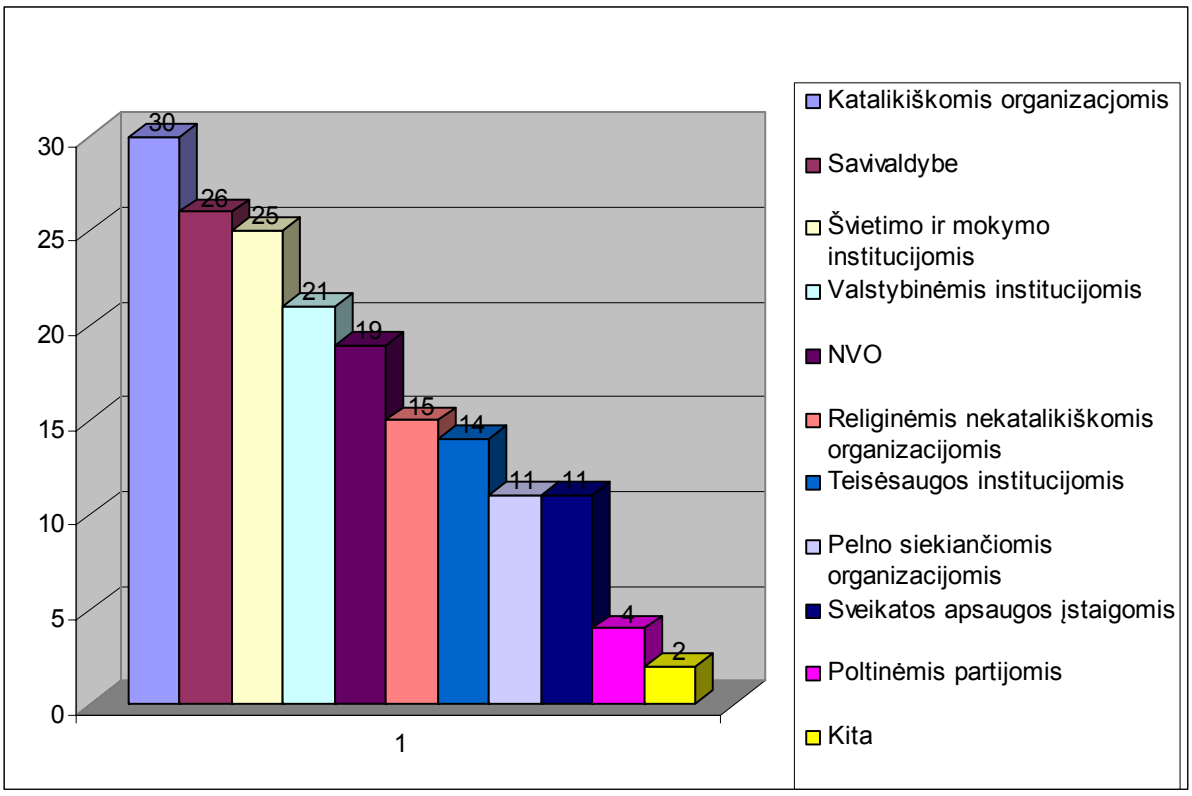
6 pav. Organizacijų teisės pažeidimų prevencinės veiklos kryptingumo pasiskirstymas pagal atskiras socialinės rizikos asmenų grupes (skaičiais)

7 pav. Organizacijų viktimologinės prevencinės veiklos kryptingumas pagal atskiras nusikaltimų aukų grupes (skaičiais)

8 pav. Institucijos ir organizacijos, su kuriomis bendradarbiaujama (skaičiais)

2 PRIEDAS: TYRIMO ANKETA

1. Jei galite, nurodykite Jūsų organizacijos (bendruomenės) pavadinimą:

2. Organizacijos (bendruomenės) įsteigimo metai:

3. Organizacijos (bendruomenės) juridinis statusas:

1) Religinė bendruomenė ar bendrija ☐
2) Visuomeninė organizacija ☐
3) Asociacija ☐
4) Labdaros ir paramos fondas ☐
5) Viešoji įstaiga ☐
6) Švietimo įstaiga ☐
7) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

4. Jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla apima:

1) Parapiją ☐
2) Kelias parapijas ☐
3) Dekanatą ☐
4) Kelis dekanatus ☐
5) Vyskupiją ☐
6) Kelias vyskupijas ☐
7) Lietuvos respubliką ☐
8) Yra tarptautinė ☐
9) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

5. Jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla apima:

1) Tik miestą ☐
2) Tik kaimą (taip pat ir mažus miestelius) ☐
3) Labiau miestą negu kaimą ☐
4) Labiau kaimą negu miestą ☐
5) Vienodai ir miestą ir kaimą ☐
6) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

6. Kokie jūsų organizacijos (bendruomenės) materialiniai ištekliai?

1) Organizacijos narių įnašai ☐
2) Privačių įmonių parama ☐
3) Individualių asmenų aukos ☐
4) Pajamos už suteiktas paslaugas ☐
5) 2 proc. asmenų pajamų mokesčio ☐
6) Fondai ☐
7) Savivaldybė ☐
8) Vyriausybė ☐
9) Bažnyčia (pvz.,Vyskupijos kurija) ☐
10) Kitos Lietuvos katalikiškos organizacijos ☐

11) Kitos užsienio katalikiškos organizacijos ☐
12) Lietuvos nevyriausybinės organizacijos ☐
13) Užsienio nevyriausybinės organizacijos ☐
14) Tarptautiniai fondai ☐
15) ES parama ☐
16) Niekas nefinansuoja ☐
17) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

7. Jei galite, nurodykite kokią dalį biudžeto sudaro 2 % organizacijai pervedamų pajamų mokesčio pinigų?

1) % (parašykite)
2) visai negauname ☐

8. Žmogiškieji ištekliai

1) Narių skaičius
2) Etatinių darbuotojų skaičius
3) Savanorių skaičius
4) Praktiką atliekančių studentų skaičius
5) Kiti (nurodyti)

9.Nurodykite jūsų organizacijos (bendruomenės) veiklos pobūdį

1) Globa, rūpyba ☐
2) Psichologinė pagalba ☐
3) Teisinė pagalba ☐
4) Materialinė pagalba (labdara, parama, maitinimas) ☐
5) Medicininės paslaugos ☐
6) Užimtumo skatinimas, laisvalaikio, stovyklų organizavimas. ☐
7) Kultūra, menas ☐
8) Sportas ☐
9) Švietimas ☐
10) Religinis ugdymas, sielovada ☐
11) Nusikalstamumo prevencija ☐

12) Žmogaus teisių apsauga ☐

13) Ekologija ir gamtos apsauga ☐

14) Demokratijos plėtra ☐

15) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

10. Jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla nukreipta į:

1) Visus gyventojus ☐

2) Kelias socialines grupes ☐

3) Vieną specifinę socialinę grupę ☐

11. Į kokias socialines grupes nukreipta jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla?
(pažymėkite Jums tinkamus variantus, galimi keli atsakymai):

1) Jaunimą ir vaikus ☐

2) Šeimas ☐

3) Socialinės rizikos grupes. *Nurodykite konkrečią grupę*: ☐

4) Nusikaltimų, smurto aukas (nurodykite kokias (pvz., smurto šeimoje ar pan.)) ☐

5) Žmones su psichine negalia ☐

6) Žmonės su fizine negalia bei ligonius ☐

7) Pagyvenusius asmenis ☐

8) Skurstančius asmenis ☐

9) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

12.Skaičius asmenų, į kuriuos nukreipta jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla
(orientuokitės į paskutinių metų duomenis(jei nežinote tikslaus skaičiaus, galite nurodyti apytikslį skaičių))

1) Asmenų skaičius, su kuriais nuolat dirbama:
2) Asmenų skaičius, su kuriais dirbama nenuolat (epizodiškai, neperiodiškai):

13. Su kokiais sunkumais susiduriate savo veikloje (pažymėti Jums tinkamus variantus, galimi keli atsakymai)**?**

1. finansavimo stoka	☐
2. įstatymų netobulumais	☐
3. darbuotojų, savanorių stoka	☐
4. nepakankamais ryšiais su savivaldybe	☐
5.nepakankamais ryšiais su valstybinėmis institucijomis (vyriausybė, ministerijos, departamentai ir pan.)	☐
6.nepakankamais ryšiais su teisėsaugos institucijomis (policija, prokuratūra, teismais ir kt.)	☐
7. nepakankamais ryšiais su kitomis NVO	☐
8. neturime sunkumų	☐
9. kita. *Nurodykite čia:*	☐

14. Jūsų organizacija bendradarbiauja su:

1) Valstybinėmis institucijomis (vyriausybe, ministerijomis, departamentais ir pan.)	☐
2) Teisėsaugos institucijomis (policija, prokuratūra, teismai ir pan.)	☐
3) Savivaldybe	☐
4) Pelno siekiančiomis organizacijomis (valstybinėmis, privačiomis verslo įmonėmis, bendrovėmis, kompanijomis)	☐
5) Švietimo ir mokymo institucijomis (darželiais, mokyklomis, universitetais ir kitomis)	☐
6) Sveikatos apsaugos institucijomis (ligoninėmis, dispanseriais, medicinos centrais)	☐
7) Politinėmis partijomis	☐
8) NVO (labdaros fondais, visuomeninėmis organizacijomis, asociacijomis ir pan.)	☐
9) Kitomis katalikiškomis organizacijomis (parapijomis, vyskupija, vienuolynais ir pan.)	☐
10) Kitomis religinėmis (nekatalikiškomis) organizacijomis	☐
11) Kita. *Nurodykite čia:*	☐

15. Trumpai apibūdinkite, kas jūsų manymu yra teisės pažeidimų prevencija?

16. Ar manote, kad jūsų organizacijos (bendruomenės) veikla apima teisės pažeidimų prevenciją?

1) Taip, apima visiškai arba – tai pagrindinė veikla	☐
2) Taip, apima iš dalies (tai viena iš veiklos krypčių)	☐
3) Neapima *(jei pasirinkote šį variantą – anketos pabaiga)*	☐

17. Jūsų naudojamos prevencinės priemonės nukreiptos į:

1) asmenis ar jų grupes ☐
2) nėra nukreipta į konkrečius asmenis ar jų grupes, o į teisės pažeidimų darymo priežasčių ir sąlygų šalinimą. ☐
3) situacinę prevenciją (išorinių, aplinkos, sąlygų, trukdančių daryti teisės pažeidimus, sudarymas). ☐
4) kita. Nurodykite čia: ☐

18. Jūsų prevencinės priemonės nukreiptos į:

1) Į visus gyventojus ☐
2) Į kelias socialines grupes ☐
3) Į vieną specifinę socialinę grupę ☐

19. Ar jūsų prevencinės priemonės nukreiptos į šias socialines grupes? *(pažymėti Jums tinkamus variantus, galimi keli atsakymai. Jei nė vienas variantas netinka, galite praleisti šį klausimą)*

1) Jaunimą ir vaikus *(bendrai)* ☐

2) Socialinės rizikos vaikus *(iki 18 m., pvz., gatvės vaikai, beglobiai vaikai ir pan.)* ☐

3) Socialinės rizikos jaunimą *(nuo 18 iki 29 m.)* ☐

4) Šeimas *(bendrai)* ☐

5) Socialinės rizikos šeimas ☐

20. Ar jūsų prevencinės priemonės nukreiptos į šias socialinės rizikos grupes? *(pažymėti Jums tinkamus variantus, galimi keli atsakymai. Jei nė vienas variantas netinka, galite praleisti šį klausimą)*

1) Benamius ☐
2) Kalinius ir buvusius kalinius ☐
3) Psichikos sutrikimų turinčius asmenis ☐
4) Priklausomybę nuo narkotikų turinčius asmenis ☐
5) Priklausomybę nuo alkoholio turinčius asmenis ☐

6) Moteris, užsiimančias prostitucija ☐

21. Ar Jūsų veikla nukreipta į *(pažymėti Jums tinkamus variantus, galimi keli atsakymai. Jei nė vienas variantas netinka, galite praleisti šį klausimą)*

1) Prekybos žmonėmis aukas ☐
2) Moteris, patyrusias smurtą ☐
3) Vaikus, patyrusius smurtą ☐
4) Kitas nusikaltimų aukas. *Nurodykite kokias:* ☐

22. Jei 17, 18 ir 19 klausimuose nepaminėta socialinė asmenų grupė, į kurią nukreipta jūsų organizacijos (bendruomenės) prevencinė veikla, nurodykite ją šiame laukelyje:

23. Jūsų organizacijos (bendruomenės) prevencinė veikla nukreipta į (pažymėti Jums tinkamus variantus)**:**

1) Asmenis, padariusius teisės pažeidimus ☐
2) Socialinės rizikos asmenis, dar nepadariusius teisės pažeidimų ☐
3) Didžiausio kriminalinio aktyvumo amžiaus grupes (pvz., jaunimas, moksleiviai). ☐
4) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

24. Jūsų organizacijos (bendruomenės) naudojamos prevencinės priemonės apima:

1) Psichologinę-moralinę pagalbą ☐
2) Reabilitacines programas (pvz., nuo priklausomybės narkotikams, alkoholiui) ☐
3) Užimtumo, laisvalaikio organizavimą ☐
4) Teisinę pagalbą ir teisinį švietimą ☐
5) Auklėjimą ☐
6) Profesinį ugdymą ☐
7) Darbo paiešką bei organizavimą ☐
8) Materialinę pagalbą (pinigais, daiktais, maitinimu) ☐

9) Buities sąlygų sutvarkymą ☐

10) Įvairių dokumentų (pvz., socialinei paramai gauti) sutvarkymą ☐

11) Socialinių akcijų organizavimą ☐

12) Kultūrinę - meninę veiklą ☐

13) Dvasinę veiklą (sielovada, maldos grupės ir pan.) ☐

14) Kita. *Nurodykite čia:* ☐

25. Ar jūsų organizacija (bendruomenė) vykdė projektus, skirtus teisės pažeidimų prevencijai?

Taip ☐
Ne (pereikite prie 25 klausimo) ☐

26. Apibūdinkite jūsų vykdytus projektus, skirtus teisės pažeidimų prevencijai.

Projekto pavadinimas	**Įgyvendinimo laikotarpis**	**Paskirtis**	**Asmenų, dalyvavusių projekte skaičius**

27. Ar jūsų organizacija (bendruomenė) vykdė kitus socialinio pobūdžio projektus?

Taip ☐
Ne (pereikite prie 27 klausimo) ☐

28. Apibūdinkite kitus jūsų vykdytus (vykdomus) socialinio pobūdžio projektus.

Projekto pavadinimas	**Įgyvendinimo laikotarpis**	**Paskirtis**	**Asmenų, dalyvavusių projekte skaičius**

29. Kokių dar turėtumėte pastebėjimų dėl jūsų vykdomos teisės pažeidimų (nusikaltimų) prevencinės veiklos?

30. Kokių turite pastebėjimų dėl Lietuvoje įgyvendinamos teisės pažeidimų (nusikaltimų) prevencijos? Kokios sritys labiausiai tobulintinos?

31. Koks jūsų manymu yra (ar galėtų būti) Bažnyčios bei katalikiškų organizacijų (bendruomenių) vaidmuo teisės pažeidimų (nusikaltimų) prevencijoje?

3 PRIEDAS: KOKYBINIŲ GILUMINIŲ INTERVIU KLAUSIMAI

Ekspertų interviu (KNVO darbuotojų) klausimai

1. Papasakokite apie Jūsų Organizacijos prevencinę veiklą.

Papildomi klausimai

- Koks Jūsų organizacijos veiklos mastas?
- Kokios prevencinės priemonės taikomos Jūsų organizacijos veikloje? Koks jų turinys?
- Apibūdinkite asmenų, į kuriuos nukreipta prevencinė veikla, charakteristiką.
- Kaip suprantate krikščioniškas vertybes?
- Kokia, Jūsų manymu, krikščioniškų vertybių įtaka prevencinių priemonių pobūdžiui?
- Kokia, Jūsų manymu, krikščioniškų vertybių įtaka organizacijos darbuotojams?
- Kokia, Jūsų manymu, Krikščioniškų vertybių įtaka asmenims į kuriuos nukreipta KNVO teisės pažeidimų prevencinė veikla?
- Kaip vertinate Jūsų organizacijos teisės pažeidimų prevencinės veiklos efektyvumą?
- Su kokiomis problemomis susiduriate Jūsų organizacijos teisės pažeidimų prevencinėje veikloje?
- Kokias siūlytumėte priemones ar būdus šioms problemoms spręsti?

2. Koks yra Bažnyčios ir katalikiškų organizacijų vaidmuo teisės pažeidimų prevencijoje?

3. Kokie Jūsų pastebėjimai apie Teisės pažeidimų prevenciją Lietuvoje. Kokias problemas pastebite? Kas labiausiai tobulintina?

Asmenų, į kuriuos nukreipta KNVO teisės pažeidimų prevencinė veikla, interviu klausimai

Interviu skirtas asmens, su kuriais dirba Katalikiškos organizacijos, užsiimančios prevencine veikla.

Pagrindinis šio metodo tikslas atskleisti katalikiškų organizacijų veiklos aspektus su socialinės rizikos asmenimis. Papildomas tikslas – išsiaiškinti krikščioniškų vertybių prevencinį poveikį asmenybei.

Čia pateikiami numatomi klausimai. Nebūtinai bus užduodami visi čia esantys klausimai ir nebūtinai ta pačia tvarka. Tai priklauso nuo paties asmens, nuo to kaip vyksta pokalbis ir kokius aspektus svarbiau išsiaiškinti.

- Trumpai papasakokite apie save.
- Kokie Jūsų gyvenimo periodai sunkiausi?
- Kokie Jūsų gyvenimo periodai gražiausi, džiaugsmingiausi?
- Kaip ir kada susitikote su šia organizacija? Kodėl čia dalyvaujate? Kodėl būtent su šia organizacija?
- Kokie organizacijos dalykai Jums labiausiai patinka. Kurie ne? Kodėl?
- Kurie dalykai iš organizacijos darbo jums patys svarbiausi? Kodėl?
- Koks Jūsų santykis su darbuotojais?
- Ar turi įtakos jūsų buvimui (dalyvavimui) čia tai, kad ši organizacija katalikiška? Kodėl?
- Kas pasikeitė Jūsų gyvenime pradėjus dalyvauti šioje organizacijoje?
- Ar esate dalyvavęs (gavęs paslaugų) iš kitų organizacijų. Jei taip, ar galėtumėte palyginti?
- Ar žadate palaikyti ryšius su organizacija (jos darbuotojais) ir ateityje? Kodėl?

Jei asmeniui svarbios krikščioniškos vertybės, labiau gilinamasi ir į šį aspektą. Tam numatomi tokie klausimai:

- Kaip suprantate krikščioniškas vertybes?
- Kiek Jums svarbu – tai, kad organizacijos veikla paremta krikščioniškom vertybėm? Kokią tai įtaką daro jūsų gyvenimui?

4 PRIEDAS: Ekspertų (KNVO darbuotojų) kokybinio giluminio interviu ir atvirųjų anketos atsakymų citatos (netaisyta kalba).

Katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinės veiklos probleminiai aspektai

1. *Mums labai aiškiai trūksta probacijos sistemos, be jos labai sudėtinga dirbti, nes kai žmonės lyg ir atvažiuoja į tą projektą mokymams, bet kai nėra... Nes ta stiprioji dalis būna kažkur integravusi, ir ateina patys sudėtingiausi atvejai ir kai nėra valstybės kažkokios, na tokios pagalbos iš valstybės pusės, kad jie čia pasiliktų, tada yra labai sudėtinga, yra tokio manipuliavimo per akis. Ai aš čia būsiu, čia nebūsiu, jums vis tiek reikia įgyvendinti projektą. Tai vis tiek norisi tokio įsipareigojimo iš tų žmonių, kad jie vis tiek... Tada yra šansų kažką padaryti, nes kai grupė manipuliuoja, yra labai sunku dirbti su asmeniu, nes vis tiek jie vienas kitą veikia ir gan stipriai ir užkirst kelią manipuliacijai, tada manau yra daugiau šansų.*

2. *Mūsų amatų centras visiškai neintegruotas nei į socialinę sistemą, nei į švietimo sistemą. Atrodo, visiems turėtų rūpėti žmonės, iškritę iš švietimo sistemos, bet tas centras negauna lėšų nei iš Socialinės apsaugos ir Darbo ministerijos nei į švietimo sistemą niekaip neįsipaišom. Ir jaunuoliai baigia be diplomo, be popieriaus. Nors bandom visaip prasimušti, tai vis kas nors...*

3. *Bet vėlgi, kol nėra įstatymo tu negali tai daryti su tolimesne integracija. Tarkim, gerai, pas mus praėjo vaikai programą, šeimos praėjo, du trys metai, turėtų vykti rotacija, kur išeiti vaikam? Jeigu socialiai remtina šeima, ji neturi pinigėlių, tai reiškia, kad vaikas vėl grįžta į gatvę ir po dviejų trijų metų vėl tampa mūsų klientu. Integracinių skaitosi taškų nėra. Nėra nei paaugliams kur susirinkti. Paaugliai iš viso pagal dabartinę statistiką nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų – didžiausias nusikalstamumas. Būtent šito amžiaus grupėj, bet būtent šito amžiaus grupėj, dienos centrų nėra kas dirba, jiems specialiai susirinkti kažkokių traukos centrų nėra. Jie neturi kur būti išskyrus gatvę. Ir viskas.*

4. Aš manau tie srautai einantys iš vaikų globos namų, nes tie žmonės neparuošti gyvenimui ir su nerealiai mažom pajamom užplūsta ir reikia visiems kažkaip tai padėti susiorientuoti... Bet bent kažkiek, kad darytų tą tokį organinį buferį, kur laukia bent 15-20 jaunimo butų, kur galėtų apgyvendinti. O jei reikia tam, tam ar dviem gauti lėšų, savivaldybė irgi nesiima atsakomybės. Čia tokie vat tokie - lyg tai yra noras reaguoti į procesus, kurie vyksta, bet paramos ir sistemos lyg tai neturim. Tai mes spaudžiam, bet jie pasiduoda ir remia vaikų iki 18 metų.

5. Dažnai nėra ryšio su policija, kad būtų galima vykdyti prevenciją. Iš teisėsaugos pusės nėra jokio suinteresuotumo. Jeigu organizuojame stovyklą jaunimui ir norime, kad ji turėtų prevencinį pobūdį jaunimui, policija dažniausiai nukreipia patį didžiausią miesto chuliganą, kuriam jau nebe prevencijos reikia, o vykdytų nusikaltimų tyrimo, todėl dažnai suvokimas ir bendradarbiavimas šiais klausimais yra neįmanomas.

6. Suderinti terminus tarp įvairių ministerijų ir paslaugas teikiančių organizacijų ir universitetų, nes yra didžiulė problema nesusikalbėjime, nes į naudojamus prevencinius terminus kiekvienas sudeda skirtingą turinį.

7. Tai noriu pasakyti, kad sudėtingas tas mūsų visuomenės požiūris į tas moteris, žiaurus į tas moteris, daug žmonių jas laiko šiukšlėm, - jos to nusipelnė, jiems to ir reikia. Tai požiūris, manau yra pati didžiausia kliūtis ir tas požiūris per konkrečių tarnybų darbus ir pasireiškia…

8. Aš galvoju, kad aš matau vaikus arba paauglius, kurie nusikalsta ir galvoju, kodėl jie taip daro. Todėl, galvoju, reiktų keisti tą situaciją, kodėl jie taip daro. Tai vienas čia labai puolamas tas naujai siūlomas šeimos įstatymas, kurį turi greitai svarstyti. Šiandien girdėjau kaip per radiją jį kritikavo, todėl, kad tas šeimos požiūris iš tikro yra labai krikščioniškas. Gal einama labai iš toli, bet pirma ką galvoju, tai jeigu valstybė stiprins šeimos instituciją kaip tokią, tai bus vienas iš žingsnių nusikalstamumo prevencijai, nes vaikui reikia saugios aplinkos. Ir ką pirmiausiai ką jis turėtų arba galėtų gauti šeimoje, tai... Nežinau kokia ji turėtų būti, bet šeimos politika, kuri skatintų ir palaikytų šeimą. Tokie dideli tokie platūs dalykai.

9. Pirmieji, natūralūs ir efektyviausi nusikaltimų prevencijos vykdytojai turėtų būti šeima ir mokykla. Todėl teisės pažeidimų prevencijai realiai pasitarnautų visos Valstybės priemonės, nukreiptos į šeimos ir mokyklos stiprinimą (vaikus auginančių šeimų maksimalus atleidimas nuo mokesčių, pašalpos ir lengvatos; mokyklos - su rimtu patriotiniu ugdymu - valstybinis rėmimas, solidus parengimas ir padorūs atlyginimai mokytojams, kad būtų atkurtas jų autoritetas kaip buvo "prie Smetonos").

10. Šeima turi būti stiprinama kaip institucija ir šeimose privalo būti diegiamos moralinės nuostatos. Šeimai vaikus ruošti nuo pat mažens.

11. Didesnį dėmesį reikėtų skirti šeimos stiprinimo politikai: stipri šeima - efektyviausia prevencija.

12. Mokykla, ta švietimo reforma, kuri tiek metų reformuojama, kuri tiek metų nesibaigia. Tas vaikas jautųsi reikalingas ir norimas mokykloje, jeigu taip būtų, tai gal tada jis mažiau būtų gatvėje, o jeigu vaikas mažiau gatvėje, tai jis mažiau nusikals.

13. Bent mokyklas žiūrint, kad irgi dažnai yra sugalvota kaip tas turi, pavyzdžiui švietimas vykt. Bet ta prevencija taip formaliai įvyksta, kad nu visi pakikena draugiškai susėdę, bet įtakos tas nelabai kažkokios ir padaro. Tai irgi tuos būdus kažkaip galvoti, kad na jeigu pagalvota, tai pagalvoti kaip kompetentingai tuos prevencinius renginius, kad vien paskaitėlės ne gana ten pusvalandžio, kad na kažkaip tą turi gyvai būti su kažkokiu kontaktu, na, kad paaugliai išgirstų, turi apgalvotai būti daroma, o ne tai, kad atėjo kažkoks inspektorius, kažką papasakojo, neaišku kodėl, neaišku kokiam kontekste. Tai pastebėjom patys, kai į mokyklas einam, tai vienur kitur taip rimčiau pasižiūrima, bet daug kur yra gan silpnai. Na teoriniam lygmeny gana tvarkoj, bet tam praktiniam dar daug trūksta. Pamąstymo kaip nuleisti, na pritaikyti tiems, kuriems tai yra skirta, ar tai būtų tėvai, ar tai būtų paaugliai.

14. Yra labai daug įvairios pasiūlos laisvalaikiui arba pomėgiams vaikų, bet tai, kas yra tikrai prasminga ir įdomu, dabar dažnai tuo gali naudotis tik pinigų turinčių tėvų vaikai. Internetinės kavinės yra pigios, tai gali tenai sėdėti naktim ir ... Ir skurstančių šeimų vaikai, daugelis pomėgių, užsiėmimų ar būrelių. Tai kainuoja, ta va – kažką su šituo daryti.

15. Pastebėjome, kad į teisės pažeidimus linkę vaikai, jaunimas dažniausiai yra soc. apleisti, arba neturintys galimybės dėl finansinių sunkumų turiningai leisti laisvalaikį. Lietuvoje trūksta inciatyvų iš vyriausybės pusės tokio jaunimo laisvalaikio užimtumui, jaunimo centrų steigimui, pagalbai jaunimo iniciatyvoms skatinti ir remti.

16. Visais įmanomais būdais stiprinti laisvalaikio užimtumo bazę , skatinti įvairių sričių specialistų suinteresuotumą dirbti su vaikais, jaunimu, grįžusiais iš įkalinimo įstaigų paaugliais ir jaunimu.

17. Reiketų sveiku, praktišku protu besiremiančios įstatymų leidybos, kuri apribotų tiesioginę "anti-prevencinę" veiklą viešojoje erdvėje (žiniasklaida ir pseudo-kultūrinė raiška, kurioje kaip patrauklus ir herojiškas pateikiamas nusikaltėlių gyvenimo būdas, įkyriai peršamos agresyvios, vartotojiškos jaunimo subkultūros, o smurto, žiaurumo ir perversiškų seksualinių užuominų perpildyta netgi animacija).

18. Mes manome, kad šiuo metu prevencinė veikla, kuri yra vykdoma Lietuvoje turėtų skatinti asmenis esančius socialinėje rizikoje pozityviai veiklai, o ne nusikalsti arba priklausomybę sukeliančia medžiagas. Taip pat manome, kad labiausiai tobulintina sritis tai žiniasklaidos priemonės, skleidžiančios informaciją apie nusikaltimus.

19. Tarkim per dieną per televiziją tu pamatai 20 mirčių, pradedant kriminaline kronika, kai išveža vieną po kito, baigiant tarkim filmu – koks terminatorius ar kas pakloja 30 žmonių. Ir visi tie dalykai, aišku, kad jie įtakoja ir įtakoja tuos vaikus, ir visuomenė turėtų įtakoti skelbdama kitas vertybes ir bandydama jomis remtis ir gyvent. Ta prasme – tiek žiniasklaida, tiek valstybė turėtų būti interesuota skelbti tą pilną gyvenimą, o ne vien tiktai...

20. Per daug negatyviais pavyzdžiais vykdoma prevencija (vis gąsdinama keliu karuose per visas žiniasklaidos priemones ir t. t.) Daugiau pozityvių pavyzdžių!

21. Pas mus reaguojama, kai namas dega, kai yra problema, kurią visi mato. Kai žmonės sako – „mes nenorim gyvent šalia to žmogaus“, ir tada reaguojama. Bet dažnai trūksta to išankstinio pagavimo, tų pačių atvejų ir suteikt pagalbą dar iki to laiko, kol tas namas užsidega, kol tas namas sprogsta. Mes dirbam su vaikais tik tada, kai jau mato, kad jie yra rizikos, bet mes nedirbom su jų tėvais, kai žinojom, kad ta šeima tokia bus, kad vaikai, kurie gims toj šeimoj, jie turės problemų, dažnai pastebim jau labai pavėluotai.

22. Keisti visuomenės požiūrio skalę nuo materialinės pasaulėžiūros stereotipų link moralinių - dorovinių vertybių puoselėjimo ir perdavimo jaunajai kartai.

23. Dar kitas dalykas – skiepyti visuomenei tas pačias vertybes, tas pačias krikščioniškas vertybes. Ne vien tik vartotojišką kultūrą, kad kitas yra prekė, daiktas ir t.t. Bet lygiai taip pat, mes per televiziją... Bet taip yra, ką mums perduoda? Mums pateikia vartotojišką kultūrą ta prasme. Tai, kad meilė - dalykas, kurį perka... Aš manau čia vienas pirmųjų dalykų – kol mes nepakeičiame savo mąstymo... Paskui, tarkim, visi tie recidyvai ir t.t., juk visa tai yra, mes visi savotiškai tą turim. Tik pas vieną tai yra suvaldyta, pas kitą... Bet visa tai yra tai, kuo visuomenė alsuoja, kuo žavisi... Tas kultas, pavyzdžiui jėgos kultas, pinigai, dar kažkas... Kuomet visos kitos vertybės yra nustelbtos ir viskas taip klostosi.

24. Tada yra, na bet čia visų NVO, nes nėra aiškaus finansavimo. Įtampos tai kažkiek sukelia, nes nežinai, ar prasitęs, nežinai ar žmogų ilgai pajėgsim išlaikyti. Ta pastovi paieška, netgi jauti, kad eini paskui pinigus, kad jų prisitraukti, negu, kad žiūri, ko iš tikrųjų reiktų. Tai ant išgyvenimo ribos. Tas įsitempimas, jis darbo kokybei nepadeda, nepadeda planuotis į priekį labai. Bijai įdarbinti pilnu etatu, nes nežinai, kiek galėsi tą žmogų išlaikyti. Tai terminuotą sutartį darai, tai pusę etato, tai visokių pradedi ieškoti variantų. Vietoj to, kad kokybę kelti, galvoji, kaip čia suorganizuoti išgyvenimą.

25. Išorinė problema – požiūris į benamius visuomenėje, pavyzdžiui rasti finansavimą vaikams lengva, nes vaikai tai tokia problema, į kurią visi jautriai reaguoja, kad

vaikams reikia padėti, vaikai ta grupė, kuri ištiktųjų yra nuskriausta. Bet kalbant apie benamius, visuomenė reaguoja, kad patys kalti. Jeigu taip atsidūrei, eik dirbti ir viskas bus tvarkoj ir nereikės tau nakvynės namų, kodėl mes turim tau padėti.

26. Taip natūraliai norėtųsi pradėt nuo pinigų, bet gal nepradėsiu, nes visi tą patį sakytų. Gal vis tiek reikėtų kelti į pirmą planą tuos dvasios dalykus.

27. Išorėj pati svarbiausia problema yra ta, kad nėra jokių instrumentų, nėra jokių įstatymų, nėra įgaliojimų tarkim dirbti su šeima ir tas įvairiose programose, nacionalinėse, ar ne, yra, kompleksinis darbas su šeima, o iš tiesų jis yra neįmanomas, dėl to, kad nėra instrumentų – niekas negali išskyrus vaiko teisių apsaugą ar policija nueiti į šeimą. O nuėjus į šeimą, nu ką tu padėsi jeigu ten smurtauja. Na priėmė įstatymą smurtautoją iškeldinti, o kur tu jį iškeldinsi? Mes du kartus bandėm tai padaryti, bet viskas liko ten pat – kaip vaikė su kirviu šeimą, taip ir vaiko.

28. Ir dar galvoju, kas dažnai atsitinka ir prasilenkia – priemonės yra sukurtos labai neblogos. Priemonės arba įstatymai, jie tikrai nėra blogi, bet nėra apgalvota kaip tas turėtų funkcionuoti, ta prasme, kas už tai bus atsakingas, iš kur pinigai ateina, kad tai įvyktų ir kas čia ką daro, tai ir lieka tokiam teoriniam lygmeny, kuris yra geras, bet...

29. Gal vis tiek reikėtų kelti į pirmą planą tuos dvasios dalykus. Ko gero kaip ir visų organizacijų, kurios dirba sau keldamos aukštus idealus, pats svarbiausias dalykas yra surasti bendradarbių, etatinių darbuotojų, savanorių. Surasti vadovų, surasti talkininkų, kurie kilniai suvoktų ir įgyvendintų tą organizacijos dvasią. Kurie patys iš tikrųjų vadovautųsi organizacijos vertybėmis. Ko gero šitą pasiekus, visi kiti dalykai taps lengviau sprendžiami. Jeigu mes iš tikrųjų kaip krikščioniška organizacija taip pilniau įgyvendintume savo tapatybę, tai tas tikrai spindėtų aplinkoje. Sulauktų tiek Dievo pagalbos, tiek žmonių paramos, tiek mūsų potencialių partnerių įvertinimo. Čia didžiausias manau kiekvienos idealistinės organizacijos rūpestis. Šitą pasiekus visos kitos problemos taptų antraeilės.

30. Apie mane kalbant, tai man ištiesų iššūkis, kaip, kad čia sistema būtų ir iš kitos pusės, kad žmonės būtų ištikimi idėjai, neštų patys idėją. Nes jei pasakysi, kaip dirbti,

tai labai sunku tikėtis, kad jie patys neš tą idėją, - pasigavo ir nusinešė... Tokio įgalinimo ir įsakymo klausimai. Tai jei matom, kad yra geras žmogus, geras ekspertas, bet tie ideologiniai dalykai jam neprasimuša, tai na, yra diskusijos.

31. Tai kaip aš sakiau, tas bendradarbiavimas – stipri skylė – jis stichiškas, nereglamentuotas, nesuprastas. Nėra kažkokių mechanizmų tarp įvairių institucijų nei funkcijų iki galo aiškių, nei kaip kas už ką atsako, nei kaip turi dalintis, tiek informacija, tiek rezultatais tiek panašiai.

32. Tada bent jau pastaruoju metu, kad NVO,- Lietuvoj kažkaip keistai visi kalba, bet realiai tarsi nesupranti savo vietos būdamas nevyriausybininku. Toks jausmas, kad jų niekam nereikia valstybėje. Bendradarbiaujant su valstybės institucijomis, kaip bebūtų keista ir kaip bebūtų gaila, yra toks, kad yra perklausimas visą laiką, kiek jūs čia efektyvūs arba kiek jūs čia padarot darbo. Na tai ten tokie keli keisti – pavyzdžiui vyksta socialinių darbuotojų diena – konferencija didžiulė, pranešimai, ir nė vieno nevyriausybininko nėra pakviesta, vien valstybinės. Tai kas čia toj socialinėj srity nėra nevyriausybininkų, kai tuo tarpu matai, kad iš tikrųjų jų daug yra ir kiek žmonių dirba tą tiesioginį darbą. Tai didžioji dauguma nevyriausybininkų dirba. Ir va tokio susikalbėjimo, tarsi iš tikrųjų jauti, kad tampi konkurentu, o ne sąjungininku. Ir tai yra labai aiški atmosfera, kad tarsi tais klientais tarsi dalijiesi, konkuruoji dėl jų, vietoj to, kad bendradarbiautum ir tiesiai kalbėtum, aiškiai problemas spręstum.

33. Su mokyklom dažnai atsitinka – va pas mus tokių vaikų nėra ir matai, kad jų tikrai yra. Bet iš senų laikų yra, kad jeigu aš pasakysiu, kad pas mane yra tokių vaikų, tai aš nemoku dirbti. Čia gal iš sovietinių laikų atėję yra, kad žmonės bijo klysti, kad bijo parodyti ir tas labai apsunkina darbą – reikia eiti ir įtikinėti, kad neslėpkim, bendradarbiaukim, tą informaciją.

34. Kaip čia pasakius, su VTAT tai aišku bendradarbiaujam, nes tai yra neišvengiama ir reikalinga. Tai pradedant nuo to, kad galim pažinti kažkokias tai naujas šeimas arba vaikus. Paskui jeigu norim daryti tokią gilesnę intervenciją į šeimą, ir jeigu mums atrodo, kad vaikui nebesaugu gyventi toje šeimoje, ir reikia kažkokių teisinių veiksmų,

tai mes šito negalim be VTAT, ir tai turi atlikti VTAT, mes galim tik aprašyti, nupasakoti situaciją, kad norėdami apginti vaiką, tada jau turim pasitikėti VTAT ir laukti jų veiksmų ir sprendimų.

35. Atrodo, kad mūsų organizacija yra viena iš tų, kurios, kurios šiuo metu bene aktyviausiai bendradarbiauja tiek su vyriausybinėm struktūrom, su ministerijomis šitoje teisės pažeidimų prevencijos srityje.

36. Ko gero visada jo (bendradarbiavimo ;aut. past.) galėtų būti daugiau, bet dabar matau, jis tikrai auga ir abipusis supratimas auga. Tiek galbūt įvertinimas to indėlio ir rezultatų, kuriuos valstybė bendradarbiaudama su Caritas struktūromis gali pasiekt. Tiek ir materialinė išraiška. Iš tikrųjų kas metai mūsų projektai vis noriau, gausiau paremiami.

37. *Čia turbūt paskutinių 7 ar 10 metų tokia kylanti tendencija sakyčiau ir tokios valstybės paramos ir tarpusavio supratimo, vis mažiau bereikia įrodinėti kas yra Caritas. Ką čia veikia Katalikų Bažnyčia tokiose sakykime kontraversiškose srityse, kaip pagalba prostitucijos aukoms arba kažkokie projektai kaliniams. Ir to aiškinti nebereikia – kažkaip vieni kitus pažįstam suprantam, kas čia yra daroma.*

38. Na, ko gero, jame yra tokio sudėtingumo, kadangi, nors aš to nenorėčiau ir niekada neskatinu – jis tokio konkurencinio pobūdžio. Mes pretenduojame į tas pačias valstybės lėšas, dirbame dažnai tose pačiose nišose. Visą laiką sakau, kad problemų, vargo yra tikrai daugiau negu mūsų, negu mūsų išteklių. Tikrai darbo visiems užteks.

39. Daugiau bendradarbiavimo atsiranda ten, kur pati problematika verčia ieškoti kontaktų, vieni kitus paremt, pavyzdžiui ta antitrafickingo, prekybos moterims aukoms pagalbos srityje kažkaip taip natūraliai mūsų projekto ir kitų NVO, veikiančių regionuose tose srityse nusistovėjo tokie draugiški santykiai...

40. Kalinių projektas bendradarbiauja su priklausomybių reabilitacijos centrais, taip pat – su Kalinių globos draugija...

41. Ir ten, kur pavyksta, kaip mano minėtuose projektuose surast tokią bendrą kalbą, ten ištikrųjų daug sklandžiau konkrečių nukentėjusiųjų arba rizikoje esančių asmenų bėdos sprendžiamos. Ko negali viena organizacija padaryti, pavyzdžiui, surasti butą nukentėjusiai moteriai arba darbo buvusiam kaliniui - labai naudinga, kai galima kreiptis į kokį nors reabilitacijos centrą, - turim tokią vieną irgi NVO su sodyba kaime. Arba konkrečioj vietovėj, kur mes neturime savo filialo, savo darbuotojų, nukreipiam į kitą ten veikiančią organizaciją, ir darbas vyksta daug sklandžiau.

Krikščioniškų vertybių vaidmuo teisės pažeidimų prevencinėje veikloje

1. Konkrečiai, kai ateina žmogus, jis man yra vertingas, nes jis yra Dievo kūrinys, nes jis kaip Dievo kūrinys yra visiškai toks pat kaip ir aš, ir aš visiškai nežiūriu į jį iš aukščiau.

2. Tai kai tu žvelgi į tą, kuris ateina kaip į asmenį, - nematai jame vien tik „pijoko“, vien tik to, kuris grįš vėl į įkalinimo įstaigą, ir su kuriuo galbūt neverta, bet iš tikrųjų žvelgt į jį kaip į asmenį, kuris turi savyje tą Dievo paveikslą ir panašumą, galbūt labai silpnai matomą, bet jis tą turi. Tai ta asmens krikščioniška samprata šitam darbe – vienas iš tų dalykų, kuris turbūt duoda jėgų, duoda drąsos.

3. Mes apie tai šnekam daug laiko ir aš manau, kad mes visi suvokiam dirbantys čia, socialinėj srity, kad žmogus yra vertybė, žmogus yra vertybė. Ne pinigai, ne valdžia, ne pelno siekimas, o žmogus ir koks jisai bebūtų, jis yra vertybė ir mes stengiamės tam žmogui padėti iš savo įsitikinimo, kas mums yra svarbu.

4. Pirma vertybė – asmuo. Kai kuriam priemones – visada, asmens, orumo, kilnumo, užtikrinimas. Taip kaip mes tikime – Dievas yra meilė ir gėris, kad jis myli kiekvieną žmogišką būtybę, dėl to kiekvienas žmogus yra begalinė vertybė, kurią turėtumėm branginti.

5. Visų pirma, tai ne paslauga, ne struktūra eina, bet santykis su žmogum, tai yra, kad darbuotojas turi priimti, pažinti žmogų, suprasti jį ir tada jam yra taikomos visos

tos paslaugos, priemonės, kaip pagalba, kuri yra labai svarbi, bet pirmiausia santykis su žmogum, nes žmogus keičiasi tiek kiek jis yra priimtas. Ir jeigu jis yra kažkaip priimamas, tiesiog kaip žmogus, pats savaime vertingas, kad yra žmogus, tas yra labai stiprus aspektas visų pirma..

6. Tas žvilgsnis į klientą kaip į asmenį arba, kad yra kažkas daugiau už jo tas daromas klaidas, nesąmones, kurias jis pasirenka. Tai įgalina nenuleisti rankų. Arba kai darbuotojas turi viltį, yra šansų, kad ir klientas atsistos ant kojų, o ta viltis yra ne į tai, kad tas žmogus yra neklystantis ir klaidų nebedarys, bet į tai, kad Dievas kažką pasėjo daugiau žmoguje ir tuo galima viltis, kad tas žmogiškumas gražiąja prasme, jis suvešės.

7. Kartais žmogus pabūna mūsų projektuose, patiria tą globą, ir jei grįžta į kalėjimą, bet žino, kad jis vėl galės čia ateiti, kad bus priimtas.

8. Bet jeigu nekrikščioniškas tikėjimas ir nekrikščioniškas gailestingumas, šiuo atveju, tai mes daugybę kartų būtume galėję ir privalėję nutraukti tą sutartį ir su juo daugiau nebedirbti.

9. Kartais žmogus pabūna mūsų projektuose, patiria tą globą ir jei grįžta į kalėjimą, bet žino, kad jis vėl galės čia ateit, kad bus priimtas. Ir tai irgi yra, yra tam tikra recidyvo prevencija – žinojimas, galimybė, viltis, kad kažkam jis yra svarbus. Kad yra ta vieta ir žmonės, į kuriuos jis galės kreiptis.

10. Kad galima su tavim keliauti ne dėl to, kad mūsų nevaržo kol kas iš savivaldybės atėję, kad paslaugą turi atlikti per mėnesį – integruoti žmogų ir pan. Tai mes galim sau leisti ir tuo džiaugiamės.

11. Vien tai, kad katalikiškos organizacijos yra NVO sektoriaus lauke, bent jau kol kas nėra priklausomos nuo konkretaus užsakymo iš valstybės, kiek čia dabar turi būti žmonių pagydyta ir pan. Tai tas leidžia įsileisti į tą tokį ilgalaikį procesą su žmogum, kur neadministruojama pagalba, bet iš tikrųjų reiškiama pagalba. Ir tada pagal tas vertybes gali

žiūrėti ir pamatyti. Jeigu veiki su širdim, kad ta duona arba rūbas, to neužtenka, ir, kad iš esmės pasikeistų, darbuotojas turi keliauti, užaugti su žmogum.

12. „Vilties angele“ užaugama su žmogum. Dėl to jie nepriiminėja jaunuolių po tam tikro amžiaus, nuo 14 m. Bet tie, kurie yra užaugę, nes tai yra didžiausia vertė. Nes jei priims kuo daugiau naujų, negalės padėti iki galo tiems, su kuriais pradėjo. Ta ištikimos pagalbos prasme.

13. Taip pat amatų centre – jei vieni metai nepavyko, antri metai nepavyko, tai dar trečius priima. Ir vėl iš naujo eis, gal kiek koreguota ta programa, bet vis tiek eis, su žmogumi užaugs, nes iš tiesų atpažįsta, kad svarbiausia, kad tas žmogus ne tas žinias įgytų, ne tą profesinį įgūdį, bet kaip asmenybė stabilizuotųsi ir atrastų savo bendruomenę, savo atspirtį.

14. Aš manau, kad ką jie gali patirti, vienas dalykas – iš mūsų einantį dialogą. Tai ne tai, kad aš esu aukštesnis už tave ir pasakau kaip tau būti, bet aš tave kviečiu kartu ieškoti kaip čia elgtis.

15. Tiek ta šiluma tokia fizinė, tiek ta šiluma dvasinė. Ypatingai jeigu su tuo žmogum yra ryšys, ir jis pamato, kad yra kažkam reikalingas. Tas pajutimas leidžia žmogui patikėti savo jėgomis ir stotis ant kojų, kažką bandyt daryti.

16. Va tarkim, kai žmogus prieina su meile ir tai žmogus pamato, kad prie manęs va tokio va, na kuris niekam nereikalingas ir man parodėt dėmesį, esat su manim. Ir tada tas tarkim, tas labai pasijaučia ir jie yra tada labai dėkingi. Na toks ryšys, jis tarkim yra ir pas mus darbuotojai į kaimą, kad jam padėtų ir jis sumoka. Bet yra tas ryšys, kai jie ne tik dirba, bet jie ir pasišneka ir išsiugdo toks ryšys. Ir galų gale tam žmogui irgi yra geriau, nes jis turi ką veikti. Jis neina negeria, nors jis turėjęs priklausomybę. Tai čia va toks darbas su žmogumi vyksta.

17. Yra labai didelė jų pačių savęs tokio kaltinimo, vertinimo tokios sistemos veikiančios, ir jie patys dar nepradėjus kalbėtis su jais, jie užverčia tokiu turiniu, - ai ką aš

čia, vis tiek nieko nemoku, negaliu, vis tiek, vasarą pagyvensiu, žiemą vėl sėsiu. Tai nepaisant visų šitų dalykų, besikreipiant į jo asmenį, ieškant, kas yra iš tiesų jis, o ne jo visos kaukės ir jo išmokti elgesiai, įvyksta visokių praregėjimų žmonėse. Aš jau tą ištikimybę paminėjau. Tai dialogas, asmuo, ištikimybė, ilgalaikė ilgalaikė.

18. Bet jie ateidami čia žino, kad durų uždaryti bet kokiu atveju mes iš tiesų negalim, nors kartais ir norėtųsi pasakyt, kad su tokiais žmonėmis nedirbam, ar tokių atvejų neaptarnaujam. Bet vien jau tas krikščioniškas atsiliepti į poreikį neleidžia užverti durų. Ir aš manau, kad iš tiesų asmenims tas iš tiesų duoda, jie jaučia tą santykį ir jie patys yra tam santykiui provokuojami ir jie leidžiasi į tą gilesnį santykį, kuriame esi kviečiamas nusiimti savo kaukes.

19. Plius visos patirtys tokiam bendruomeniškumui. Nes daugiau visos tos veiklos daugiau ar mažiau ir kuria bendruomeniškumą ir pasitikėti tik eksperto ir kliento santykiu, matomai yra neteisinga. Yra reikalinga, kad žmogus būtų bent vienas ištikimas tam žmogui ateinčiam, kuris atidžiau į jį žiūri ir su juo bendrauja, bet taip pat jam yra svarbu atsverti bendruomenę, kurioje galėtų pats pasirinkti už ko kabintis. Ta bendruomenės patirtis, kokia ji bebūtų, ar labiau, ar mažiau bendruomenė sukurta, tiek vaikų, tiek mamų, tiek grįžusių iš įkalinimo įstaigų, tiek benamių, kurie ateina nakvoti nakvynės namuose ar amatų centre. Tos bendruomenės tampa tokia erdve ar vieta, kurioje užsikabina žmonės.

20. Tos sąlygos geresnės yra nakvynės namuose savivaldybei priklausančiuose, bet jie ateina čia, sako, nes man čia yra gerai: pripratau prie žmonių, kurie čia dirba, jaučiu, kad man jie yra kaip šeima. Čia tokie gražūs atvejai.

21. Tai bendruomeninė patirtis ir plius – dvasinė patirtis, į kurią mes vis tiek tokių kelių daugiau ar mažiau veriame. Vis tiek ir seserys ir broliai noriai užeina. Yra šventės ir mišios tam tikros kartu švenčiamos. Tai kai kuriems asmenims iš tiesų rimta atspirtis.

22. Kai kur atpažįstam, kad kai kurie žmonės net neišlips, niekad turbūt neišlips, bet visą laiką reikalingi bus bendruomenės. Tai tada ir svarstome kaip čia padaryti, kad nakvynės namuose gyvenantys asmenys, kurie jau patys nebegali būti savarankiškai

gyvenantys, kaip čia išsukti tą tokį – bendruomeniškus jausmus ir tam tikrų finansų reikia, kur jie galėtų vienas kitu besiremdami gyventi, nes kaip privatūs nebegalės – nebėra ir tų vidinių resursų ir net daugeliu atveju amžius ir neįgalumas lemia.

23. Tai, kaip minėjau, taip tiesiogiai turim vieną kartą per savaitę, sekmadienį Šv. Mišias, kada kviečiam vaikus paauglius, jų šeimas, kartais gimines, savanorius. Mes patys darbuotojai esam, po to yra vieną kartą į savaitę vaikams ir paaugliams katechezės užsiėmimai. Yra grupė vaikų, kurie krikštui ir pirmajai komunijai yra ruošiami. Tai čia tokie tiesioginiai. Paskui stengiamės dienos centro patalpose turėti tokių krikščioniškų ženklų, tai, pvz., kryžius arba advento kalendorius. Per gavėnią kažkas, kas primena kryžiaus kelią. Visada skirtingose amžiaus grupėse švenčiam kūčių vakarienę, ne patį kūčių vakarą, nes tai yra šeimos šventė. Bet kažkada prieš... Tai irgi yra akcentuojami krikščioniški akcentai. Dažnai irgi organizuojam vaikam ir paaugliam Kryžiaus kelią per gavėnią, ne tokį tradicinį dažniau, o kas yra pritaikyta vaikų amžiui. Arba su tėvais, su mamom kelis kartus esu išvažiavusi į advento arba gavėnios rekolekcijas. Va tokie... Iš tų ženklų, kaip minėjau, yra čia dienos centre stengiamės turėti, arba išvykų metu ar užsiėmimų metu kažką darom, kokias nors ikonėles ar dar kažką, ką vaikai ir tėvai gali parsinešti, jeigu nori, ir namuose turėti tą ženklą. Ta vat tiek...

24. Matom, kad tos metodikos yra kur kas daugiau ir labai aiškiai orientuojama į tikėjimą. Yra specialūs užsiėmimai, yra įvairios maldos, prieš ir po valgio, mišios mišių šventimas kartu su šeima. Tai tos priemonės irgi yra stipriai integruotos, bet irgi tas daugeliu atvejų atsiremia į žmones, kurie tą daro.

25. Mes turime keletą programų – nuo ko pradedam, nuo savęs atpažinimo, tai jausmu atpažinimas ir identifikavimas, vaikui svarbiausia žinoti kaip jis jaučias, pirmiausia. Tada prie savęs pažinimo programos penkis emocinio pagrindimo pagal Galmaną, naudojamos tokios priemones kaip sociodrama, dalės terapija, įvairių istorijų aptarimas, konkrečių atvejų, tai kas vyksta tarp vaikų aptarimas. Tuo pačiu ugdomi socialiniai įgūdžiai, atjautos, suprasti kaip jaučias kitas, kai, pavyzdžiui., tu ant jo važiuoji. Ir tada įsijungia

vertybių[131] *programa, vertikalioji dimensija. Tada pereinam prie vertikalios programos, nes iš karto kalbėti vaikams apie tikėjimą... Tai trunka du trys metai*

26. Mūsų reikalas – tai vis patikrinti, kuo mes dirbame, kokiais principais remiamės. Ar pradedame ką nors kopijuoti, modeliuoti iš kitų organizacijų, ar iš pasaulio ateinančių vadovėlių. Tai, pavyzdžiui, amatų centre man sunku atsirinkti, kur daugiau yra bendražmogiškos vertybės, kas keičia tą metodą. Ir kartais mes turim rimtą diskusiją, nes matom, kad į humanizmą atsiremia darbuotojai.

27. Dažnai, kai pasakoju apie mūsų veiklą, žurnalistai klausia, kuo jūs skiriatės nuo socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, socialinės rūpybos skyrių ir kitų NVO. Ir atsakau, kad išorės požiūriu, taip paviršutiniškai žvelgiant daug kur mes darom tą patį, bet skiriasi mūsų motyvacija. Kodėl mes tai darome? Kas žmones skatina? Didžiąja dalimi tuos mūsų porą tūkstančių savanorių, kurių stengiamės pakviesti daugiau ir jaunesnių. Kas juos skatina tai daryti? Neabejotinai mūsų nešanti ta tokia jėga. Ta jėga – tų žmonių katalikiškasis tikėjimas.

28. *Tai man asmeniškai, bent jau man asmeniškai, labai svarbu kokiu pagrindu aš tai darau, kad mano įsitikinimai tokie ir tokie. Nes kvalifikacija čia dirbančių asmenų yra labai aukšta ir jie galėtų kuo puikiausiai kažkur į verslą dirbti ir užsidirbti daug daug daugiau pinigų negu mes gaunam. Tai tas toks karitatyvinis momentas vaizduoja mūsų vertę.*

29. Motyvacija yra labai svarbu, nes ateina žmonės, kurie ne vien darbo ieško, darbo kaip tokio, - na va aš socialinį darbą baigiau, tai noriu dirbti socialinį darbą, bet dažnai tai žmonės, kurie dažnai visai kitaip suprasmina jį – aš dirbu darbą dėl to, kad žmonėms būtų gerai.

30. Dirbama tik su pašaukimu. Neužtenka vien išsilavinimo, kvalifikacijos, kompetencijos, reikia ir pašaukimo.

[131] Atsižvelgiant į šio interviu kontekstą čia turimos galvoje krikščioniškos vertybės.

31. Jai čia yra labai aiškiai ne darbas, o misija, gyvenimas. Yra vieta, kur jinai save dovanoja kiekvienam žmogui, pradedant vaiku arba klientu, baigiant darbuotoju ir tada tai jaučiant arba tai matant kyla noras mėgdžioti ir taip pat save dovanoti ir taip pat kartais tai darosi sunku.

32. Arba yra tokių situacijų, tokių atvejų labai kompleksiškų, labai sudėtingų, kada aš galiu tiktai melstis, nes nebežinau kaip kitaip padėti žmogui. Stengiuosi arba stengiamės kaip komanda dienos centro daryti tai ką galim, bet kartais belieka tik man kaip krikščionei tiktai melstis už tą situaciją ar už tą žmogų. Būna sunku. Gal tai man kaip darbuotojai, man tai pradeda išvengti socialiniame darbe dažnai minimo to perdegimo sindromo. Aš turiu Asmenį, kuriam galiu atiduoti rūpesčius, tas šeimas, tuos vaikus ir pavesti Jam, pati atsipalaiduodama ir suprasti, kad ne aš čia gelbėtoja esu.

33. Kai darbuotojai išgirsta ypatingai stiprias istorijas, reikia žinoti kaip su jom būti ir vienu metu tiesiog buvo didelė kaita darbuotojų ir tiesiog pasidariau tokią išvadą – darbuotojai, kurie kaip asmenybės negyvena arba neturi kaip pagrindo krikščioniškų vertybių, to pačio tikėjimo, jie negali ilgai išdirbti šitame darbe, jie tiesiog po mėnesio nustoja, nebegali užmigti, prasideda perdegimo sindromas, ir jie tada išeina iš darbo. Jie net ir mėnesio negali pradirbt, nes istorijos, kurias išgirsta iš tikrųjų yra įspūdingos. Tai tie pagrindiniai dalykai, jeigu ištiktųjų turi tą pašaukimą, turi tą vertikalią dimensiją savyje, tikėjimą, krikščioniškų vertybių pagrindus, tada tu gali tai daryti.

34. Šiaip socialinė sritis, kur žmonės dažnai perdega, ir čia jie perdega lygiai taip pat. Bet aš galvoju, kad tas atgaivos šaltinis yra labai aiškiai su tikėjimu susijęs. Todėl yra rekolekcijos, kur mes patys kaip bendruomenė važiuojame ir augame kartu.

35. Ne kartą mačiau kaip seminaruose ar po įvairių rekolekcijų darbuotojai nuėję, atradę savo misiją žmonių gyvenimuose, taip iš naujo atgyja, įsiprasmina ir toliau žengia žingsnius, atrodo beviltiškiausiais atvejais.

36. Na tos beviltiškos situacijos yra kitaip matomos. Jeigu tu žinai, kad nieko nebegali padaryti, gali bent jau melstis už tą žmogų. T.y. tokia atsakomybė tarp darbuotojų

ir Dievo pasidalinama. Tai aš galvoju, kad tas irgi padeda žmonėms neperdegti arba išlikti, kažkaip vis tiek pozityviai žiūrėti.

37. Aš manau, kad tikintys žmonės, čia gal ne tik vertybių, bet daugiau iš santykio su Viešpačiu ateinančiu, kad kasdienė jų atrama vis tiek yra tokios situacijos, bando vertinti, lyginti, užduoti klausimus kaip Jėzus elgtųsi tokiose situacijose. Kai tikintis, tai ir tikinčiųjų bendruomenė padeda. Ta tokia parama išgyventi, nes socialiniam darbuotojui išgyventi yra nelengva.

38. Aš iš principo esu tam, kad tarnaučiau tiem žmonėm, ne tam, kad vadovaučiau, bet tam, kad tarnaučiau ir tas irgi labai pagal hierarchiją yra, nes vadovas – ne tam, kad valdytų, bet tam, kad užtikrintų sąlygas, kad kitiems gerai būtų dirbti. Darbuotojų santykis su savanoriais – irgi ne tam, kad savanoriai būrų vien jų pagalbininkai, bet tam, kad ir juos augintų.

39. Savanoriai čia ateina irgi dėl to, kad į juos žiūrima daugiau negu į masinį kažkokį. Bet kaip, kad su klientu rūpi asmuo, taip ir su savanoris – rūpi kaip asmuo. Gal ne visada taip yra, bet turėtų rūpėti. Ir tada savanoris atpažįsta, kad jis vertinamas kaip asmuo ir pastanga yra ne tik pastanga, bet ir noras, idėja. Tas įgalina veikti ir sakyčiau keičia, atverčia gyvenimus. Savanorių bendruomenės – didelė paspirtis vieni kitiems augti ir pan.

40. Man atrodo, kad tarp organizacijų ir darbuotojų iš pagarbos asmeniui ir iš pagarbos dialogui, na tokio komandiškumo, gana daug jo.

41. Taip, yra žmonių, kurie dirba. Ties kuo mes sutariam, kad žmogus, jeigu yra tam tikri ideologiniai dalykai, na pavyzdžiui, vaikų kažkokia katechizacija arba kažkokios bendros šventės, kurios vis tiek turi bent truputį liturgijos. Na, kad jis tame bent jau nesipriešintų, neitų prieš vertybes, kurios yra deklaruojamos. Ir iš tiesų, tokių žmonių, kuriems sunkiau, tai tada jie patys išeina, bet yra tokių, kurie prisitaiko ir visai iš tos tokios geros širdies savo ir dirba. Ir pagarbiai žiūri tam, kas čia vyksta.

42. Tuos žmones sunku įsivaizduoti tokiame organizaciniame, koordinaciniame darbe, nes tas turinys apie dvasinius dalykus, vis tiek jis yra mūsų dalis darbo. Bet tokiam tiesioginiam darbe su klientu, tai visai tinka. Apie savanorius tuo labiau. Bet čia mes iš tiesų nuoširdžiai einame ir kalbame ir svarbu, kad jis būtų organizacijoj, tai tas pokalbis reikalingas.

43. Darbuotojai, jie patys kviečiami ieškoti. Tai nėra būtina, bet jie yra kviečiami ieškoti tų vertybių ir keletą pagrindinių: žmogaus orumo, asmens vertingumo principas, subsidiarumo, solidarumo principas, kuriuos mes taip visą laiką perklausom savo veikloj ir visą laiką tikrinam, na tiesiog žinodami kokie principai yra deklaruojami.

44. Tas efektyvumas, tai žinai kokioj gamykloj būtų lengva pasakyt, kad tiek ir tiek detalių pagaminam. Soc. Darbe tai tas efektyvumas taip savotiškai yra matuojamas, jeigu mes sakom – šiandien moterys laikosi, jos seka tuo užsibrėžtu darbo, pagalbos planu, tai mes skaitome, kad tai yra efektyvu. O dėl rytojaus mes negalim garantuoti ir vėlgi tas efektyvumas, jis pagal kiekvieną asmenį, kiek mes turime moterų, turi savo skirtingas istorijas.

45. Apskritai dirbant su pažeidžiamais, ir aš dar nekalbėjau, priklausomybę turinčiais žmonėmis labai sunku įvardyti rezultatus. Nes, pavyzdžiui, nuo alkoholio priklausomybę turintis žmogus gali atrodyti, kad yra kažkoks yra teigiamas pokytis jo gyvenime. Kai paskui staiga, labai greitai, niekam nelaukiant jis vėl pasiduoda tai pačiai priklausomybei. Ir atrodo jis nieko, nieko neįvyko.

46. Tai tiesiog tas suvokimas, kad efektyvumas socialinėj veikloj yra kitaip trupučiuką matuojamas. Galim kalbėti apie kokybę paslaugų, bet apie tai kiek žmonių mes pakeisim, padarysim, manau yra naivu klausti ir tikėtis, kad tenais iš 20-imties, 10 įsidarbins arba eis į mokyklą. Nes čia kaip dilema, nes iš esmės kiekvienas iš mūsų nėra užtikrintas dėl savo ateities. Aš negaliu tikėtis, kad mano šeimai ar man kas nors neatsitiks, tai kaip aš galiu tikėtis, kad pažeistam žmogui, su kuriuo mes dirbam, kad jis atsistos ant kojų, įsidarbins, bet po pusės metų nenugrius kažkur tai, vėl neužsikabins už kokios priklausomybės už blogos

kompanijos, ar nemes darbo ar dar kažkas. Nė vienas iš mūsų nesam juk apdrausti nuo tokių dalykų, tai vėlgi kaip tą efektyvumą matuoti.

47. Čia tai labai sunkus klausimas, vis bandom suprasti kaip čia tą efektyvumą pamatuoti. Tai nėra lengva pamatuoti ir jis daugiau toks kokybinis yra – ne skaičiais, o kokybinis. Mes buvom sau pasidarę tokių kokybinių kriterijų klausimyną, pagal kurį žiūrim. Karts nuo karto, bent kartą per metus susirenka žmonės ir įsivertina. Na įvairių aspektų: kiek pavyksta įsijungti į pozityvias grupes, kiek su šeima pasistūmėta. Tokių įvairių.

48. Na jis pakankamas, kad matytum, kad reikia tą veiklą tęsti, kad ji atrodytų prasminga. Tai tiek yra. Trečdalis tikrai pozityviai nukeliauja. Dėl pusės jau reiktų žiūrėti.

*49. Tai su paaugliais ir jaunimu**,** nepaisant koks ten sunkus jaunimas ateitų pas mus ir vartojantis ir visoks. Aš sakyčiau efektyvumas yra pakankamai aukštas. Amatų centre galima tikrai kalbėti apie pusę pavykusių gyvenimų. Na apie gyvenimus gal ne, bet apie tuos kelis metus ateities, kuriuos galima matuoti. Ir matomai tas daugeliu atveju susijęs su amžiaus tarpsniu – kad vis tiek paauglystę išgyventi, pragyventi ir daug kas taisosi automatiškai.*

50. Efektyvumas 85 proc, 15 atkrenta. Bet smagu tai, kad 85 proc. iš to, kas galėjo įvykti, neįvyko.

51. Bet yra ir labai pozityvių atvejų. Keletas, ypač su paaugliais, kurie prieš 7-8 m. uostydavo klijus ir visiškai neidavo į mokyklą. Subėgdavo iš visur. Tai matosi kaip žmonės yra pabaigę mokslus arba po ilgos pertraukos vėl pradėję mokytis arba sukūrusi šeimą ir sugeba iš tikrųjų rūpintis, tiek savo vaikučiu, tiek šeima. Toks iš tiesų ryškus pokytis.

52. Jauti, kad vertinga dirbti ir, kad tie keli pavyzdžiai – matai kaip stipriai yra pasikeitę. Jeigu imant situacijas vaikų, jei prieš porą metų mergina, kurią rekomendavo ir sako, gal jūs su ja nedirbkit, nes nieko iš jos nebus. Tikrai taip šviesiai tiesiai inspektorė ir pasakė. Čia šito mikrorajono vienas iš siaubų. Čia gauja jų yra. Ir dabar, po trijų metų yra vienas pozityviausių vaikų. Aišku, su savais bangavimais, - geresni periodai, blogesni. Bet

matai kiek yra atradusi santykį ir kiek kabinasi ir kiek įmanoma susišnekėti ir kiek pozityvus lyderis yra tapusi iš negatyvaus ir destruktyvaus. Tai tas kažkaip abejonių nekelia. Yra prasmės tada.

53. Negaliu sakyt, kad visi, kurie atėjo, su jais yra pavykęs darbas ir, kad jų gyvenimai pasikeitę. Tikrai taip nėra. Yra žmonių, kur matai, kad nieko čia neišėjo padėti ir paauglių yra, kurie atsidūrę pataisos inspekcijoj ir sėdi šiuo metu, ir lygtinai yra paleisti ir neišeina ištempti. Ta prasme, kad nusikaltimai kartojasi ir matai, kad čia... Dirbi 6-7 m. ir nieko.

54. Kalbant apie tuos žmones, tai skaičiuojam vienetais. Ir, aišku, tais vienetais džiaugiamės ir esam laimingi, kai žinome, kad žmogus turi būstą ir stovi ant kojų, jau pats savarankiškai pradėjo dirbti ir tai teikia vilčių. Bet tai, aišku, yra vienetiniai atvejai.

55. Ir kadangi nėra jokių įrankių ir instrumentų valstybei kaip tėvus priversti tarkim gydyti nuo alkoholizmo, jie patys tai turi suprasti, pabandyk juos įkalbėti. Jie neprivalo lankyti paskaitų, darbas su tėvais yra fiktyvus, maksimum ką mes galim padaryti - viena kartą su tėvais susitikti, pradėti nuo neformalių, nuvažiuoti i ekskursiją, nuvažiuoti i vienuolyną, kad tai turėtų platesnį turinį, o ne tik susitikimas. Bet labai, tarkim, paskutiniu metu gal tik vienas iš 30 tėvų sutiko lankyti anoniminių alkoholikų klubą.

56. Su sugrįžusiais iš įkalinimo įstaigų yra pakankamai žemas. Ir dar ir dėl to, kad mes į tą projektą priimam žmones, kurie jau patys praktiškai nebepajėgūs stotis. 100 procentų visi yra ką nors vartojantys. O daugeliu atvejų tie žmonės yra gyvenime apsisprendę ir atrodo visam laikui, kiek mes vilties beturėtumėm.

57. Tai yra tokia grupė, kur tikėtis greito rezultato yra pakankamai sunku. Čia daugiau reikia nenusivilti ir ką nors daryti, nes kitaip gresia perdegimo sindromas. Nes ateina žmonės pamėtyti ir pavėtyti, ir turi savo įpročius ir juos pakeisti nėra lengva.

58. Retai taip su žmogum būna, kad jis 10 ar 15 m. praleidęs kalėjime pasikeistų, vis tiek yra tam tikri įpročiai gyvenime, susiformavęs gyvenimo būdas. Todėl sunku ką nors pakeisti, bet mes tas galimybes siūlom.

59. Procentai nesakyčiau, kad yra labai dideli. Kažkaip taip negalėčiau pasakyti, nes tikriausiai pas mus ateina iš tikrųjų pačio žemiausio sluoksnio žmonės. Net jeigu ir tas pats nuteistasis, jeigu jis turi kur eiti, jis niekada neis čia. Čia ateina jau tas, kuris neturi kur eiti ir dažniausiai neturi, nes yra sėdėjęs ne vieną, ne du, o tarkim, penkis, septynis, dešimt kartų ir neturi kur eiti. Ir tas dalykas. Ir tas ilgas laiko tarpas, kai jis prabūna ten tris metus prabūna ten. Po to vėl ateina čia mėnesį, du, iki pusės metų ir po to vėl du mėnesius. Jis nelabai moka čia gyvent ir mes privalom mokyti žmogų čia gyvent pagal tas taisykles. Galų gale ir su pinigais, mokyt bendrauti. Jam yra išsivysčiusi gynyba, nes kai žmogus yra kalėjime, jis negali atvirai pasišnekėti su tais žmonėmis. Tai bus panaudota prieš jį, tai bus silpnybės ženklas jo. O ten turi pasirodyti stiprus, tai to mes turim mokyti. Na dar kiek yra motyvuotas žmogus, nes visi, kurie išeina, šviežiai išėję, sakykim, o aš ten nenoriu kištis, dirbsiu, vat uždirbsiu, nuomosiuos, bet po to pamato, kad tai nėra taip lengva. Ne taip lengva išsilaikyti darbe, ne taip lengva negert ir nevartot, ne taip lengva kažką nutylėt. Na sakykim, jie yra tokie impulsyvūs, gyvybiški ir yra pasiryžę duot į galvą, jei kažkas ne taip. Dėl šių priežasčių tas procentas aš nesakau, kad yra didelis. Dauguma nepakeičia gyvenimo būdo. Aš nesakau, kad grįžta į įkalinimo įstaigas, bet jie, jie nepakeičia. Bet jie iš principo, kai kurie sugeba vagiliaut penkis metus ir neįkliūva. Bet aš suprantu, kad efektyvu yra tada, kai žmogus pasikeičia.

60. Būna tokių pasikeitimų, kurie atrodo sunkiai įtikimi. Bet jie būna, kai žmogus ten visą gyvenimą gėręs, staiga nusprendžia, kad jis daugiau nebegers. Va turim tokių pavyzdžių: pradeda dirbt, pradeda gyvent blaivų gyvenimą ir atrodo, kad tampa visai kitu žmogumi.

61. Bet dėl tų kelių procentų yra verta, nes mes galų gale apsaugom patį žmogų, padarom jį laimingesnį ir apsaugom kitus žmones aplinkui.

62. Su paaugliais dažnai taip nutinka toks rezultatas, kad jie tampa savanoriais. Ir tas perėjimas iš gavėjo rolės į davėjo rolę juos labai keičia, keičia jų požiūrį. Tai tokių atvejų turim, kur pavykę per įtraukimą į savanorystę.

63. Arba įtraukimą į savanorystę su vaikais, mažesniais, kurie patys jiems būna motyvacija, - „O kada aš galėsiu būti savanoriu?“. Bet paprastai būna vaikams autoritetas ir jei jie yra pozityvūs – tai labai gerai.

64. Dabar amatų centre yra 3 – 4 savanoriai iš buvusios kartos ir vartoję narkotikus. Ir vienas labai atsakingas turi pareigas.

65. Čia motinos ir vaiko globos namuose mamos išauginusios vaikus ateina padėti šitoms mamoms. Tai yra tų atvejų, ir sunku juos matuoti ir jeigu juos matuotume, tai tikrai ne dešimtimis, bet tas yra mums labai gražus ženklas.

66. Šešiolikos metų jie dar... Ir jie nenorėdavo išeiti, tai jau tekdavo pasidaryti iniciatyvinėm grupėm. Sąlyga išlikimo to jaunimėlio, kuris jau yra praėjęs programas, būdavo atrasti, išsiryškinti tarp savęs lyderį išakumuliuoti, gerai išdirbti idėją, parašyti projektą, gauti pinigų, jį įgyvendinti.

67. Vienas dalykas, kad tas efektyvumas labai sunkiai pasimato, na bent jau, kad pokytis efektyvus pasimatytų – tai du, trys, keturi metai praeina. Tai iki tol tas efektyvumas, kad nepakliūtų į blogesnę situaciją. T.y. tas rezultatas teigiamas, kad nepakliūna į prastesnę situaciją...

68. Mes bent jau žinome, čia irgi yra projekto darbuotojų patirtis, manau teisinga, kad tuo metu, kai jis yra pas mus, kai jis žiūri kokį nors gerą filmą, geria arbatą, tvarkosi dokumentus, ieško darbo, kad tuo metu jis nedaro nusikaltimų ir tai ko gero yra tiek mūsų organizacijos, tiek tų konkrečių projektų darbo pasiekimai.

69. Ir būdamas čia jis negeria, kaip ir uždirba. Jis čia turi tokį palaikomąjį ryšį su mūsų darbuotojais. Gal tada geriau, kad jis būtų čia ir na jis dar nemoka savarankiškai gyvent. Kai kuriems tai yra toks na atsparos taškas sakyčiau. Jie irgi neturi kur eit.

70. Aš manau, kad tuose giliuose atvejuose, sudėtinguose atvejuose yra vienas iš esminių kriterijų, kad pavyksta, vis dėl to, kad dirba žmonės su krikščioniškom vertybėm. O tie tokie, kurie yra mažiau sudėtingi atvejai, kur pavyksta atsiremt į atsakingą darbą su žmogum, pasitikėjimu paremtą, tai aš manau, kad tą padaro ir sekuliarios, ir kitos NVO.

71. Bet sudėtinguose atvejuose aš manau, kad yra vienas iš pagrindinių, arba tam reikalingas itin na neįsivaizduoju – žmonės išbrido iš tokių situacijų, kur atrodo reikalinga giluminė psichoterapija ir dideli pinigai, ir žmogaus sugebėjimai kiti, ir susitikti su psichoterapeutu ir pan. O čia išlipa atsirėmę į bendruomenę ir artimus žmones. Tai man atrodo čia yra... Na apie tą išlipimą galutinį sunku kalbėti – bent jau atranda jėgų pats stotis ant kojų.

72. Kalinių globos draugija, pavyzdžiui, jie nėra katalikiška organizacija, bet jie suprato, kad žmogaus įtikėjimas labai daug išsprendžia. Ir dėl to jie nori, kad pas juos ateitų kuo daugiau kunigų, brolių ir t.t., kad jie grįžę iš įkalinimo įstaigos galėtų užsikabinti už kažko stabilesnio nei iki tol kabinosi, ir sekmė, efektyvumas. Aš su jais sutinku. Ir tarptautinių tyrimų yra darę – pasaulinė kalinių draugija, kad daugeliu atvejų tikėjimas iš esmės pakeičia grįžusiojo gyvenimą.

73. Kad tarp to, kad dirbama krikščioniškais principais ir kaip vaikai keičiasi, tai tikrai yra ryšys. Tai tą aš galėčiau pasakyt. Kad tarp to, kad vaikas būtent perima. Na jaučiu, kad tas yra dar pakankamai silpnai akcentuojama arba nesam iki galo susivardiję. Tai tie tokie keli atvejai. Na matai, kad keičia ir jiem patiem susiprasmina žymiai labiau gyvenimas. Na tas, tarsi leistų daryti prielaidą, kad taip. Bet yra kol kas per mažai tokių atvejų, kad būtų galima daryti išvadas. Bet tarp to, kad dirbama remiantis krikščioniškais principais, tada sakyčiau drąsiai taip.

74. Net paauglių keletas būna, kad užsikabina, turbūt iš santykio su darbuotoju arba iš santykio su savanoriu. Ir tokio pakvietimo, kad nuvažiuojam į stovyklą, davai nueinam į mišias. Ir taip pradžioje – gal iš santykio, gal tas žmogus rūpi, bet ilgainiui jie užsikabina ir pradeda ieškoti tikėjimo. Ir tai labai perverčia tiek jų tą buvimą, tiek suprasmina kažkaip.

75. Ne, aš nemanyčiau, jie perima keisdami savo gyvenimą, jie perima. Galbūt tas nėra užantspauduota tuo vardu ir jie patys neįvardija, kad čia krikščioniškos vertybės. Bet jeigu tiem žmonėm pasiseka dėka mūsų žmonių, kurie čia dirba. Sakau tas santykio dalykas, kurį jie čia patiria, kuris padeda po to jiems užmegzti santykius su kitais žmonėmis.

76. *Keičiasi per santykį ir per tas vertybes, kurias darbuotojas neša, negu, kad patys paima. Bet man taip atrodo – vien tai, kad darbuotojai neša ir jie tas vertybes ir jomis dirba, tai jau labai keičia kaip asmenį – kad jis nebėra klientas, o žmogus, kuris atėjo.Buvimas tarp tų pačių religinių simbolių, patekimas į tą pasaulį, kur tu matai, kad esi kviečiamas į atvirą pokalbį, kur tu gali atsivert ir žinot, kad tu būsi čia priimtas, tas keičia žmogų ir veda jį patį į kitą santykį su aplinkiniais.*

77. Nebūtinai, nėra užrašyta, kad čia krikščioniškos vertybės ir jie patys to neįvardija. Bet mes patys į juos žiūrėdami dažnai galėtumėm sakyti, kad dėka tų krikščioniškų vertybių, dėka to, kad jie sutiko, jie kažką keičia. Manau didžiąja dalimi galima sakyti, kad ir tos krikščioniškos vertybės jiems persiduoda, nes santykis, kurį jie patiria ir galbūt, kurį jie patys perima, yra paremtas krikščioniškomis vertybėmis

78. Irgi toks dalykas, kurį nelabai įmanoma pamatuoti, jei galvojant apie krikščioniškas vertybes kaip apie bendražmogiškas vertybes, tą žmoniškumą, kiek kiekviename iš mūsų yra, bet gal galima žiūrėti kai kuriuos, į kai kuriuos jaunuolius ir kurie yra užaugę ir kurie yra sukūrę savo šeimas ir augina savo vaikus. Tai sunku sakyti ar jiems yra krikščioniškos vertybės, ar tai yra bendražmogiškos, bet na yra gražu matyti jaunuolį, kuris pats būdamas labai kentėjo savo šeimoje arba nelabai jos turėjo ir dabar pats turi savo šeimą ir atrodo supranta kiek vaikui yra svarbu šeima. O šeima yra labai svarbi krikščionybėje ir jos išlaikymas ir puoselėjimas, rūpinimasis ja.

79. Sunku tą pasvert, čia tokie dalykai, kuriuos sunku pasvert ir pamatuot. Čia tokie dalykai, kurie neturi matuoklio kaip išmatuot. Tikrai, ko gero, Dievas ir žmogus pats savo viduje gali suvokt ar nuspręst, kiek jisai atsivertė, ar jis atsivertė, kas sąlygojo jo pasikeitimą. Mes ko gero galim vertint tuos išorinius rezultatus.

5 PRIEDAS: asmenų, į kuriuos nukreipta katalikiškos pakraipos NVO teisės pažeidimų prevencinė veikla, kokybinio giluminio interviu citatos (netaisyta kalba)

1. Buvo pereinamasis laikotarpis, dideli sunkumai, bet vadovai man padėjo. Nes tikrai buvo ir tų krizių ir blogai man buvo ir viskas nepatiko... Na tai vadovai padėjo. Na gera čia, čia yra kas tave išklauso ir gerai čia jaučiuos visai.

2. Iš pradžių vienas administratorius, na vyresnysis, man labai daug padėjo, mane palaikė. Aš daug metų atsėdėjau, daug metų – aš jam labai dėkingas.

3. Labai gerą įžangą rodo darbuotojai, aš galiu pasakyt. Jeigu darbuotojai tokios įžangos neparodys. Ateina iš gatvės, čia kaip pastebėjau, net narkomanai ateina. Ir tuos užjaučia, padeda stabdyt, pasiūlo ten eit, pasiūlo ten...

4. Ir kas padarė pirmą įžangą – Kauno Caritas. Per Kauno Caritą, susipažinau čia su Vilniaus. Draugus į šoną, nes čia man kažkaip šviesiau. Ne tame esmė, kad miestas ar ką. Žmonės tie patys, bet ne tie jau žmonės, nes daro tokią įtaką, kad jau ir pamąstyt gali ir gali pasiguost, nu kaip Kaune. Ne visiems aišku – ateis banditas, aš jį žinau – einam išgerti – ne galvoju... Va taip galvoju, nes aš žinau, kad už nugaros šeima laukia. Kas kaip supranta, broliai seserys. Ir nenoriu nei vieno paleist, nei Kauno nei Vilniaus ir pats laikausi ir stengiuosi išlaikyti kitus.

5. Ir tai dar man – pamatau alų geriant, bet galvoju centras, šeima. Aš skaitau čia šeimą, aš ateinu kaip vaikas, nors ir tėvai amžiną atilsį. Tas pats ir Kaune – pas motiną, pas tėvą, pas savo šeimą. Ir tu patikėk manim – šilta gera, užeini ir prisikalbi ir viską...

6. Na tai kas man patiko – mūsų antri namai būdavo Caritas, mes žinojom, kad čia ateisim, kad mus čia kažkas laukia. Nes gal kažkas namie geria, mama geria, tai aš tėvo neturiu, tai mama geria. Ateini namo - nepastebi. O Caritas visada tavęs laukia, o jei kartais neateini, susirūpina – kur buvai? Gal buvo rūpesčių kažkur tai šeimoj?

7. Jie tokio pačio stiliaus kaip ir aš, jie jau matosi, kad nori kabintis. Mes pakalbam kaip kur. Jeigu į miestą važiuot, tai keletą kapeikų tik pasiimt, kad nesigundytum kokio alaus ar ką.

8. Jis man į naudą. Aš iš viso nelankiau mokyklos. Na dabar jau stengiuosi išvengt nelankymo to. Na pradėjau biški geriau mokytis... Vyresnius už save pradėjau gerbt ir vienas kitą... Tai čia pagrindiniai dalykai ko išmokau per tuos tris metus: pagarba, pagalba, na padėt kuom gali, kad ir su mažesniais padaryt pamokas kartu, palengvint vadovei darbą. Na tai pagrinde ką aš išmokau čia.

9. Aš sakau, įtaką padaro, jau mėnuo įtaką padaro, o dar penki mėnesiukai. Ir kuo daugiau stengsiuos būt užimtas. Nes kai užsiėmęs ir darai sau gerą, konkrečiai jau sau ir negalvoji apie blogus dalykus. Tai yra labai gerai.

10. Jo, pakeitė. Čia priklauso nuo žmogaus – jeigu jis norės, jis tikrai pakeis. O jeigu nenorės – jis gali eiti savo keliu ten arba eis kaip tėvai eina. Čia priklauso dar nuo žmogaus. Bet labai daug duoda tie pokalbiai apie tas...

6 PRIEDAS: Asmenų, atliekančių reabilitaciją "Pilnų namų bendruomenėje", gyvenimo istorijų ištraukos[132]

1. Anksčiau išgėrinėdavau, įgijau priklausomybę nuo alkoholio. Sužinojęs apie Pilnų namų bendruomenę, nusprendžiau atvažiuoti į ją. Bendruomenėje įvyko stebuklas – aš jau septynis mėnesius negeriu. Kasdieninė malda ir darbas visiškai išstūmė iš galvos mintis apie gėrimą. Labiausiai padėjo malda. Per maldą pažinau, kas yra Dievas, kiek Jis man teikia malonių, supratau, kaip mankai aš dar moku jomis naudotis. Gerai pagalvojus, vien tik apsisprendimu atvažiuoti į bendruomenę aš jau gavau didelę dovaną pažinti Dievą ir, pasitikint Juo, bandyti atsikratyti savo priklausomybių. Toliau viskas vyksta lyg savaime: kasdien per Šv. Mišias ir maldą pradedu vis giliau pažinti Kristų ir stengiuosi eiti Jo keliu. Mūsų miestelio gyventojai netiki, kad malda gydo žmogų ir nenori, kad bendruomenė čia įsikurtų visam laikui. Jie labai klysta, viską daro iš pavydo ir pykčio. Taip jie nieko nepasieks, o tik pakenks patys sau. Kaip sako Evangelija, mylėk savo priešą kaip brolį ir atleisk jam. Žinau, kad tą daryti yra labai sunku.

2. Kai atvykau į Pilnų namų bendruomenę negalvojau, kad galiu gimti iš naujo, suartėti su Dievu ir per Jį pažinti save. Anksčiau tikėjau, kad yra kažkas, kas mus stebi, padeda, saugo, gina nuo pikto ir veda savęs pažinimo link. Bendruomenėje kitaip ėmiau suvokti Dievą. Supratau, kad tik Jis yra tas, kas sprendžia mano likimą. Tikiu, kad Jis norėjo ir atvedė mane į šią bendruomenę…

3. Sunku apibrėžti, kas yra malda. Tiesiog meldžiantis būna gera širdyje, ji man suteikia stiprybės. Gera, kad maldoje galiu prašyti Dievo to, ko labiausiai trokšta širdis ir žinau, kad tikrai būsiu išklausytas. Malda man padeda brandinti savo vidų, gydo mano sielos žaizdas ir leidžia melsti gero tiems, kuriuos aš myliu.

4. Atvykęs, kasdien pratindamasis melstis, pajutau, kad vis dėlto yra kažkas aukščiau manęs, ir mano noras prisigerti ėmė blėsti. Nors aš bendruomenėje tik trys

[132] Duomenų šaltinis: Lygtinai išleistų asmenų organizacijos internetinis puslapis // http://www.liapo.lt/reikia_zinoti4.htm - Prisijungimo laikas 2007 11 17

savaitės, pradedu galvoti, kad žmogus gali pasikeisti, jei patikės, kad yra tokių, kurie gali jam padėti. Žmonės, kurie mane supa, maldos, kurias kalbame, giesmės, kuriomis šloviname Viešpatį, padeda man pamiršti savo praeitį ir galvoti apie gerus dalykus. Dabar dažnai mąstau, kaip aš turėčiau elgtis ir ko galiu pasiekti gyvenime. Prieinu išvados, kad be Dievulio pagalbos, vienas, nelabai ką galiu nuveikti.

5. Čia radau tai, ko man, kaip priklausomam žmogui, labiausiai trūko – supratimą. Pajutau, kad bendruomenėje į mane žiūrima kaip į normalų žmogų, o ne kaip į visuomenės atstumtąjį. Šiame katalikiškame sanbūryje pirmą kartą pradėjau taip dažnai melstis. Pirmomis dienomis meldžiausi tik todėl, kad tai buvo privaloma pagal bendruomenės regulą. Su laiku supratau, kad malda visais atžvilgiais keičia mane į gerąją pusę: suteikia daugiau pasitikėjimo savo jėgomis kovoje su pagundomis. Taip pat malda man padeda jei būna bloga nuotaika ar kas nors nesiseka. Dievas padeda man visuose darbuose. Svarbiausia melstis nuoširdžiai, atverti Viešpačiui širdį, ir kartu su Juo stengtis save pakeisti.

6. Aš atvažiavau į Pilnų namų bendruomenę. Čia tikėjimas ir malda padeda išlikti blaiviam, išgyventi sunkias akimirkas, dairytis aplinkui ir pradėti matyti tikrą, realų pasaulį. Atgijo jausmai, pradėjau stengtis suprasti ir užjausti kitą, įgijau vilties ir tikėjimo. Pradeda skleistis tikros vertybės, gėrio pradas, kuris yra kiekviename, tačiau dažnai būna giliai paslėptas. Būnant čia ėmė keistis mąstymas, pradėjau susimąstyti apie amžinus dalykus, apie tai, kas skleidžia gėrį, meilę, kas suteikia dvasinę ramybę. Nesakau, kad vien tik apie tai mąstau ir tuo sugebu naudotis kiekvieną akimirką. Gyvenimas kaip gyvenimas, jame visuomet bus pagundų ir klystkelių, tačiau čia pradedu dėti naujus ir tikrus pamatus teisingam keliui į Dievą ir amžinąjį gyvenimą, per tikėjimą, gėrį, viltį ir meilę. Tai tik pradžia, tačiau teisinga pradžia to, ko daugelį metų sąmoningai ir nesąmoningai ieškojau.

7. Aš Andrius, man 20 metų. Atvykau į Pilnų namų bendruomenę, norėdamas sustiprėti dvasiškai, nes buvau pasaulyje nuodėmingas, dariau blogus darbus. Žmonės šaipydavosi iš manęs, nes užsikirsdavo mano kalba. Čia atvykęs atsigavau dvasiškai. Man padeda malda ir Dievas, kuris mane saugo ir globoja. velgdamas į pasaulį, matau daug

pykčio, nesupratimo, viliuosi, kad ateis laikas, kai visi bus vieningi tarsi šeima, nesipyksime ir gerai gyvensime. Tik reikia pasikliauti Dievu ir nuoširdžiai melsti. Ji iš tiesų mus gydo.

8. Atvykus į bendruomenę labiausiai patiko Šv. Mišios, liturginės maldos valandos ir darbo terapija. Atsiverčiau į tikėjimą Jėzumi, tarnauju Jam ir stengiuosi eit Jo keliu. Mano gyvenimas keičiasi į gerąją pusę.

9. Per visą laiką, kurį praleidau bendruomenėje, su kiekviena malda ie diena, mano siela kyla iš bedugnės, kurioje buvo, ir artėja prie Dievo. Su kiekviena diena malda Viešpats nurodo man tolesnio gyvenimo kryptį, vis labiau skatina ateitį susieti su bendruomene ir su žmonėmis, kurie stengiasi padėti man išbristi iš to liūno ir tapti pilnaverčiu žmogumi. Kiekvieną dieną, maldos metu, bendraujant su Viešpačiu, stiprėja tikėjimas Išganytoju ir rimsta siela. Taip pat tvirtėja nusistatymas tapti pilnateisiu bendruomenės nariu ir, ir galutinai pasveikus, ateityje teikti dvasinę ir kitokią įmanomą pagalbą tiems žmonėms į kuriuos šiuo metu esu panašus. Per laiką praleistą bendruomenėje supratau, kad Viešpačiui yra malonesnis, kad ir menkas, bet nuoširdus darbas bendruomenės ir jos labui, o ne gražūs ir neretai tušti žodžiai.Tesuteikia mums Viešpats stiprybės einant pasirinktu keliu. Amen.

10. Pasakymas – paėmus už arklo neatsigręžk. Nes Dievas nesuteiks amžinojo gyvenimo. Žinau, kad aš turiu elgtis tiktai pagal jo valią ir klausyti jo balso, bei stengtis išgirsti ką jis man sako. Svarbiausia, kad aš nepamiršČiau man suteiktos galimybės tapti pilnaverčiu Dievą mylinčiu žmogumi. Kaip Dievas myli mane – taip ir aš turiu mylėti jį.

11. 2004 m. pavasarį atvykau į Pilnų namų bendruomenę reabilituotis po psichiatrinės ligoninės. Čia pamačiau, kad žmonės sugeba ne tik dirbti įvairius darbus, bet ir meldžiasi. Iki tol mano malda man buvo svetimas dalykas. Vėliau pamačiau, kad malda gydo mano sielą. Bendraudamas su čia esančiais žmonėmis pajutau kažką labai artimo sau, ko negalėjau rasti per paskutinius dešimt metų. Tie metai man buvo beprotiškas košmaras. Įklimpęs į alkoholį, visas problemas skandinau jame. Ne kartą gyvenimas atrodė beprasmiškas, norėjau viską baigti savižudybe. Mane supę artimieji nusivylė manim ir tapome svetimi. Bendruomenėje gyvendamas blaiviai, dėkoju Dievui ir čia esantiems

žmonėms už man teikiamą pagalbą ir supratimą. Dievą pajutau širdyje, su Juo per maldą kasdien galiu dalintis savo džiaugsmais ir rūpesčiais.

12. Esu penkiasdešimties metų. Paskutinėmis dešimt savo gyvenimo metų, didėjant priklausomybei nuo alkoholio, vis labiau grimzdau į bedugnę. 1990 metais persirgau sunkia širdies liga, be ir tada nesupratau pasiųsto man ženklo ir toliau tęsiau klaidingą gyvenimo būdą. Po metų viešpats atsiuntė dar vieną perspėjimą, bet ir tada aš Jo nesupratau. Palaipsniui didėjant priklausomybei nuo alkoholio vis labiau skaudinau visus man artimus žmonės, netgi pačius brangiausius ir artimiausius. Vis dažniau teko keisti darbo vietas. Tegu vis labiau uždaras, buvo sunku atsiverti kitam žmogui nors ir labai artimam.

13. Tikriausiai pagrindinis dalykas, kuris išskiria mane iš kitų, yra tai, kad aš esu narkomanas. Narkotikus vartojau 7 metus. Pirmiausia buvo keli „nekalti“ bandymai rūkyti žolę, po to sekė „rimtesnių“ narkotikų, t.y. kokaino, amfetamino, heroino, LSD, XTC, vartojimas. Labiausiai „prilipo“ heroinas, kurį iš pradžių rūkiau, o neilgai trukus, perėjau prie intraveninio vartojimo. Heroinas man patiko nuo pat pirmo pabandymo ir tapo mano kasdienio gyvenimo dalimi. Greitai tapau stipriai priklausomas nuo jo, nepavartojęs jausdavau didelį tiek fizinį, tiek dvasinį skausmą. Galvoje sukdavosi vienintelė įkyri mintis, kaip kuo greičiau gauti eilinę reikiamą dozę, dėl kurios galėjau padaryti viską: vogti, plėšti, apgaudinėti, manipuliuoti, atstumti, susipykti, paniekint, pačiam nusižemint ir kitaip paminti savo moralinius principus. Vartojant tiesiog nelikdavo nei moralinių, nei dvasinių vertybių. Būdavau kaip bedvasis gyvulys, beprotiškai norintis patenkinti savo instinktus, nepaisant nei į aplinkinių, nei į savo tikrų poreikių. Atsidurdavau lyg tunelyje, kurio viename gale aš, o kitame – kaifas. Vartojimo metai atėmė galimybę pažvelgti, kas vyksta už tunelio sienų, gyvenau kažkur pakeliui tarp savęs ir pasaulio.